

MØTEINNKALLING LEVEKÅRSUTVALET

Møtedato: 28.11.2016
Møtested: Heradshuset, Dale
Møtetid: 09:15 - 13:00

Eventuelle forfall / melding om møtande varamedlem må meldast på [møteportalen](#) eller til Sølvi Legård epost solvi.legard@vaksdal.kommune.no

Det vert oppfølging av tema frå forrige møte

ORIENTERING / DRØFTING:

- Diverse orienteringar frå rådmannen

SAKSLISTE

SAKSNR	TITTEL
26/2016	GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE
27/2016	GODKJENNING AV MØTEBOK
28/2016	REFERATSAKER OG MELDINGAR
29/2016	RÅDMANNEN SITT FRAMLEGG TIL BUDSJETT FOR 2017 - UTTALE FRÅ LEVEKÅRUTVALET

18. november 2016

Magne Hestad
Leiar

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
26/2016	Levekårsutvalet	PS	28.11.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Sølvi Legård	FE - 033	16/1544

GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
27/2016	Levekårsutvalet	PS	28.11.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Sølvi Legård	FE - 033	16/1544

GODKJENNING AV MØTEBOK

Vedlegg:

Protokoll - Levekårsutvalet - 07.11.2016

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

MØTEPROTOKOLL LEVEKÅRSUTVALET

Møtedato: 07.11.2016
Møtestad: Heradshuset, Dale
Møtetid: 09:15 - 13:15

Møtedeltakarar:

Medlemmer	Parti	Rolle
Magne Hestad	AP	Utvalseiar
Anders Jin Risnes	AP	Medlem
Anneli Vatile Lilletvedt	H	Medlem
Brita Hesjedal Lunde	AP	Medlem
Evelyn Boge	SV	Medlem
Tom Charles Johnsen	MDG	Medlem

Forfall	Parti	Møtande varamedlem
Hege Eide Vik	SP	Ingen varamedlem kunne møta

Andre møtande:

Fung. rådmann Åse Elin Myking
Kommunalsjef oppvekst Ann Kristin Bolstad
Kommunalsjef helse og omsorg Solrun Hauglum
Politisk sekretær Sølvi Legård

Saksliste

SAKSNR	TITTEL
--------	--------

21/2016	GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE
22/2016	GODKJENNING AV MØTEBOK
23/2016	REFERATSAKER OG MELDINGAR
24/2016	TERTIALRAPPORT 2.TERTIAL 2016 - UTTALE FRÅ LEVEKÅRSUTVALET
25/2016	DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR

21/2016: GODKJENNING AV INNKALLING OG SAKSLISTE

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

Levekårsutvalet 07.11.2016

Behandling:

Samrøystes vedtak.

LEV - sak 21/2016 Vedtak:

Innkalling og saksliste vert godkjent.

22/2016: GODKJENNING AV MØTEBOK

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

Levekårsutvalet 07.11.2016

Behandling:

Samrøystes vedtak.

LEV - sak 22/2016 Vedtak:

Møteboka vert godkjent slik ho ligg føre.

23/2016: REFERATSAKER OG MELDINGAR

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Referatsakene vert tatt til orientering.

Levekårsutvalet 07.11.2016

Behandling:

Samrøystes vedtak.

LEV - sak 23/2016 Vedtak:

Referatsakene vert tatt til orientering.

24/2016: TERTIALRAPPORT 2.TERTIAL 2016 - UTTALE FRÅ LEVEKÅRSUTVALET

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Levekårsutvalet 07.11.2016

Behandling:

Samrøystes vedtak.

LEV - sak 24/2016 Vedtak:

Levekårsutvalet tek tertialrapporten til orientering.

25/2016: DRØFTINGAR/ORIENTERINGAR

Levekårsutvalet 07.11.2016

Behandling:

- Status «Lev Vel», pågåande delprosjekt
Kommunalsjef helse og omsorg orienterte
- Orientering om bemanning, dekningsgrad m.m. i sjukeheimseininga og heimetenesta
Kommunalsjef helse og omsorg orienterte
- Status busetjing av flyktningar
Kommunalsjef oppvekst orienterte
- Orientering om samarbeid med nasjonalt rettleiarkorps for Oppvekst
Kommunalsjef oppvekst orienterte

Temadrøfting:

Føremål og arbeid i levekårsutvalet

Vaksdal kommune

LEV - sak 25/2016 Vedtak:

Saka vert tatt til orientering.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
28/2016	Levekårsutvalet	PS	28.11.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Sølvi Legård	FE - 033	16/1544

REFERATSAKER OG MELDINGAR

Underliggjande saker:

Saksnummer	Tittel
28/2016.1	Høyringsnotat forskrift om rammeplan for barnehagen sitt innhald og oppgåver
28/2016.2	Referat frå møte i prosjektgruppa 11.11.16

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Referatsakene vert tatt til orientering.

Høringsutkast pr. 20.10.2016

Forskrift X om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet dato med hjemmel i lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) § 2 syvende ledd.

Forord

Stortinget har i lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven) fastsatt overordnede bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver, jf. §§ 1, 1 a, 2, 3, 4 og 5. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen) fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver.

Rammeplanen trer i kraft dato. Fra samme tidspunkt oppheves forskrift 1. mars 2006 om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Innhold

Høringsutkast	1
Forskrift X om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver	1
Forord	1
1. Barnehagens verdigrunnlag.....	4
Barn og barndom.....	4
Demokrati.....	4
Mangfold og gjensidig respekt	4
Likestilling og likeverd	5
Bærekraftig utvikling	5
Livsmestring og helse	5
Barnehager med særlige formål.....	6
2. Barns medvirkning.....	6
3. Samarbeid mellom hjem og barnehage	7
3. Barnehagens formål og innhold	7
Barnehagens skal ivareta barnas behov for omsorg.....	7
Barnehagens skal ivareta barnas behov for lek.....	8
Barnehagen skal fremme danning	8
Barnehagen skal fremme læring	8
Barnehagen skal fremme sosial kompetanse.....	9
Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse.....	9
Samisk barnehagetilbud	10
4. Barnehagens arbeidsmåter	10
Progresjon	11
Barnehagens digitale praksis	11
5. Barnehagens fagområder	11
Kommunikasjon, språk og tekst	12
Kropp, bevegelse, mat og helse	12
Kunst, kultur og kreativitet.....	13
Natur, miljø og teknologi.....	14
Antall, rom og form	15
Etikk, religion og filosofi	15
Nærmiljø og samfunn	16
6. Ansvar og roller	17
Barnehageeier.....	17
Styrer	17

Pedagogisk leder	18
7. Barnehagen som pedagogisk virksomhet.....	18
Planlegging	18
Vurdering.....	19
Tilrettelegging av tilbudet for barn som trenger ekstra støtte	20
8. Overganger	20
Når barnet begynner i barnehagen	20
Overgangen mellom barnehage og skole.....	20

HØRINGSUTKAST

1. Barnehagens verdigrunnlag

Barnehagens verdigrunnlag skal formidles, praktiseres og oppleves gjennomgående i barnehagens pedagogiske arbeid. Barndommen har egenverdi, og barnehagen skal ta utgangspunkt i en helhetlige tilnærming til barnas utvikling. Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta barnas behov for omsorg og lek og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og dannelse skal ses i sammenheng.

Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet. Dette er verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn, og som er forankret i menneskerettighetene.

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og å sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse. Personalet skal være rollemodeller i barnehagen og ha et bevisst forhold til sin rolle.

Barn og barndom

Barnehagen skal anerkjenne og ivareta barndommens egenverdi. Å bidra til at alle barn som går i barnehage får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, er fundamentalt. Barnehagen er også en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar som grunnlag for et godt liv.

Alle handlinger og avgjørelser som berører barnet, skal ha barnets beste som grunnleggende hensyn. Dette er et overordnet prinsipp som gjelder for all barnehagevirksomhet.

Barna skal møtes som individer, og barnehagen skal ha respekt for barnets opplevelsesverden. Barns liv påvirkes av omgivelsene, men barn påvirker også sine egne liv. Barnehagen skal gi rom for barnas ulike forutsetninger, perspektiver og erfaringer og bidra til at barna, i fellesskap med andre, utvikler et positivt forhold til seg selv og tro på egne evner.

Demokrati

Gjennom deltakelse i barnehagens fellesskap skal barna gis mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Barna skal få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold. Ulike meninger og perspektiver skal få komme til uttrykk og være utgangspunkt for utviklingen av barnehagen som demokratisk fellesskap. Barnehagen skal bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag.

Mangfold og gjensidig respekt

Barnehagen skal synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt. Barn skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre og fremme barnas nysgjerrighet og undring over likheter og forskjeller. Barnehagen skal

bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet.

Barnehagen skal bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Barnehagen skal synliggjøre variasjoner i verdier og kultur, gi rom for barnas egen kulturskaping og bidra til at alle barn kan få oppleve glede og mestring i sosiale og kulturelle felleskap. Barnehagen skal by på varierte impulser, opplevelser og erfaringer og omfatte lokale, nasjonale og internasjonale perspektiver.

Likestilling og likeverd

Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling. Disse verdiene skal prege barnehagens arbeid slik at alle barna har like muligheter uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, etnisitet, kultur, sosial status, språk og religion. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering.

Barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling mellom kjønn og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn. Uavhengig av kjønn skal alle ha like muligheter til å bli sett og hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen. Personalet må reflektere over sine egne holdninger og samfunnets forventninger om likeverd og likestilling.

Bærekraftig utvikling

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn.

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden.

Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen.

Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen.

Livsmestring og helse

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forbyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.

Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap. Barna skal få støtte i å mestre motgang, håndtere utfordringer og bli kjent med egne og andres følelser. Barna skal ha mulighet til ro, hvile og avslapping i løpet av barnehagedagen.

Barnehagen skal være en arena for daglig fysisk aktivitet og fremme barnas bevegelsesglede og motoriske kompetanse. Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner.

Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon. Barnehagen skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og vite hvordan den kan forebygge og oppdage omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep. Personalet skal kjenne til opplysningsplikten til barnevernet.

Barnehager med særlige formål

Alle barnehager er forpliktet til å oppfylle barnehagens formål slik dette er beskrevet i barnehageloven § 1 og i rammeplanen.

Barnehageloven § 1 a gir private barnehager adgang til å bestemme at verdiene i barnehagelovens formålsbestemmelse ikke skal forankres i kristen og humanistisk arv og tradisjon. Den enkelte barnehage kan derfor ha en innfallsvinkel til formålsbestemmelsen som samsvarer med religiøs eller filosofisk overbevisning.

Barnehageloven § 1 a gir også private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke, adgang til å fastsette særlige bestemmelser om livssynsformål som et supplement til barnehagelovens formålsbestemmelse.

Bestemmelser om særlige formål skal fastsettes i barnehagens vedtekter. For barnehager som fastsetter særlige bestemmelser om livssynsformål, skal det fremgå av vedtektene hva disse innebærer.

Uavhengig av om barnehagen velger en annen innfallsvinkel til formålsbestemmelsen, eller fastsetter særlige bestemmelser om livssynsformål, er barnehagen forpliktet til å ivareta verdiene i formålsbestemmelsen som er forankret i menneskerettighetene.

2. Barns medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få uttrykke sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. barnehageloven §§ 1 og 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1. Barna skal få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av det som skjer i barnehagen. Alle barn skal erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. Også de yngste barna har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår. Barnehagen må observere og følge opp de yngste barnas ulike uttrykk og behov.

Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta.

3. Samarbeid mellom hjem og barnehage

Foreldrene har hovedansvaret for sine barns oppdragelse. Barnehagen skal ivareta foreldrenes rett til medvirkning og arbeide i nært samarbeid og forståelse med foreldrene, jf. barnehageloven §§ 1 og 4.

Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet. Foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget.

På individnivå skal barnehagen legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger knyttet til enkeltbarnets helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får innflytelse på den individuelle tilretteleggingen av tilbudet.

Gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget skal barnehagen legge til rette for at foreldrene og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger om barnegruppens trivsel, utvikling og læring. Barnehagen skal begrunne sine vurderinger overfor foreldrene og ta hensyn til foreldrenes synspunkter. Samarbeidet skal sikre at foreldrene får innflytelse på barnehagens arbeid med å skape et helhetlig omsorgs-, leke- og læringsmiljø for barnegruppen.

Foreldresamarbeidet skal alltid ha barnas beste som mål.

3. Barnehagens formål og innhold

Barnehagens innhold skal være allsidig og variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse, kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng og bidrar samlet til barns allsidige utvikling. Barnehagen skal være en kulturarena hvor barnet er medskaper av egen kultur.

Barnehagens fysiske miljø skal være trygt og utfordrende og gi barna allsidige bevegelseserfaringer. Personalet skal utforme det fysiske miljøet slik at alle barn får muligheter til å delta aktivt i lek og andre aktiviteter, og slik at leker og materiell er tilgjengelig for barna.

Barnehagen skal ivareta barnas behov for omsorg

Omsorg er en forutsetning for barnas trygghet og trivsel, og barnehagen skal gi barna mulighet til å utvikle tillit til seg selv og andre. I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått og respektert og få den hjelp og støtte de har behov for. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring. Personalet skal arbeide for et miljø som ikke bare gjør barna til mottakere av omsorg, men som også verdsetter barnas egne omsorgshandlinger.

Personalet i barnehagen skal:

- legge til rette for at barna kan knytte seg til personalet og til hverandre
- sørge for at alle barn opplever trygghet, tilhørighet og trivsel i barnehagen
- møte alle barn med åpenhet, varme og interesse og vise omsorg for hvert enkelt barn
- være lydhør for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet
- støtte og oppmuntre barna til å vise omsorg for andre og til selv å kunne ta imot omsorg
- bidra til at barna kan utvikle tillit til seg selv og andre

Barnehagen skal ivareta barnas behov for lek

Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling, læring, sosiale og språklige samhandling. Barnehagen skal inspirere til og gi rom for ulike typer lek; ute og inne. Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek; alene og sammen med andre.

Personalet i barnehagen skal:

- organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek
- bidra til at barna får felles erfaringer som grunnlag for lek og legge til rette for utvikling av leketemaer
- fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede i lek
- observere, analysere, støtte, delta i og berike leken på barnas premisser
- veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillsmønstre
- være bevisst på og vurdere egen rolle og deltakelse i barnas lek

Barnehagen skal fremme danning

Barnehagen skal støtte barna i å forholde seg prøvende og nysgjerrig til omverdenen og bidra til at de kan delta aktivt i ulike fellesskap. Barnehagen skal fremme samhold og solidaritet samtidig som individuelle uttrykk og handlinger skal verdsettes og følges opp. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet. Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, natur og kultur.

I barnehagen skal barna få delta i beslutningsprosesser og utvikling av felles innhold. Barna skal støttes i å uttrykke synspunkter og skape mening i den verden de er en del av. Gjennom samspill, dialog, lek og utforsking skal barna få utvikle kritisk tenkning, etisk vurderingsevne, evne til å yte motstand og handlingskompetanse slik at de kan bidra til endringer.

Personalet i barnehagen skal:

- støtte barnas identitetsutvikling og positive selvforståelse
- støtte barnas aktivitet, engasjement og deltakelse i fellesskapet
- synliggjøre og verdsette ulike behov, meninger og perspektiver i fellesskapet
- legge merke til, anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger
- utfordre barnas tenkning og invitere dem inn i utforskende samtaler
- synliggjøre og fremheve mangfold og ulikhet som grunnlag for opplevelser, utforsking og læring

Barnehagen skal fremme læring

I barnehagen skal barna oppleve et stimulerende miljø som støtter opp om deres lyst til å leke, utforske, lære og mestre. Barnehagen skal introdusere nye situasjoner, temaer og fenomener og bidra til meningsfull samhandling. Barnas nysgjerrighet og vitebegjær skal anerkjennes og stimuleres og ligge til grunn for deres læringsprosesser. Barna skal få undersøke, oppdage og forstå sammenhenger, utvide perspektiver og få ny innsikt. Barna skal få bruke hele kroppen og alle sanser i sine læringsprosesser. Barnehagen skal bidra til læringsfellesskap der barna skal få bidra i egen og andres læring.

Personalet i barnehagen skal:

- sørge for et inkluderende fellesskap og legge til rette for helhetlige læringsprosesser som fremmer barnas trivsel og allsidige utvikling
- være oppmerksomme på barnas interesser og engasjement og legge til rette for læring i ulike situasjoner og aktiviteter
- støtte og berike barnas initiativ, undring, nysgjerrighet, kreativitet, læringslyst og tiltro til egne evner
- utvide barnas erfaringer og sørge for progresjon og utvikling i barnehagens innhold
- støtte barnas refleksjoner rundt situasjoner, temaer og fenomener og sammen med dem skape forståelse og mening
- sørge for at alle barn får utfordringer og mestringsopplevelser, og legge til rette for at de kan bidra i egen og andres læring

Barnehagen skal fremme sosial kompetanse

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal barna få oppleve seg selv som verdifulle, få venner og bidra i et sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.

Personalet i barnehagen skal:

- støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- forebygge og stoppe diskriminering, mobbing og krenkelser og hindre uheldige samspillsmønstre

Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse

Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Kommunikasjon og språklig kompetanse er nødvendig for å forstå omverdenen, bygge relasjoner, kommunisere og samhandle med andre. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening.

Barnehagen skal anerkjenne barnas ulike språk og kommunikasjonsuttrykk og verdsette mangfold. Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetlig språkutvikling. I barnehager for samiske barn i samiske distrikter skal barnehagen fremme barnas samiskspråklige kompetanse.

Personalet i barnehagen skal:

- anerkjenne og respondere på barnas ulike verbale og non-verbale uttrykk og støtte deres språkutvikling
- legge til rette for at alle barn involveres i samspill og i samtaler og får delta i språkstimulerende aktiviteter

- sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser
- være bevisst sine roller som språklige forbilder og være lydhøre i kommunikasjon med alle barn
- følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive eller har sen språkutvikling
- bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme barnas norskspråklige kompetanse

Samisk barnehagetilbud

Samiske barn i barnehage skal få støtte til å bevare og utvikle sitt språk, sin kunnskap og sin kultur uavhengig av hvor i landet de bor. Barnehagen skal ivareta samisk tradisjonell kunnskap og kultur og det samiske i vår tid.

Barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal vedtektsfeste at barnehagen har som formål å styrke barnas identitet som samer ved å bruke samisk språk og formidle samisk kultur. Barnehagen skal ivareta sentrale elementer fra samisk barneoppdragelse og bygge på en samisk forståelse av naturen. I barnehager for samiske barn i samiske distrikt er det en forutsetning at barnehagens personale behersker samisk språk og har kunnskap om samisk kultur.

Innholdet i barnehagetilbudet til samiske barn utenfor samiske distrikt skal tilpasses barnas samiske bakgrunn. Dette innebærer at samiske barn og foreldre har rett til å forvente at barnehagens personale har kjennskap til og legger vekt på at også den samiske kulturen skal være en del av barnehagens innhold. Så langt som praktisk mulig, skal det legges til rette for at barna i egnet form også kan få møte samisk språk.

4. Barnehagens arbeidsmåter

Arbeidsmåtene skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og danning og gi barn mulighet for medvirkning. Barnehagen skal ta i bruk varierte arbeidsmåter, og de skal tilpasses til enkeltbarn, barnegruppen og lokalmiljøet. Valg av arbeidsmåter gir muligheter for å gjøre barnehagens innhold spennende og variert. Arbeidsmåtene kan bidra til å skape engasjement, interesse og motivasjon og gir mulighet til å tilføre nye erfaringer og opplevelser i barnehagen.

Personalet skal:

- ta utgangspunkt i barnas erfaringer, interesser, synspunkter og initiativ i valg og gjennomføring av tema og prosjekter
- bygge på kreativitet og lek og være åpne for improvisasjon og barns medvirkning
- veksle mellom spontane og planlagte aktiviteter
- stimulere barnas undring, evne til å stille spørsmål, søke opplevelser, ta initiativ og mestre nye ting
- gi barna varierte inntrykk og mulighet til å uttrykke seg på forskjellige måter
- arbeide tverrfaglig og helhetlig og se de ulike delene i rammeplanen i sammenheng
- inkludere nærmiljø og lokale forhold ved planlegging og gjennomføring av aktiviteter
- jevnlig vurdere om valg av arbeidsmåter bidrar til å realisere intensjonene i rammeplanen

Progresjon

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære nye ting og oppleve fremgang. Alle barna skal oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker og materiell og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter.

Personalet i barnehagen skal:

- oppdage, følge opp og utvide det barna allerede er opptatt av
- planlegge og tilrettelegge for progresjon i barnehagens innhold for alle barn
- bidra til at barna får mestringsopplevelser og samtidig har noe å strekke seg etter
- legge til rette for fordypning, gjenkjennelse og gjentakelse i barnehagens innhold og arbeidsmåter
- introdusere nye perspektiver og tilrettelegge for nye opplevelser og erfaringer
- sørge for progresjon gjennom bevisst bruk av materiell, bøker, leker, verktøy og utstyr og gjøre disse tilgjengelig for barna

Barnehagens digitale praksis

Barnehagens digitale praksis skal bidra til barnas lek, kreativitet og læring. Barnehagen skal gi barna mulighet til å bruke digitale verktøy til å utforske, leke, lære og undre seg. Barnehagen skal snakke med barna om prinsipper for digital dømmekraft.

Barnehagen skal utøve digital dømmekraft i bruk av digitalt innhold. I bruk av digitale verktøy skal personalet være aktive sammen med barna.

Personalet i barnehagen skal:

- utøve digital dømmekraft når det gjelder informasjonssøk, ha et bevisst forhold til opphavsrett og kildekritikk og ivareta barnas personvern
- legge til rette for at barn utforsker, leker, lærer og selv skaper noe gjennom digitale uttrykksformer
- vurdere relevans og delta i barnas mediebruk
- utforske bruk av digitale verktøy sammen med barna

5. Barnehagens fagområder

Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder og skal bidra til å fremme barnas trivsel og allsidige utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold.

Barnehagens verdigrunnlag og formål skal gi retning for og prege arbeid med fagområdene, og barnas rett til medvirkning skal ivaretas. Barnehagen skal ta utgangspunkt i barnas engasjement og bidrag slik at arbeidet med fagområdene oppleves som en meningsfull og morsom del av barnas hverdag. Barnas interesse for fagområdene skal stimuleres, og barnehagen skal bidra til å etablere et lærende fellesskap som verdsetter ulike uttrykk og meninger. Barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforsking og skapende aktiviteter.

Barnehagen skal bruke ulikt materiell og utstyr, teknologi og digitale verktøy, spill, bøker og musikk i

arbeidet med fagområdene. Fagområdene er i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skolen.

Kommunikasjon, språk og tekst

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

I barnehagen skal barna få erfare ulike formidlingsmåter av tekster og fortellinger, som kilde til estetiske opplevelser, kunnskap, refleksjon og møter med språk og kultur. Personalet skal invitere til utforsking av muntlige språk så vel som skriftspråk.

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna:

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker språket til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter

Personalet skal:

- skape et variert språkmiljø der barna opplever glede ved å bruke språket og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og uttrykksformer
- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter

Kropp, bevegelse, mat og helse

Vaner og handlingsmønstre tar form allerede fra tidlig alder. Gode vaner som tilegnes i barnehagealder, kan vare livet ut. Barnehagen skal legge til rette for at alle barn opplever bevegelsesglede, matglede og matkultur, mental og sosial velvære og fysisk og psykisk helse. Barna skal inkluderes i aktiviteter der de får være i bevegelse, lek og sosial samhandling og opplever motivasjon og mestring ut ifra egne forutsetninger. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser.

Gjennom arbeid med fagområdet skal barna få sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt. Gjennom medvirkning i mat- og måltidsaktiviteter skal barna motiveres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse.

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna:

- opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt
- blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold
- videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper
- opplever å vurdere og mestre risikolek gjennom kroppslige utfordringer
- blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser
- setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser
- får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid

Personalet skal:

- være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring
- bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile
- gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet
- bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp, og respekt for andres grenser
- legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltidsglede, deltagelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn

Kunst, kultur og kreativitet

Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltagelse og eget skapende arbeid. I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, fordypning og progresjon. Barna skal støttes i å være aktive og skape egne kunstneriske og kulturelle uttrykk. Barnehagen skal legge til rette for samhørighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve, og å skape kunstneriske og kulturelle uttrykk.

Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design. Barnehagen skal la barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker. I arbeid med fagområdet skal personalet stimulere barnas nysgjerrighet, utvide deres forståelse og bidra til undring, undersøkelser, utprøvinger og eksperimentering. Barnehagen må legge til rette for og videreutvikle barnas kreative prosesser og uttrykk.

Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna:

- har tilgang til ting og materiell som understøtter deres lekende og estetiske uttrykksformer

- tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne
- møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre
- bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk
- opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet

Personalet skal:

- samtale med barna om deres og andres kunst og kulturelle uttrykk
- gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur
- være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene
- motivere barna til å uttrykke seg gjennom skapende virksomhet og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer
- synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom
- gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk fra fortid og samtid
- bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen

Natur, miljø og teknologi

Opplevelser og erfaringer i naturen kan fremme forståelse for naturens egenart og vilje til å verne om naturressursene, bevare biologisk mangfold og bidra til bærekraftig utvikling. Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen, får erfaringer med naturen som fremmer evne til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider.

Barnehagen skal legge til rette for at barna får et mangfold av naturopplevelser og får oppleve naturen som arena for lek og læring. Barnehagen skal legge til rette for at barna forblir nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, kan oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper.

Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna:

- opplever og utforsker naturen og naturens mangfold
- får gode opplevelser med friluftsliv året rundt
- opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover
- får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og blir kjent med hvordan de kan ta vare på naturen
- lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper
- får kjennskap til menneskets livssyklus

Personalet skal:

- legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforsking og læring

- gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd
- synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om hvordan livet i naturen henger sammen
- utforske og eksperimentere med teknologi og naturfenomener sammen med barna
- få erfaring med å bruke naturen som spiskammers

Antall, rom og form

Fagområdet handler om å utforske, oppdage og skape strukturer og sammenhenger i naturen, samfunnet og universet. Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning.

Fagområdet omfatter lekende og undersøkende arbeid med antall og telling, plassering, orientering, visualisering, sortering, sammenligning, måling og mønster. Det handler også om å stille spørsmål, resonnerer, argumentere og søke løsninger.

Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna:

- oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- danner seg matematiske begreper og videreutvikler måter å uttrykke innholdet i og omfanget av disse
- leker og eksperimenterer med tall og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke disse på
- erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse
- videreutvikler sin romforståelse ved å utforske romlige sammenhenger med kropp og sanser
- undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter
- løser matematiske problemer og opplever verdien av å prøve og feile

Personalet skal:

- bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen
- styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning

Etikk, religion og filosofi

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Fagområdet retter særlig oppmerksomhet mot barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag i et samfunn preget av livssynsmangfold.

Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfoldig og forståelse for andre menneskers livsverden og leveste. Gjennom å samtale om og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål skal barn få

anledning til selv å formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. Slik skal barnehagen bidra til å legge grunnlag for kritisk tenkning og dømmekraft.

Gjennom arbeid med etikk, religion og filosofi skal barnehagen bidra til at barna:

- blir kjent med kristen tro og kulturarv og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen og i lokalsamfunnet
- utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål
- får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier
- får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og å leve sammen på
- utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap

Personalet skal:

- formidle historier og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer
- utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna
- bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- gi barna opplevelser og kjennskap til merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og religioner og livssyn som er representert i lokalsamfunnet
- samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltagelse kan støtte og utvide barnas tenkning
- identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna

Nærmiljø og samfunn

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltagelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforsking, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden.

Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna opplever tilhørighet til nærmiljøet. Kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer er en del av fagområdet. Fagområdet skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoriteter og andre minoriteter. Gjennom lek og varierte aktiviteter skal barna få erfaring med å lytte, forhandle og diskutere og få begynnende kjennskap til menneskerettighetene.

Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna:

- oppmuntres til å påvirke og medvirke i sin egen hverdag og utvikler tillit til egen deltagelse i og påvirkning av fellesskapet
- erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltagelse
- utforsker ulike landskap og blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt
- blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner

- blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer
- blir kjent med at samene er Norges urbefolkning og få kjennskap til samisk kultur
- får kjennskap til nasjonale minoriteter og andre minoritetsgrupper

Personalet skal:

- sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre
- introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- gi like muligheter til barna, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotypier og rasisme
- gi barna forståelse av at samfunnet er i endring og at de inngår i en historisk, nåtidig og fremtidig sammenheng
- gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner
- gjøre barna kjent med nasjonale minoriteter og andre minoritetsgrupper
- gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen

6. Ansvar og roller

Barnehageeier og alle som arbeider i barnehagen, skal sammen bidra til å oppfylle målene og kravene i rammeplanen, med utgangspunkt i sine erfaringer og sin kompetanse. Dette kapitlet beskriver barnehageeierens, styrerens og den pedagogiske lederens roller i barnehagen. Dette er de betegnelsene som er brukt i barnehageloven. Rammeplanens øvrige kapitler inneholder plikter for "barnehagens personale", som omfatter alle som arbeider i barnehagen.

Barnehageeier

Barnehageeieren har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk, jf. barnehageloven § 7 første ledd. Barnehageeieren har dermed juridisk ansvar for kvaliteten på barnehagetilbudet.

Et kompetent pedagogisk personale er en forutsetning for et barnehagetilbud av god kvalitet. Det forutsettes derfor at barnehageeieren vektlegger de ansattes faglige og pedagogiske vurderinger i sin styring.

Barnehageeieren kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold, jf. barnehageloven § 2 åttende ledd. Barnehageeierens lokale tilpasning bør fremgå av barnehagens vedtekter.

Styrer

Styreren leder det daglige arbeidet i barnehagen, både pedagogisk, personalmessig og administrativt. Styreren skal gjennom den daglige ledelsen av barnehagen sørge for at det pedagogiske arbeidet er i tråd med barnehageloven og rammeplanen, og at personalet utvikler en felles forståelse for oppdraget som er gitt i disse. Styrer skal sørge for at personalet får ta i bruk sin kompetanse. En forutsetning for en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse er et godt samarbeid med barnehageeieren, barnehagens pedagogiske ledere og barnehagens øvrige personale.

Styreren:

- leder arbeidet med planlegging, dokumentasjon, vurdering og utvikling av barnehagens innhold og arbeidsmåter og sørger for at hele personalgruppen involveres
- følger opp det pedagogiske arbeidet i det daglige
- legger til rette for et godt samarbeid med barnas hjem
- legger til rette for at personalet deltar i veiledning og kompetanseutvikling
- bidrar til at personalet reflekterer over faglige og etiske problemstillinger i det pedagogiske arbeidet
- tilrettelegger for at barn og foreldre kan medvirke til planleggingen og vurderingen av den pedagogiske virksomheten
- gjør barnehagens innhold og arbeidsmåter synlig for barna, foreldrene, barnehageeieren og myndigheter
- sikrer at barnehagen har innarbeidet gode rutiner for samarbeid med relevante institusjoner og instanser slik som skolen, helsestasjonen, den pedagogisk-psykologiske tjenesten og barnevernet, og sikrer at rutinene er kjent for personalet

Pedagogisk leder

Den pedagogiske lederen skal iverksette og lede det pedagogiske arbeidet i barnegruppen han eller hun leder eller innenfor utvalgte områder. Pedagogisk leder må legge til rette for utvikling av gode relasjoner mellom barna i gruppen og mellom barn og voksne og bidra til godt samarbeid mellom barnehagens personale og med foreldre.

Den pedagogiske lederen skal sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet. Den pedagogiske lederen:

- leder arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede
- bidrar til refleksjon rundt faglige og etiske problemstillinger om barnehagens innhold og arbeidsmåter
- deltar aktivt i det direkte arbeidet med barna, er rollemodell og veileder personalet i det pedagogiske arbeidet
- observerer og vurderer hvorvidt det pedagogiske arbeidet ivaretar barnas rett til medvirkning og støtter barnegruppens og enkeltbarnets trivsel og allsidige utvikling
- samarbeider med barnas hjem
- utvikler og tilpasser det pedagogiske miljøet for å ivareta barnas trivsel og allsidige utvikling
- tilrettelegger for at barna får gode overganger mellom hjemmet og barnehagen, avdelinger i barnehagen og mellom barnehagen og skolen

7. Barnehagen som pedagogisk virksomhet

Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Barn og foreldre har rett til medvirkning i disse prosessene, jf. kapittel 2 og 3. Målet med barnehagen som pedagogisk virksomhet, er å gi barna et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. For å oppnå dette skal barnehagen være en lærende organisasjon, og det pedagogiske arbeidet skal være begrunnet i barnehageloven og rammeplanen.

Planlegging

Planlegging gir personalet grunnlag for å tenke og handle systematisk i det pedagogiske arbeidet.

Planleggingen skal bidra til kontinuitet og progresjon for enkeltbarn og barnegruppen. Planleggingen

synliggjør hvordan barnehagen fortolker og realiserer rammeplanen og skal være utgangspunkt for refleksjon og utvikling av virksomheten.

Planleggingen må baseres på kunnskap om barns trivsel og allsidige utvikling, individuelt og i gruppe. Den skal også baseres på observasjon, dokumentasjon, refleksjon, systematisk vurdering og samtaler med barn og foreldre.

Årsplan

Barnehagen skal utarbeide en årsplan, planer for kortere og lengre tidsrom og for ulike barnegrupper etter behov. Årsplanen er et arbeidsredskap for barnehagepersonalet og dokumenterer barnehagens valg og begrunnelser. Årsplanen kan gi informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til myndighetsnivåene, barnehagens samarbeidsparter og andre interesserte.

Styreren skal lede prosessen med å utarbeide årsplanen. Årsplanen skal fastsettes av barnehagens samarbeidsutvalg.

Årsplanen skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette rammeplanens formål og innhold og barnehageeierens lokale tilpasninger til pedagogisk praksis. Årsplanen skal blant annet vise hvordan barnehagen arbeider med progresjon i barnehagens innhold og arbeidsmåter. Det skal synliggjøres hvordan barns og foreldres medvirkning bringes inn i planleggingsarbeidet, hvordan barnehagen arbeider med tilvenning av nye barn og hvordan barnehagen vurderer sitt pedagogiske arbeid. Det skal også fremkomme hvordan barnehagen ivaretar samarbeid og sammenheng med skolen.

Vurdering

Barnehagen skal jevnlig vurdere det pedagogiske arbeidet. Det betyr at det pedagogiske arbeidet skal beskrives, analyseres og fortolkes ut fra barnehagens planer, barnehageloven og rammeplanen. Hovedformålet med vurderingsarbeidet er å sikre at alle barn får et tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen.

Vurderingsarbeidet skal bygge på refleksjoner som hele personalgruppen er involvert i. Felles refleksjoner over det pedagogiske arbeidet kan gi personalet et utgangspunkt for videre planlegging og gjennomføring. Det kan også bidra til en åpen diskusjon om barnehagens formål, innhold og oppgaver. Faglige og etiske problemstillinger skal inngå i vurderingsarbeidet. På denne måten kan personalet lære av egen praksis og bidra til å utvikle barnehagen som pedagogisk virksomhet.

Kunnskap om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling er viktig for å gi alle barn et tilrettelagt tilbud i tråd med barnehageloven og rammeplanen. Barnets trivsel og allsidige utvikling skal derfor observeres og vurderes fortløpende, med utgangspunkt i barnets individuelle forutsetninger og kunnskap om barns utvikling og behov. Barnets erfaringer og synspunkter skal inngå i vurderingsgrunnlaget.

Dokumentasjon

Dokumentasjon av personalets arbeid synliggjør hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen. Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet skal inngå i barnehagens arbeid med å planlegge, vurdere og utvikle den pedagogiske virksomheten. Dokumentasjon av det pedagogiske arbeidet kan gi foreldre, lokalmiljøet og kommunen som barnehagemyndighet informasjon om hva barn opplever, lærer og gjør i barnehagen og hvordan barnehagen oppfyller kravene i barnehageloven og rammeplanen.

Vurderinger om barnegruppens og enkeltbarns trivsel og allsidige utvikling skal dokumenteres når det er nødvendig for å gi barnegruppen og enkeltbarn et tilrettelagt tilbud. Det kan gi grunnlag for å tilpasse og videreutvikle det pedagogiske arbeidet.

Et etisk perspektiv skal ligge til grunn ved dokumentasjon av barnegruppen og enkeltbarn. Personopplysninger skal behandles i samsvar med personopplysningsloven. Dette innebærer blant annet at det normalt kreves samtykke fra foreldrene dersom barnehagen skal dele personopplysninger med andre instanser.

Foreldre har rett til å se og få utlevert dokumentasjon om egne barn.

Tilrettelegging av tilbudet for barn som trenger ekstra støtte

Noen barn kan ha behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte tidlig, får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Tilretteleggingen skal vurderes underveis og justeres i tråd med barnets behov og utvikling.

Hvis det er grunn til å tro at barnets behov ikke kan avhjelpes innenfor det ordinære barnehagetilbudet, skal barnehagen opplyse foreldrene om retten til å kreve en sakkyndig vurdering av om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp.

Barnehagen skal sørge for at barn som mottar spesialpedagogisk hjelp, inkluderes i barnegruppen og i det ordinære barnehagetilbudet.

8. Overganger

Når barnet begynner i barnehagen

Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn. Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet opplever tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære.

Overgangen mellom barnehage og skole

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barnet kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuell skolefritidsordning. Barnehagen og skolen bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen. Barnehagen må ha samtykke fra foreldrene for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen.

De eldste barna skal få glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordningen.

Referat frå møte i prosjektgruppa – Lev Vel i Vaksdal – 11. november 2016

Tilstades:

Solrun Hauglum, kommunalsjef Helse og omsorg , prosjektleiar
Anita Sævild, einingsleiar heimetenesta
Bjarte Aarland, einingsleiar sjukeheimstenesta
Willy Andre Gjesdal, einingsleiar samfunnsutvikling
Arthur Reinertsen, IKT Nord Hordaland
Helge Risnes, leiar for Eldrerådet
Frode Kallestad Dyvik, leiar for Råd for menneske med nedsett funksjonsevne
Jan Erik Bernes Roe, polititar Kommunestyret
Bente Hesjedal, HTV Fagforbundet
Tone Drevsjø, HTV NSF
Thor Andersen, HVO
Mona Mekki, leiar Innbyggjarservice, prosjektsekretær

Ikkje tilstades:

Silje-Iren Netteland Olsen, einingsleiar folkehelse og familie
Ole Thorseth, kommuneoverlege

1. Presentasjon av prosjektmedlemene

Presentasjon av organiseringa av prosjektet og av prosjektdeltakarane.

2. Styringsdokument - gjennomgang v/ prosjektleiar

Diskusjon, diverse spørsmål og avklaringar rundt kva prosjektprogrammet inneheld og kva moglegheiter som finst. Dialog, tydeleg kommunikasjon og kompetanseutvikling er viktige element i prosjektet.

For å lukkast må vi vere medvitne avgreinsingane til prosjektet, og ikkje ta inn meir i prosjektet enn det som høyrer til her. Aktuelle tilgrensande tema/ idéar blir formidla vidare til riktig instans.

Samspel med spesialisthelsetenesta kan gi gode resultat, og betre og meir systematisk arbeid med frivillige er under utvikling.

Det blir og jobba godt med søknad om midlar frå ulike hald.

Kommunikasjon er eit viktig verkemiddel for å skape handlingsrom for prosjektet.

Vi har fått god drahjelp i prosessen, blant anna av Høgskolen i Bergen, Senter for omsorgsforskning Vest, Senter for nyskaping og Senter for byggfag og elektro.

3. Status

Statusgjennomgang ved prosjektleiar.

Det er eit omfattande prosjektprogram der fleire delar allereie er i gong og somme går i drift.

4. Skildring og organisering av hovudsatsingsområda

- a. Helsehus / brukarlab på Dale - leiar Anita Sævild
- b. Ressurssenter for demens - Vaksdal - leiar Bjarte Aarland

Det vert starta opp arbeidsgrupper under desse områda no.

Det er utfordringar knytte til medverknad i prosjekta samtidig som vi skal vere i drift. Vi må finne måtar å gjere det på som kan samkøyrast med dagleg drift.

5. Møteplan

Prosjektgruppa sine oppgåver er å følgje opp dei to hovudsatsingsområda med delprosjekt i forhold til gjeldande plan.

Oppsummeringane frå forprosjekta blir sende prosjektgruppa.

Neste møte: Onsdag 8. februar 2017 kl. 12.00 .

6. Eventuelt

Prosjektet sine ambisjonar er å sjå på kva som er mogeleg å få til i framtida, og ikkje berre det vi har i dag.

Refrent: Mona Mekki

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
29/2016	Levekårsutvalet	PS	28.11.2016

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Solrun Hauglum		16/1545

RÅDMANNEN SITT FRAMLEGG TIL BUDSJETT FOR 2017 - UTTALE FRÅ LEVEKÅRUTVALET

Vedlegg:

BUDSJETT 2017

Rådmanns framlegg til budsjett 2017 - 11.11.16

SVAR PÅ SPØRSMÅL ETTER BUDSJETTSEMINAR FPØ (L)(67005)

Vedk planar for oppveksttun på Stamnes

GEBYR FOR HANDSAMING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLPOVA, MATRIKKELLOVA MM. FOR 2017

Søknad om løyving av driftsmidlar til Vaksdal kyrkjelege fellesråd

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Rådmannen sitt framlegg til budsjett for 2017 vert teke til orientering.

Saksopplysningar:

Jamfør vedlagde budsjettframlegg med vedlegg.

SAKSPAPIR

Saksnr	Utval	Type	Dato
112/2016	Formannskap/plan- og økonomiutvalet	PS	21.11.2016
	Kommunestyret	PS	

Sakshandsamar	Arkiv	ArkivsakID
Truls Morten Kaland	FE - 151	16/1031

BUDSJETT 2017

Vedlegg:

Rådmanns framlegg til budsjett 2017 - 11.11.16

GEBYR FOR HANDSAMING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLPOVA, MATRIKKELLOVA MM. FOR 2017

SVAR PÅ SPØRSMÅL ETTER BUDSJETTSEMINAR FPØ (L)(67005)

Vedk planar for oppvekstun på Stamnes

Søknad om løyving av driftsmidlar til Vaksdal kyrkjelege fellestråd

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

1. Kommunestyret godkjenner årsbudsjett 2017 for Vaksdal kommune slik det ligg føre med spesifikasjon av drifts- og investeringsbudsjett. Rådmannen får fullmakt til å fordele nettoramman innafor tenesteområda, og kan gjere budsjettendringar innafor områda som ein del av den løpande drifta som ikkje er av prinsipiell karakter.
2. Skatt på inntekt og formue vert skriven ut etter dei til kvar tid gjeldande reglar.
3. I medhald av eigedomsskattelova § 2 og §3a vert det skriva ut eigedomsskatt på faste eigedomar i heile kommunen i 2017. Alminneleg eigedomsskattesats vert sett til 7 promille i 2017 med unntak av eigedomsskatt for bustad- og fritidseigedomar som vert sett til 5,5 promille. Botnfrådrag for bustaddelen på eigedomar vert sett til kr 0. For kraftanlegg vert § 8B i eigedomsskattelova lagt til grunn.

For eigedom eigd av stiftingar og institusjonar med allmennyttig formål, som er ført opp på eigedomsskattekontoret si liste av 26.02.2010, vert det i medhald av § 7a gjeve fritak for eigedomsskatt. Fritak vert gjeve i 10 år for nye bygningar som heilt eller delvis vert nytta til husvære jf §7c.

Eigedomsskatten for 2017 forfell til betaling i 4 terminer saman med kommunale avgifter.

4. Kommunestyret godkjenner ei investeringsramme på kr 64.650.000,-. Rådmann får fullmakt til å oppta nye lån innafor ei total låneramme på kr 41.720.000,-. I tillegg får rådmann fullmakt til låneopptak i Husbanken av kr 2.000.000,- til vidare utlån av formidlingslån. Alle lån i kommunen sin låneportefølje kan refinansierast i budsjettåret 2017. Rådmannen har i samsvar med finansreglementet fullmakt til å godkjenne mogeleg refinansiering av låna og lånevilkåra.
5. Rådmann får fullmakt til å redigere, rette feil og innarbeide kommunestyret sine vedtekne framlegg. Ajourført budsjettokument vert lagt fram for Formannskapet.
6. Betalingssatsar etter «Vedlegg – betalingssatsar 2017» vert godkjent. Nye betalingssatsar og avgifter vert gjort gjeldande frå 01.01.2017, med mindre lov eller forskrift set andre fristar.
7. Lokal forskrift om gebyr for sakshandsaming vert vedtatt med heimel i plan- og bygningslova

§ 33-1, matrikkelova § 32, eigarseksjonslova § 7, ureiningslova § 52a, hamne og farvasslova
§ 6 og forvaltningslova § 27a jf forskrift om gebyr for handsaming av konsesjonssaker.
Forskrifta vert å kunngjere lokalt.
8. Feie- og tilsynsgebyr for 2017 vert fastsett med heimel i lov av 14.juni 2002 nr. 20 om Brannvern, § 28.
9. Vass- og avlaupsgebyr for 2017 vert fastsett med heimel i Lov om kommunale vass- og avlaupsanlegg (§3), Forskrift om begrensning av forureining (§16) og Forskrift om vass- og avlaupsgebyr i Vaksdal kommune.
10. Slamtømmegebyr for 2017 vert vedteke i medhald av Forureiningslova §26
11. Fastsetjing av eigenandeler for 2017 for kommunale helse og omsorgstenester i og utanfor institusjon vert fastsett i samsvar med Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester. Rådmannen får fullmakt til å gjera unntak frå satsane når særlege tilhøve gjer seg gjeldande.

Saksopplysningar:

Rådmann sitt framlegg til budsjett 2017 byggjer på Økonomiplan 2017-2020. Rådmann sitt framlegg

vart presentert for kommunestyret 03.10.2016 og gjennomgått i budsjettseminar for formannskap-plan og økonomiutval 24. og 25. oktober 2016. Arbeidet med budsjettet i tenesteområda er koordinert av kommunalsjefane, og det er utarbeidd nettorammer pr tenesteområde.

Skjema som ligg ved i budsjettdokumentet er i samsvar med «*Forskrift om årsbudsjett (for kommuner og fylkeskommuner)*».

Vaksdal kommune

Rådmanns framlegg til Budsjett 2017

Innhald

Innhald.....	2
Rådmann sitt framlegg til årsbudsjett for 2017	3
Statsbudsjettet 2017 – Kommuneøkonomi	5
Hovudliner frå Økonomiplan 2017 – 2020.....	9
Budsjett 2017	13
Investeringar	20
Fond.....	25
Heilskapleg system	26
Strategiske val og endringar i drifta	28
Vedlegg 1. Tenestekområde, einingar og fellesområde.....	29
Tenestekområde Oppvekst	29
Skule	31
Barnehage	33
Tenestekområde helse og omsorg.....	35
Heimetenesta	37
Sjukeheimstenesta	38
Folkehelse og familie.....	39
Tenestekområde samfunnsutvikling.....	40
Samfunnsutvikling	41
Felles økonomi	43
Organisasjon.....	45
Vedlegg 2. Kostra.....	50
Vedlegg 3. Betalingssatsar 2017.....	52

Rådmann sitt framlegg til årsbudsjett for 2017

Rådmann legg fram konsekvensjustert budsjett for 2017 basert på føringar i vedteken økonomiplan. Norsk arbeidsliv står i omstillingar og endringstakten i samfunnet aukar. Dette pregar også kommunesektoren som må tilpasse seg auka krav og endra rammevilkår. Vaksdal opplever vanskelege tider økonomisk og må ta sin del av endringar og omstilling for å møte framtida. Strategiar og tiltak vedtatt i økonomiplanen skal setjast i verk i 2017 og åra som kjem.

Samtidig pågår planleggingsarbeidet med K5, ny vei og bane, gjennom kommunen. Eit prosjekt som skapar optimisme og potensielt kan medføre etterlengta folketalsvekst i kommunen på sikt. Utbygginga vil prega Vaksdal samfunnet over lang tid og gje mogelegheiter for utvikling. Arbeid med områdeplanar for stasjonsbyane Vaksdal og Stanghelle er starta opp.

Gjennom utbygging på Tettaneset legg kommunen til rette eit større utbyggingsområde for ny busetnad. Samtidig skal det byggast ny skule på Dale og tilbygg på Vaksdal. Store investeringar som er krevjande løft for kommunen, men som kan bidra til tilflytting og hindre utflytting.

Inntektene til kommunen vert redusert kvart år framover. Særleg gjeld dette inntekter relatert til vasskraftressursane og kraftproduksjon, men også statlege overføringar vert redusert som følgje av endringar i inntektssystemet og demografi. Auka kostnader til m.a. renter og avdrag, løns- og prisvekst må dekkast inn. Dagens drift er ikkje lenger berekraftig, omstillingar og endringar er nødvendig for å tilpasse seg endra rammevilkår.

Kommunen har budd seg på denne utviklinga og er i gang med endringar og behovstilpassingar innan alle område. Prosjektet Lev Vel i Vaksdal er eit døme på endringsarbeidet som pågår for å møte samfunnsutfordringane og endra rammevilkår. Vurderingar og prioriteringar er nødvendig og i framlegget til årsbudsjettet 2017 vert det lagt fram faglege tilrådingar til politisk behandling.

Rådmann er uroa for den høge endringstakten vi vil møte i åra som kjem, det stiller krav om å tenke nytt om korleis oppgåver kan løysast. Våre dyktige leiarar saman med kompetente og motiverte tilsette viser evne og vilje til å løyse oppgåver både på tvers av organisasjonen og saman med innbyggjarar og andre samarbeidspartnarar. Auka satsing på digitalisering og bruk av moderne teknologi skal bidra til å realisere effektive, gode tenester, dialog og samhandling.

Dale 3.oktober 2016

Åse Elin Myking
Fungerande rådmann

Formelle forhold knytt til årsbudsjett og økonomiplan

Det lovmessige grunnlaget for Økonomiplan finn ein i Kommunelova §44

1. *Kommunestyret og fylkestinget skal en gang i året vedta en rullerende økonomiplan.*
2. *Økonomiplanen skal omfatte minst de fire neste budsjettår.*
3. *Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Planen skal være satt opp på en oversiktlig måte.*
4. *I økonomiplanen skal det for hvert enkelt år økonomiplanen omfatter anvises dekning for de utgifter og oppgaver som er ført opp, jf. § 46 nr. 6.*
5. *Planer som omfatter avgrensede deler av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, skal integreres i økonomiplanleggingen og bruken av midler innarbeides i planen.*
6. *Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer i denne. Vedtaket treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. Ved parlamentarisk styreform skal rådet avgi innstilling som nevnt.*
7. *Innstillingen til økonomiplan, med de forslag til vedtak som foreligger, skal legges ut til alminnelig ettersyn minst 14 dager før den behandles i kommunestyret eller fylkestinget. Dette gjelder likevel ikke ved innstilling som gjelder endringer i økonomiplanen.*
8. *Økonomiplanen og endringer i denne oversendes departementet til orientering.*

Kommunen skal etter Kommunelova §45 vedta eit budsjett for neste år innan utgangen av året.

Kommunelova § 46 seier følgjande om innhald i årsbudsjettet

1. *Årsbudsjettet er en bindende plan for kommunens eller fylkeskommunens midler og anvendelsen av disse i budsjettåret. I bevilgninger til formål kan det likevel gjøres fradrag for tilhørende inntekter. Kravet om budsjetthjemmel på utbetalingstidspunktet gjelder ikke for utbetalinger som kommunen eller fylkeskommunen er rettslig forpliktet til å foreta.*
2. *Årsbudsjettet skal omfatte hele kommunens eller fylkeskommunens virksomhet.*
3. *Årsbudsjettet skal være realistisk. Det skal fastsettes på grunnlag av de inntekter og utgifter som kommunen eller fylkeskommunen kan forvente i budsjettåret.*
4. *Årsbudsjettet skal være stilt opp på en oversiktlig måte. Kommunestyrets eller fylkestingets prioriteringer, samt de målsettinger og premisser som årsbudsjettet bygger på, skal komme tydelig fram.*
5. *Årsbudsjettet skal være inndelt i en driftsdel og en investeringsdel.*
6. *Det skal budsjetteres med et driftsresultat som minst er tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger.*
7. *I årsbudsjettet kan det avsettes midler til bruk i senere budsjettår.*
8. *Departementet kan gi nærmere regler om årsbudsjettet og innstilling til årsbudsjettet. I disse reglene kan det stilles krav om oversikter over inntekter og utgifter for kommunens eller fylkeskommunens samlede virksomhet.*

Statsbudsjettet 2017 – Kommuneøkonomi

Budsjettet vert lagt fram før Statsbudsjett 2017 er kjent. Budsjett og føresetnader for Vaksdal kommune bygger difor på Kommuneproposisjonen 2017 og Fylkesmannen sine kommentarar. Full effekt av nytt inntektssystem vert lagt fram i statsbudsjettet, det kan difor kome endringar i rammetilskotet til kommunen.

Kommuneopplegget for 2017 - generelt

Det er gitt signal om ein realvekst i dei frie inntektene for kommunane på mellom kr. 3,45 mrd. og 3,7 mrd. frå 2016 til 2017. Veksten er rekna frå det inntektsnivået for i år som no er lagt til grunn i revidert nasjonalbudsjett. Veksten for 2017 vil difor bli endra når statsbudsjettet blir lagt fram til hausten dersom pårekna inntektsnivå for i år blir endra.

Veksten i dei frie inntektene på mellom kr. 3,45 mrd. og 3,7 mrd. er realauke slik at pris-kompensasjon frå 2016 til 2017 vil kome som eit tillegg i inntektene. Prisindikatoren som blir nytta til priskompensasjon, vil bli kjent i statsbudsjettet til hausten.

Skatteøyret blir fastsett først i statsbudsjettet for å tilpassa skatteveksten til målsetjinga om at skatteinntektene skal utgjere om lag 40 prosent av kommunane sine samla inntekter.

Det er lagt opp til at auken i dei frie inntektene frå 2016 til 2017 skal dekkja auka ressursinnsats i kommunane til:

1. Auka utgifter som følgje av befolkningsutviklinga, både med omsyn til folkevekst og alderssamansetjing. Det er lagt til grunn at av veksten i dei frie inntektene, vil om lag kr. 2,0 mrd. (kr. 2,1 mrd. for heile kommuneforvaltninga) gå til auka utgifter knytt til befolkningsutviklinga for kommunane.
2. Pensjon. For kommunane kan pensjonskostnadene samla kome til å auka med om lag kr. 0,7 mrd. utover det som blir kompensert gjennom prisjustering av inntektene. Det må understrekast at det er stor uvisse knytt til dette overslaget. Pårekna auke i pensjonskostnadene skuldast låg avkastning på pensjonsmidlane på bakgrunn av det låge rentenivået. I tillegg er det rekna med auka amortiserings-kostnader i 2017 på grunnlag av pårekna premieavvik i 2016.
3. Av veksten i dei frie inntektene i 2017 er kr. 300 mill. grunngjeve med auka satsing innan rusområdet.

Skjønstilskot for 2017

Basisramme skjønstilskot for landet blir kr. 1191 mill. Dette er ein reduksjon på kr. 100 mill. frå basisramme i landet i 2016. Beløpet på kr. 100 mill. blir overført til kommunane sitt innbyggjartilskot i inntektssystemet. Det kan for 2017 også bli endring i fordelinga av ramma mellom fylka. Overgangsordninga INGAR tek ikkje omsyn til endringar i skjønstilskot.

Kr. 400 mill. av skjønnsramma er frå og med 2011 gitt til kommunar som tapte mykje på endringane i inntektssystemet i 2011. Denne ramma er blitt fordelt av departementet mellom kommunane. Fordelinga har lagt fast med same årlege beløp til dei aktuelle kommunane til neste revisjon av kostnadsnøklane, det vil seie med same fordeling i perioden 2011 - 2016. Som følgje av at det for 2017 blir gjennomført revisjon av kostnadsnøklane i inntektssystemet, blir denne kompensasjonsordninga ikkje vidareført i 2017. Dette gjeld ikkje dei ordinære skjønsmidlane. Ramma på kr. 400 mill. vil framleis i 2017 vere ein del av skjønnsramma men blir i staden gitt som kompensasjon knytt til følgjande:

Reduksjon basistilskot ved samanslåing

Reduksjon basistilskot i samband med nytt inntektssystem frå 01.01.2017. Kr. 300 mill. blir sett av til kompensasjon for kommunar som har gjort vedtak om kommunesamanslåing i

kommunereformperioden og som får redusert basistilskot i perioden 2017 - 2019. Modell og omfang for kompensasjonsordninga blir lagt fram i statsbudsjettet for 2017. Kompensasjon blir gitt som skjønstilskot i 2017. Kommunar som slår seg saman i kommunereformperioden vil få erstatta bortfall av basis-tilskot gjennom årlege inndelingstilskot (15 + 5 år), på grunnlag av inntektssystemet i 2016, når samanslåing blir sett i verk. Kompensasjonsordninga i overgangsperioden omfattar reduksjon i basistilskot. Det er førebels ikkje lagt opp til at ordninga omfattar reduksjon i distriktstilskot og småkommunetilskot i overgangsperioden.

Tilskot mellomstore kommunar

Kr. 100 mill. blir sett av til mellomstore kommunar som slår seg saman. Ny kommune må ha meir enn 9000 innbyggjarar etter samanslåing. Departementet vil i statsbudsjettet til hausten gi nærare opplysningar. Ramma på kr. 100 mill. utgjør halvårsverknaden, det vil seie for andre halvår 2017. I 2018 blir ramma til føremålet kr. 200 mill.

Infrastrukturtiltak

Stortinget vedtok i statsbudsjettet (2016) ei løyving til fylkesveggar og andre infrastruktur-tiltak i kommunar som slår seg saman, og det blei sett av kr. 50 mill. til denne ordninga.

Veksttilskot

Veksttilskot blir i 2016 gitt til kommunar som i dei siste tre åra har hatt ein årleg gjennomsnittleg folkevekst høgare enn 1,5 prosent. For 2017 er det framlegg om å redusera vekstgrensa til 1,4 prosent for veksttilskot. Overgangsordninga INGAR tek ikkje omsyn til endringar i veksttilskot.

Det er ikkje framlegg om å la veksttilskotet vere med i grunnlaget for årlege inndelingstilskot i samband med kommunesamanslåing. Dersom ein ny kommune har høg nok vekst i folketalet, vil den oppnå veksttilskot på same måte som andre kommunar.

Selskapsskatt

Innføring av kommunal selskapsskatt blir utsett. Ei innføring no ville ha kunne gitt større u-visse knytt til inntektene i kommunar med særlege utfordringar i næringslivet. Regjeringa vil kome attende til spørsmålet om selskapsskatt i kommuneproposisjonen for 2018.

Frivilligsentralar

Ansvar for tilskot til frivilligsentralar skal frå 01.01.2017 bli overført til kommunane. Regjeringa vil i statsbudsjettet for 2017 gjere framlegg om at tilskot til føremålet blir innlemma i kommunane sitt rammetilskot.

Vidareføring av noverande inntektssystem

Noverande inntektssystem blir vidareført for inntektsutjamning, overgangsordning INGAR og telletidspunkt. Inntektsutjamninga er 60 prosent av skilnaden mellom kommunane sitt skattenivå og gjennomsnittleg skattenivå for landet. Tilleggskompensasjon er 35 prosent under 90 prosent av landsgjennomsnittet. Kompensasjonsgraden blir vidareført som i noverande inntektssystem, men graden vil kunne bli justert seinare. Det er inntil vidare lagt opp til at kommunane sin skattedel av samla inntekter skal utgjere om lag 40 prosent.

Overgangsordninga med inntektsgarantitilskot (INGAR) gir kompensasjon for ei utvikling i rammetilskotet meir enn kr. 300,- per innbyggjar under landsgjennomsnittet frå eit år til det neste. INGAR tek ikkje omsyn til endring i skatt, inntektsutjamning, veksttilskot og skjønstilskot. INGAR tek omsyn til endringar i inntektssystemet, innlemming av øyremerka tilskot i rammeoverføring, oppgåveendringar, endringar i kriteriedata, bortfall av småkommunetilskot og nedgang i distriktstilskot.

Telletidspunkt for innbyggjartal og aldersfordelinga i utgiftsutjamninga som grunnlag for

rammeoverføring i 2017 vil vere 01.07. i 2016. For inntektsutjamninga i 2017 er telletidspunktet innbyggjarar per 01.01.2017. For andre kriterium i utgiftsutjamninga enn aldersfordeling er telletidspunktet 01.01.2016 for rammeoverføring i 2017.

Nytt inntektssystem for kommunane

Basistilskot

Basistilskotet er i noverande inntektssystem eit like stort tilskot per kommune for alle kommunar, uavhengig av talet på innbyggjarar.

Det blir lagt opp til at halvdelen av basistilskotet framleis skal vere eit like stort tilskotsbeløp per kommune. Den andre halvdelen av basis-tilskotet vil bli gradert etter kommunen sin strukturverdi. Strukturverdien er avstand i kilometer i gjennomsnitt for innbyggjarane i kommunen for å nå 5000 innbyggjarar, uavhengig av kommunegrenser. Det blir korrigert for ferjestrekningar.

Ved å gradera halvdelen av basistilskotet på grunnlag av strukturverdi, får kommunar med korte reiseavstandar eit lågare basistilskot enn kommunar med lengre reiseavstandar. Det blir lagt til grunn ein grenseverdi på 25,4 km. ved utrekning av basistilskot. Dersom kommunen sin strukturverdi er 25,4 km. eller høgare, vil kommunen framleis få fullt basistilskot. Dersom strukturverdien er lågare enn 25,4 km, vil basistilskotet bli redusert.

Som følgje av at ein stor del av kommunane i landet får redusert basistilskot, blir sum basistilskot for kommunane samla redusert. Dette frigjer midlar som blir tilbakeførte til kommunane på grunnlag av innbyggjartal. Departementet (KMD) har i førebels utrekning lagt til grunn at denne tilbakeføringa utgjer kr. 243,- per innbyggjar, jf. tabell i kommuneproposisjonen.

Dei kommunane som kjem negativt ut, samanlikna med noverande basistilskot, har ein kombinasjon av låg strukturverdi (korte reiseavstandar) og relativt lågt innbyggjartal. Kommunar med høgt innbyggjartal kjem positivt ut då dei får mykje midlar tilbakeførte av den samla reduksjonen i basistilskot. Fleire kommunar med lågt innbyggjartal kjem også positivt ut av omlegginga fordi dei har så høg strukturverdi (lange reiseavstandar) at dei får liten eller ingen reduksjon i basistilskotet.

Inntektsbortfall frå 2017 som følgje av redusert basistilskot vil bli kompensert i overgangsperioden for kommunar som vedtek å slå seg saman, jf. punkt over om skjønstilskot.

Distriktstilskot Sør-Noreg

Distriktstilskotet blir gitt til kommunar med over 3200 innbyggjarar og distriktsindeks frå 0 til 46. Skattenivået må vere under 120 prosent av landsgjennomsnittet. Distriktsindeksen gir uttrykk for distriktsutfordringar gjennom geografi, arbeidsmarknad, inntektsnivå og alderssamansetjing. Jo lågare distriktsindeks, jo større distriktsmessige utfordringar.

Distriktstilskotet blir gitt med ein sats per kommune og ein sats per innbyggjar, gradert på grunnlag av distriktsindeksen. Jo lågare distriktsindeks, jo høgare distriktstilskot både per kommune og per innbyggjar.

I Hordaland får kommunane Etne, Kvinnherad, Odda, Ullensvang, Voss, Kvam og Vaksdal dette distriktstilskotet.

I framlegget er det lagt opp til å gi mindre tilskot per kommune og meir tilskot per innbyggjar. Det vil framleis vere gradering av tilskotet på grunnlag av distriktsindeks. Denne graderinga vil no bli sterkare slik at distriktsutfordringar uttrykt gjennom distriktsindeksen vil gi større

verknad på tilskotsbeløpet enn tidlegare. Kommunar med lågt innbyggjartal vil tape på omlegging, t.d. Ullensvang. Fleire av dei mellomstore kommunane vil tene på omlegging som følge av større del av fordelinga på grunnlag av innbyggjartal. Kommunar med låg distriktsindeks, t.d. Kvinnherad, vil tene meir på omlegging enn kommunar med høgare distriktsindeks, t.d. Voss.

For 2017 vil endelege tilskot i statsbudsjettet bli baserte på distriktsindeksar oppdaterte til 2015. Dette kan gi relativt store utslag samanlikna med den førebelse illustrasjonen av verknadene i kommuneproposisjonen.

Småkommunetillegg

Dette tilskotet vil erstatta småkommunetilskotet og vil bli som eit distriktstilskot. Noverande småkommunetilskot er for 2016 om lag kr. 5 ½ mill. per kommune. Noverande tilskot blir gitt med same tilskotssats til alle kommunar under 3200 innbyggjarar og skattenivå under 120 prosent av landsgjennomsnittet. Det blir ikkje teke omsyn til distriktsutfordringar.

I framlegget er det lagt opp til trekk i tilskotet på grunnlag av distriktsindeksen. Med høgare distriktsindeks, mindre distriktsutfordringar, vil trekk i tilskotet bli større. Vaksdal kommune mottar ikkje småkommunetilskot.

For 2017 vil endelege tilskot i statsbudsjettet bli baserte på distriktsindeksar oppdaterte til 2015.

Kostnadsnøklane

Departementet har gjennomgått kostnadsnøklane i utgiftsutjamninga i inntektssystemet. Noverande kostnadsnøklar er oppdaterte etter nytt datagrunnlag. Oppdatering blir gjort på grunnlag av statistiske analysar som forklarar skilnader i kostnadene knytte til alderssamansetjing, sosioøkonomiske tilhøve og busetjing m.m. Det blir lagt opp til oppdatering av kostnadsnøklane om lag kvart fjerde år framover. Ein eventuell reduksjon i vekta på kriteriet for psykisk utviklingshemma vil kunne kome tidlegare.

Det blir bl.a. lagt større vekt på kriteria innbyggjarar i aldersgruppene 67 - 79 år og 80 - 89 år. Dette bidreg til at kommunar med relativt få innbyggjarar i desse aldersgruppene taper, t.d. kommunane Fjell, Askøy og Meland.

Innbyggjarar 90 år og eldre får lågare vekt. Dessutan får landbrukskriteriet noko lågare vekt, delkriteriet areal dyrka mark blir teke ut og delkriteriet jordbruksverksemdar blir vekta opp. Dette bidreg til at fleire distriktskommunar i fylket med relativt mange av dei aller eldste innbyggjarane og som tradisjonelt har vore landbrukskommunar taper.

Hovudliner frå Økonomiplan 2017 – 2020

Vaksdal kommune skal ha ein sunn økonomi og gjennom god økonomistyring sikre økonomisk handlingsrom med dei inntektene me har

Vedtatte langsiktige mål for sunn økonomi

- o Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter: 1,75 %
- o Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter : på nivå med landsgjennomsnittet
- o Disposisjonsfond minst 10%

Kommunen har mål om eit netto driftsresultat i samsvar med anbefalt nivå for å sikre sunn økonomi over tid. Overskotet er tenkt sett av til investeringar og disposisjonsfond for å takle ubalanse over tid. Netto driftsresultat i 2015 var 2,4%. I budsjett 2017 er det lagt opp til netto driftsresultat i % av driftsinntekter på 0,7%.

Pr 2015 er netto lånegjeld i kommunen 51,2% medan landet, fylket og kommunegruppa ligg høgare. For å ikkje binde for mykje kapital til renter og avdrag er det behov for at kommunen held fram med ei nøkternt nivå på investeringane. I planperioden vil investeringar som kan redusere driftsnivå i samsvar med reduserte inntekter bli prioritert. Med store prosjekt som Tettaneset og investeringar i skulebygg er likevel investeringsnivået i perioden svært høgt.

Kommunen har i dag disposisjonsfond på 17% som er rekna som eit sunt nivå. Grunna eit stort oppsamla premieavvik er det i seinare år sett av midlar tilsvarande premieavviket til eit amortiseringsfond for å dekke negativt premieavvik, avskrivning og ev tap på verdipapir. Dette fondet utgjer ein stor del av disposisjonsfondet vårt. Frå 2014 er netto premieavvik negativt, dvs at utgiftene til nedbetaling av oppsamla premieavvik er større enn tilført premieavvik i året. Desse kostnadene (del av pensjonskostnadene) vil auke i åra som kjem.

Utfordringar i planperioden

Kommunen står framfor store utfordringar økonomisk i planperioden. Inntektsgrunnlaget vert sterkt svekka dei komande åra og større omstillingar er naudvendig. I planperioden er det venta lav folketalsvekst. Ein større vekst i folketallet noko fram i tid som følgje av veg og bane- utbygginga er eit mål, men vil auke investeringsbehovet. Kommunen slit i dag med eit stort vedlikehaldsetterslep og behov for investeringar. Lånegjelda er aukande og kommunen har store pensjonsforpliktingar i framtida.

Lågare inntekter

Inntektssystemet vert lagt om og meir av midlane vert overført vekstkommunar. Vaksdal vert i mindre grad kompensert for smådriftsulemper. Demografiske endringar fører til reduksjon i inntektene. Vaksdal er ein skattesvak kommune med inntekter under snittet, men inntekter knytt til kraftproduksjon vert brukt for å sikre tenestetilbodet til innbyggjarane. Desse inntektene er sterkt redusert som følgje av konjunkturar og låge straumprisar. Samla vil endringane krevje store omstillingar og ei rask tilpassing til endra rammevilkår for å halde økonomien i balanse framover.

Folketal og demografi

Folketalet i landet aukar og særleg byane veks raskt. SSB legg til grunn middelsvekst for landet framover. Vaksdal har over tid hatt stabilt folketal, i planperioden har vi lagt til grunn litt vekst (lav vekst – alternativet SSB). Det vert færre eldre over 80 år og barn i skulealder dei komande 4 åra og

kommunen må tilpasse tenestene etter endra behov. Etter 2025 stig talet på eldre som i resten av landet.

Endra behov og nye krav til tenestene

Eit mål med kommunereforma er å overføre fleire oppgåver til kommunane. Regjeringa la fram oppgåvemeldinga vinteren 2015 (St.meld.14), i tillegg kjem nye oppgåver og krav i andre føringar t.d. primærhelsemeldinga St.meld. 26 (2014-2015). *Gode og likeverdige tenester til innbyggerne* er eit mål i reforma. Vaksdal kommune leverer gode tenester til innbyggerane i dag. Med nye oppgåver og spesialiserte tenester aukar kravet til kompetanse og kapasitet i kommunane. Mindre kommunar må truleg samarbeide med andre om fleire tenester enn i dag. I planperioden er det nødvendig å fokusere på kjerneoppgåvene og dempe forventningane til auka tilbod utover det.

Aktivitestar som bidrar til førebygging, tidlig innsats, eigenmestring og god folkehelse skal prioriterast. Dei mest omfattande endringane skjer innafor helse- og omsorgstenestene gjennom prosjektet *Lev vel i Vaksdal*. Her vil også ny bruk av velferdsteknologi spele ein vesentleg rolle. Kommunen må vera ein effektiv organisasjon som utviklar og tar i bruk innovative løysingar.

Bustadutvikling, klima og miljø

Kommunane står overfor store utfordringar med omsyn til demografiske endringar, klima- og miljø utfordringar og folkehelse . Kommunane må førebu seg og førebygga konsekvensar av klimaendringane. Tiltak som reduserer klimautslepp gjennom arealbruk, transportplanlegging og energiøkonomisering i drift av bygg er døme på dette. Heilskapleg utvikling krev ei meir samordna bustad-, areal- og transportplanlegging som skal bidra til effektiv arealbruk og eit meir miljøvenleg transportsystem. Utbygging av nye veg og bane gjennom kommunen gjev grunnlag for ei slik utvikling, men er også krevjande med omsyn til plassering av massar og andre konfliktområde. Vaksdal har mykje utpendling i dag og det ligg potensiale for folketalsvekst i raskare og tryggare transportsystem i framtida.

Utbygginga og fortetting i stasjonsbyane er viktig for å realisere vinstane med ny veg og bane. Vaksdal som liten kommune vil ha utfordringar med å skape ei slik utvikling åleine, her er ein avhengig av samarbeid både med nabokommunar og andre offentlege samt private aktørar for å lukkast. Konkurransen med andre område rundt Bergen vil framleis vera stor. Næringslivet i Vaksdal er i utgangspunktet eit relativt lite miljø og det er liten aktivitet innan plan og bygg. Private planar er det få av i kommunen og kommunen har til no ikkje vore attraktiv nok for private utbyggarar. Utbygginga på Tettaneset på Stangehele er i så måte spanande for å måle interessa frå slike prosjekt i kommunen.

Fortsatt høgt investeringsnivå

I planperioden vil investeringar som kan redusere driftsnivå i samsvar med reduserte inntekter bli prioritert. Med store prosjekt som Tettaneset og ny skule på Dale er likevel investeringsnivået i perioden svært høgt. Endringane i helse og omsorg vil også krevje investeringar i perioden.

Samtidig som vedlikehaldsstrategien skal leggjast til grunn for arbeidet med verdibevaring, må utgiftene tilpassast det økonomiske handlingsrommet. Det er ikkje lagt inn ekstraordinære midlar til vedlikehald i planperioden, men rådmann vil fremje ei sak i samband med budsjettprosessen for 2017. Finansiering av verdibevaring for heile bygningsmassen må skje over fleire periodar.

Digitalisering og innovasjon

Vaksdal skal vera ein effektiv organisasjon som utviklar og tar i bruk innovative og digitale løysingar. Auka digitalisering er eit viktig satsingsområde både nasjonalt (St.meld. 27, 2016) og lokalt. Innbyggerane i kommunen forventar digitale tenester og digital dialog med kommunen. Organisasjonen er avhengig av digitale løysingar for å kunne effektivisere arbeidsprosessar og tenesteproduksjon ytterlegare framover.

Endringer for tilsette

Det skal gjennomførast tilpassingar til reduserte budsjетtrammer og effektivisering av tenestetilbodet i alle einingar og på alle nivå. Dette vil krevje tilstrekkeleg leiarkraft, medverknad frå tilsette, samarbeid med tillitsvalde og aktiv stabstøtte i gjennomføringa. Det vil også vera behov for justeringar i organiseringa, t.d. vil det vera naturleg å tilpasse organiseringa i helse og omsorg i samsvar med Lev Vel – prosjektet.

Sjølv om reduksjon i antall årsverk så langt som mogeleg skal skje gjennom naturleg avgang og utan oppseiingar, vil mange kunne få endring i arbeidssituasjonen. Rådmann vil legge til rette for så gode løysingar som mogeleg for dei som vert råka.

Endringer i inntekter og utgifter

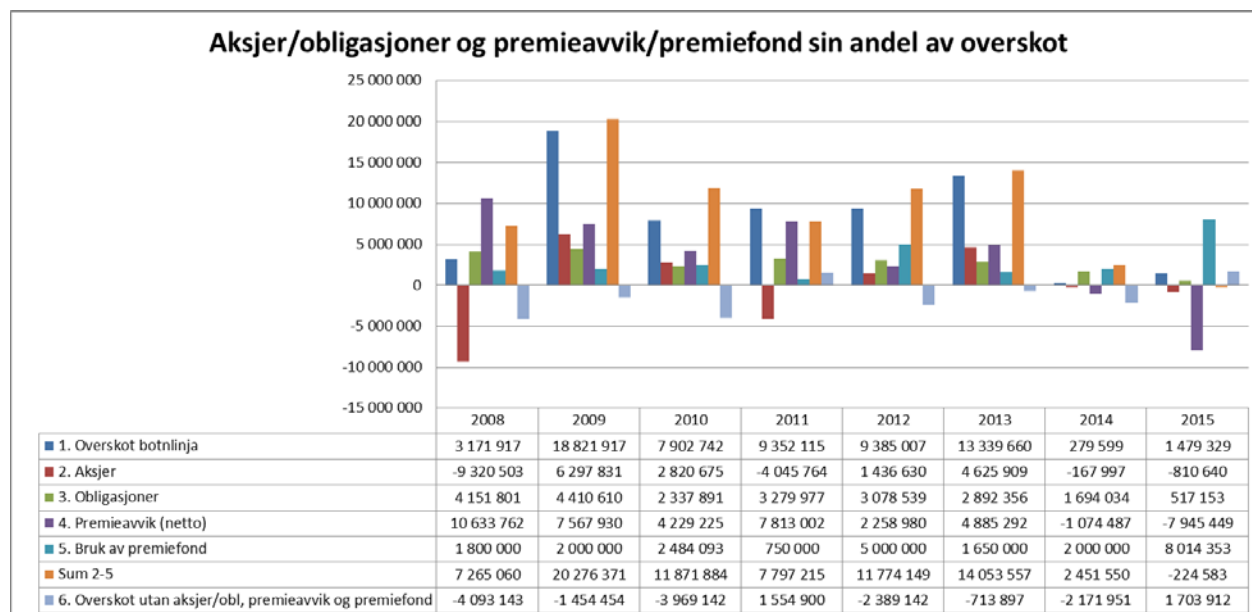
I økonomiplanen 2017-2020 er det lagt til grunn endringar som vist i tabell under:

	Øk.plan-2017	Øk.plan-2018	Øk.plan-2019	Øk.plan-2020
Endra inntektssystem	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Andre endringar inntektssystem	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Endra kostnadsveker	-700	-700	-700	-700
Endra eideomsskatt	-2 000	-3 000	-4 000	-4 000
Endra inntekter frå sal av konsesjonskraft	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Endra finansinntekter	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Endra renter/avdrag	-1 800	-6 300	-10 500	-14 600
Sum	-9 700	-15 200	-20 400	-24 500

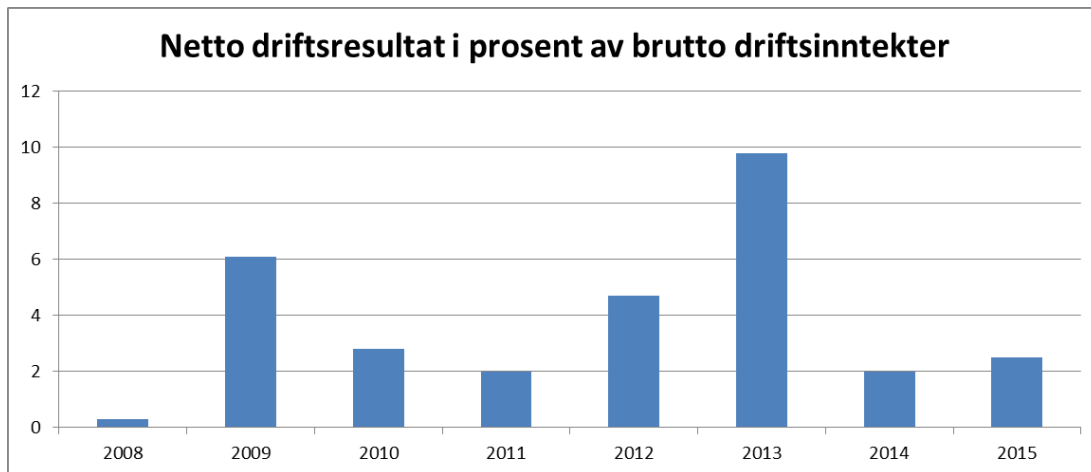
Endringar er vist i forhold til budsjett 2016. Etter nye opplysningar frå BKK kan vi forvente at utviklinga knytt til eideomsskatt for vasskraftverk vil verte ytterlegare endra mot 2020. Reduksjonen i venta eideomsskatt vert mykje større enn tidlegare antatt.

Det vert ikkje budsjettert med overskot frå sal av konsesjonskraft i økonomiplanperioden.

Vaksdal kommune har over tid hatt inntekter frå aksjar, obligasjonar, premieavvik og premiefond som har medført overskot på botnlinja.

Vaksdal kommune har i løpet av dei 10 siste åra hatt følgjande utvikling i netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter.

Når vi ser desse 2 oversiktane/grafane opp mot kvarandre ser vi at netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter er avhengig av inntekter frå aksjar, obligasjonar, premieavvik og premiefond.

Fordeling av rammer i økonomiplan

Rammer vedtekne i økonomiplan 2017-2020 gir følgjande fordeling pr tenesteområde.

	Bud-2016	Øk.plan-2017	Øk.plan-2018	Øk.plan-2019	Øk.plan-2020
Felles	26 100	25 000	24 500	23 900	23 300
Oppvekst	69 800	69 200	67 100	66 500	64 400
Helse og omsorg	122 800	118 100	114 400	110 200	108 300
Samfunnsutvikling	40 100	38 200	38 100	38 000	37 800
Sum	258 800	250 500	244 100	238 600	233 800
Endring		-8 300	-14 700	-20 200	-25 000

Under behandling av økonomiplan 2017-2020 vart er det gjort følgjande vedtak: «Det vert avsett kr 500.000,- kvart år i økonomiplanperioden til «Aksjon sjukefråver». Mandat for bruk av midlane vert utarbeidd av AMU.» Finansiering av dette vert gjort ved å trekke ut forholdsmessig del av rammene som vert gitt til tenesteområda, og samla på «Felles».

Det er trekt ut overskot frå sal av konsesjonskraft frå «Felles» (2,055 mill), då det er føresett at denne skal budsjetterast utan netto gevinst. Tilskot til Frivilligsentral er også trekt ut (0,31 mil). Tilskot til Frivilligsentraler vert finansiert over rammetilskotet. Dette aukar ramma til «Felles» med 2,365 mill. Samla overføring frå driftsbudsjett til investeringsbudsjett er sett til 2 mill. 0,96 mill er ført inn i driftsbudsjettet til Samfunnsutvikling til styrking av vedlikehald i 2017.

Dette gir følgjande ramme for tenesteområda.

	Bud-2016	Øk.plan-2017	Øk.plan-2018	Øk.plan-2019	Øk.plan-2020
Felles	26 100	27 813	27 313	26 713	26 113
Oppvekst	69 800	69 062	66 963	66 361	64 262
Helse og omsorg	122 800	117 864	114 166	109 969	108 068
Samfunnsutvikling	40 100	39 081	38 979	38 877	38 676
Sum	258 800	253 820	247 420	241 920	237 120
Endring		-4 980	-11 380	-16 880	-21 680

Budsjett 2017

Økonomiplanen er retningsgjevande for årsbudsjettet. Føresetnader med inntekter og utgifter er oppdatert basert på inntektssystemet, folketal pr 1.7 og andre endringar. Inntektssida i budsjettet for 2017 er svekka ytterlegare både gjennom inntektssystemet og egne inntekter.

Nytt inntektssystem

Dei samla frie inntektene (rammetilskot og skatt) for Vaksdal kommune vert anslått til 240,3 mill i 2017. Nedgang i folketal, endra kriteriedata for kommune, ny kostnadsnøkkel og svak skatteutvikling medfører ein reduksjon i frie inntekter for kommunen frå 2016. Justert for endra ressursinnsats, auka pensjonskostnader, løns- og prisvekst betyr dette strammare rammer og trong for omstilling i 2017 og åra frametter.

Folketal pr 1.juli 2016 ligg til grunn for rammetilskotet neste år. Vaksdal kommune hadde 1.juli i år 4114 innbyggjarar, mot 4096 pr 01.07.15. I denne perioden er aldersgruppene 2-5 år redusert med 15 personer, 80 år og eldre er redusert med 23 personer.

Rammetilskot og utgiftsutjamning utgjer 133 mill og skatt inkl. inntektsutjamning utgjer 107,3 mill.

I budsjett 2017 er modellen utarbeidd av KS nytta. Det er lagt til grunn ein nasjonal vekst på 3,5 mrd, noko som er i nedre del av den signaliserte realveksten. Det kan kome endringar i statsbudsjettet.

Vaksdal kommune mottar ikkje i dag andre skjønsmidler enn dei som vert tildelt gjennom Fylkesmannen. Det er signalisert at større del av skjønsmidler skal fordelast til kommunar som har slått seg saman, og at det ikkje vil verte kompensert for frivillige smådriftsulemper. Vi nedjusterer difor anslaget til skjønsmilder frå kr 900.000,- i 2016 til kr 300.000,- i 2017.

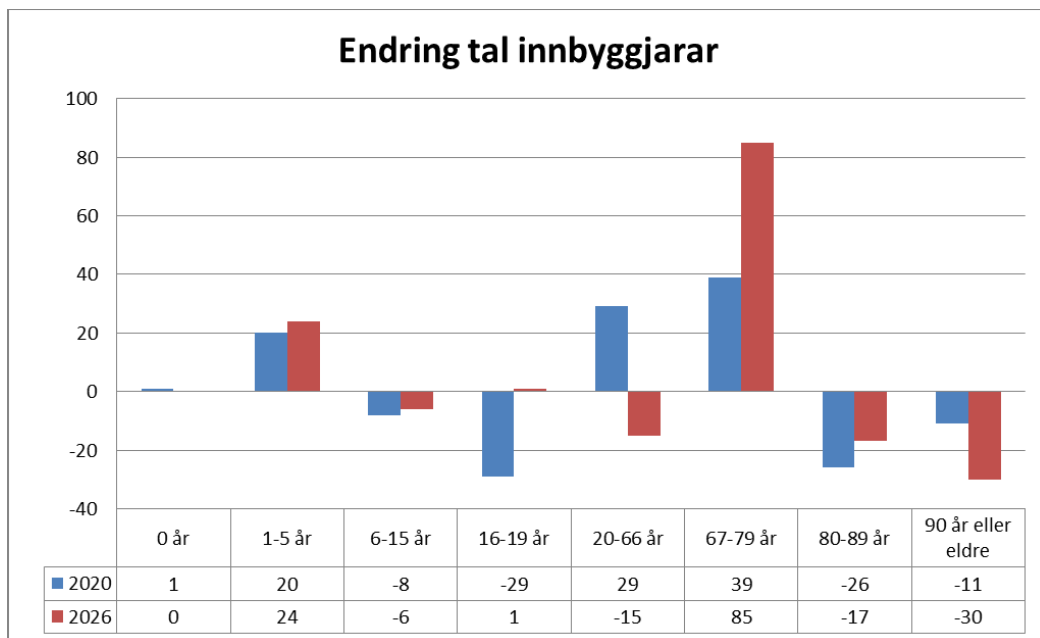
Det er usikker korleis endring knytt til tildeling av frivilligsentraler vil slå ut for kommunane i 2017. Endringa med innlemming i rammetilskotet er eit signal på at dette er oppgåver som er forventa løyst gjennom den ordinære tildelinga. Vaksdal kommune får i 2016 kr 310.000,- til Frivilligsentral. For 2017 er finansieringa del av rammetilskotet og driftstilskotet må løyvast særskilt av kommunen.

Innføring av det graderte basistilskotet gir ein inntektsreduksjon på kr 1,18 mill for Vaksdal kommune. Reduksjon av distriktstilskot utgjer ein reduksjon på kr 151.000,-, det kan kome endringar i statsbudsjettet. Endring av kostnadsnøkklane gir kommunen ei inntektsreduksjon på 1,25 mill.

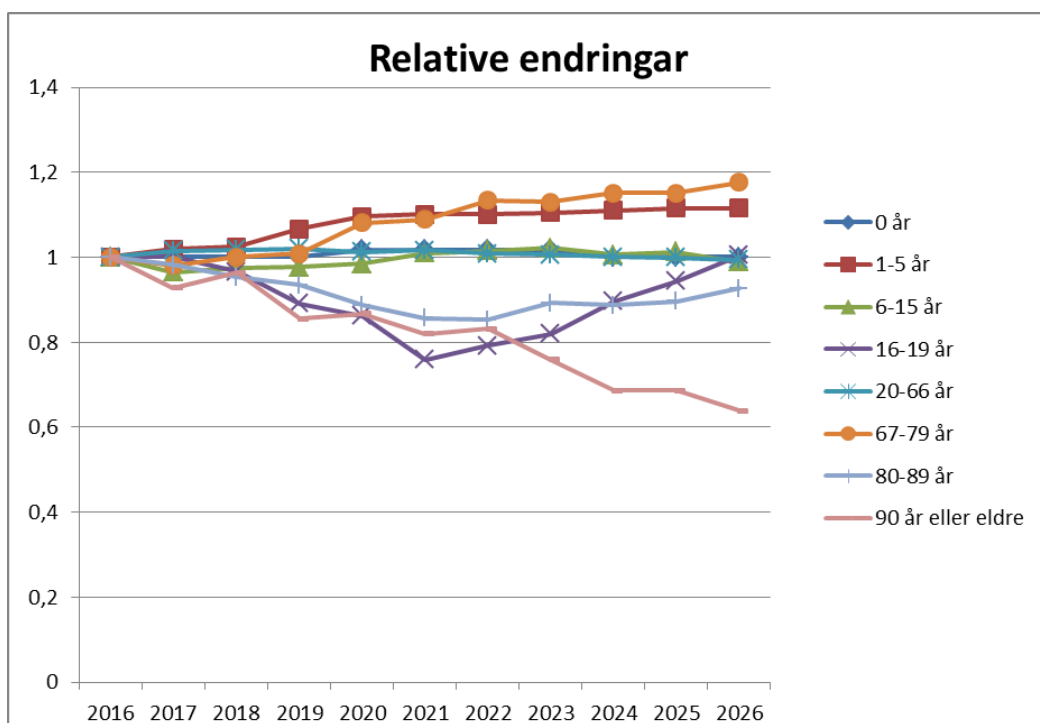
Oppdaterte folketal pr aldersgruppe lagt inn, men øvrige kriteriedata er ikkje endra. Alderskriteria har stor forklaringskraft i modellen, og vi ventar ikkje store endringar som følgje av endeleg fastsette kriteriedata. Utgiftsutjevninga vert mindre for Vaksdal kommune, då kostnadsindeksen vert redusert frå 1,18 til 1,16.

Prognose folketal

I økonomiplan 2017-2020 er det lagt til grunn lav vekst i folketal. For dei ulike aldersgruppene er det forventede følgjande endringar mot slutten av planperioden og fram mot 2026:

Dei relative endringane i aldersgruppene seier oss noko om endringar i tenestebehov og tenesteproduksjon i åra som kjem:

Prognosen viser at det er aldersgruppa 67-79 år som vil få størst vekst fram mot 2020 og 2026.

Dersom vi ser på dei ulike aldersgruppene som får mest direkte tenester er det følgjande utvikling i folketalet:

- o Barnehage: Prognosar antal born i aldersgruppa 1-5 år. Det er venta auke i planperioden, og deretter svak vekst fram mot 2026.
- o Grunnskule: Prognosar antal born i aldersgruppa 6-15 år. I planperioden og mot 2026 er det venta svak nedgang.
- o Eldreomsorg: Det er aldersgruppa 67-79 som aukar, medan det er forventta reduksjon i aldersgruppene over 80 år. Størstedelen av mottakarar av heimetenester og bebuarar på institusjon er i aldersgruppa over 80 år, samla viser aldersgruppene over 80 år reduksjon fram mot 2026.

Nasjonalt er det forventta større vekst innan dei fleste aldersgruppene, og med desse endringane vil kommunen få redusert utgiftsutjamning som følgje av redusert ressursbehov. Dette synleggjer behovet for rask tilpassing til endra rammevilkår for å halde økonomien i balanse framover.

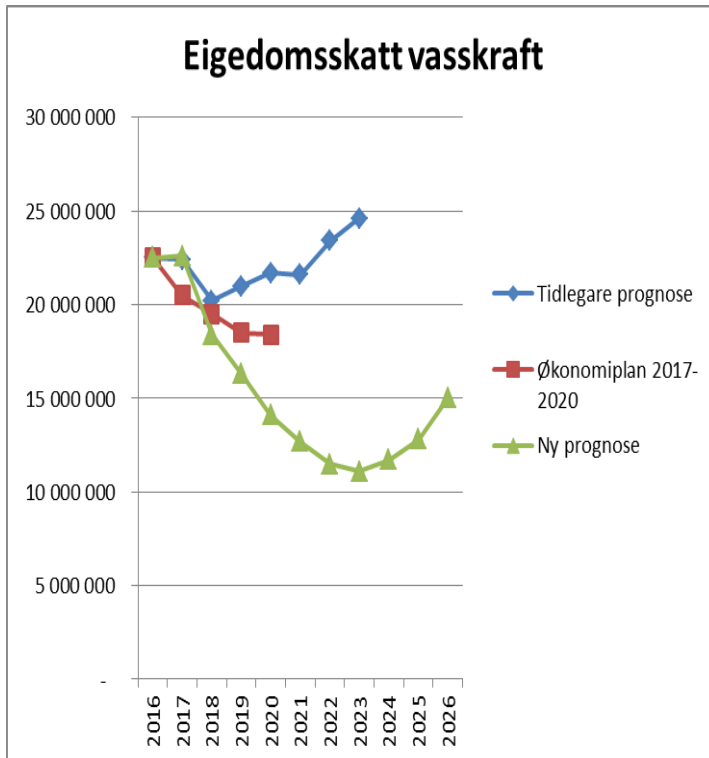
Andre inntekter

Eigedomsskatt

Etter Økonomiplan 2017-2020 er det lagt til grunn ein reduksjon i eigedomsskatt på verk og bruk på 2 mill frå budsjett 2016. Redusert skattegrunnlag for kraftverka er hovudårsaken, men det er usikkert om inntektsgrunnlaget vert ytterlegare redusert. Omtaksering av større anlegg kan medføre ytterlegare reduksjon i eigedomsskatten og foreslått endring i grunnrenta i statsbudsjettet fører til større skatteandel til staten og redusert andel til kommunane.

Sats for eigedomsskatt for private hus og fritidsbustader vert auka med 2 promille og utgjer ei auke på 4 mill. Av dette går 2 mill til styrking av drifta og 2 mill vert overført frå driftsbudsjett til investeringsbudsjett og demping av låneopptak. I budsjett 2017 er det lagt opp til opprinneleg reduksjon i eigedomsskatt frå verk og bruk.

Omsetning siste 5 år ligg til grunn for eigedomsskatt. Føresetnadene som ligg inne i økonomiplanen er basert på BKK sine tidlegare prognoser vurdert opp mot siste utvikling i kraftmarknaden. Prognose frå BKK viser at det ikkje kan forventast reduksjon frå 2016-nivået i 2017, men vi frametter vil sjå store reduksjonar i eigedomsskatten for vasskraftverk. Endringa vil vere svært tydeleg frå 2018, med ein reduksjon på over 4 mill. Fram mot 2020 kan vi forvente ein reduksjon på over 30%, noko som medfører ein reduksjon på over 8 mill samanlikna med 2016. I 2023 vil det vere ein reduksjon på over 50% reduksjon i 2023, noko som betyr reduserte inntekter på over 11 mill.

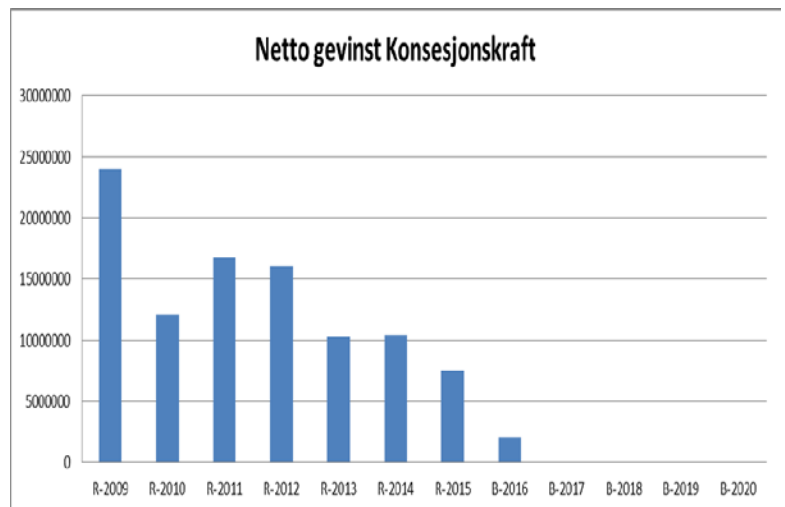

Sal av konsesjonskraft

Kommunen har konsesjonskraft som vert seld i kraftmarknaden. I økonomiplanen er det lagt til grunn at det ikkje vert overskot ved sal av konsesjonskraft grunna forventa låge salsprisar og auka innmatingsavgift.

Sal av konsesjonskraft siste år synleggjer også kva eigedomsskatt frå vasskraftverk som kan forventast i dei nærmaste åra.

I samsvar med vedtak vert det i samband med budsjettsaka lagt fram ei sak om framtidig bruk av ev inntekter frå sal av konsesjonskraft.

Konsesjonsavgift

Inntekter frå konsesjonsavgift er om lag 3,1 mill i 2016, og vert overført til bundne fond. Føremålet med konsesjonsavgifta er både å gje kommunane ein del av verdiane som blir skapt ved utbygginga og/eller reguleringa, og dels meint som ein kompensasjon for skader og ulemper av allmenn karakter som ikkje blir erstatta på anna måte. Det er NVE som bereknar avgifta som kraftverkseigarane må betale til kommunane. Midlande vert brukt til lokal næringsutvikling (VNS) og ulike stimuleringstilskot.

Inntekter frå fond

Frå Næringsfondet tek vi inn samla 1.675.000,-. Til drift av Vaksdal Næringssekskap går 1 mill, kr 300.000,- går til etableringstilskot og kr 375.000,- går til renter og avdrag.

Renteinntekter og utbytte

BKK har tidlegare varsla at utbytte vert redusert frå tidlegare år, og at vi kan leggje til grunn samla utbytte på 400 mill i 2017. Ut frå kommunens eigarbrøk på 0,37% vert dette omlag 1,5 mill. I tillegg har kommunen utbytte frå Modalen/Eksingedalen Billag, Bir og Gjensidige på om lag 0,5 mill årleg. Renteinntekter vert om lag 0,7 mill.

Avkastning på verdipapir - Aksjar og obligasjonar

Pr 31.08.2016 er kommunen sin portefølje samla 88,5 mill. Aksjar har hatt noko lavare avkastning sidan 2014 og det er uvisse i marknaden for tida. Prognosane framover i perioden er usikre og avheng av fleire faktorar som t.d. storleiken på eigen portefølje og utviklinga i verdensøkonomien. I økonomiplan 2017-2020 er det lagt til grunn at det ikkje skal budsjetterast med avkastning på verdipapir.

Pr 31.08.2016 er porteføljen sett saman slik:

AKTIVAKLASSE	MARKEDSVERDI NOK	I PROSENT
Bankinnskudd	2 882 327	3,25 %
Sertifikat/obligasjoner	72 967 533	82,37 %
Aksjer	12 731 263	14,37 %
Totalt	88 581 123	100,00 %

Brukarbetaling og gebyrinntekter

Vatn- avlaup og renovasjon (VAR) er sjølvkostområde og gebyra skal dekke utgiftene. Satsane for gebyr innafor VAR-området vert lagt fram saman med budsjettsaka.

Utgifter**Renter og avdrag**

Renter og avdrag er budsjettert ut frå investeringsbudsjett 2017. Renteutgiftene er budsjettert med eit rente på 2,45% i 2016, i resten av planperioden er lagt til grunn ei rente på 4%. Lavt rentenivå kan forventast i 2017, og kommunen har ein kombinasjon av faste og flytande renter som gjer oss lavare renter enn tidlegare år.

Ny Forskrift om kommunars og fylkeskommunars finans- og gjeldsforvaltning er foreslått sett i verk frå 01.01.2017. Hovudelementa i den foreslåtte endringa er at kommunens finansreglement skal innehalde bestemmelser som hindrar kommunen å ta vesentleg finansiell risiko, herunder refinansieringsrisiko ved opptak av lån. Vidare vert det endringar i krav til rapportering frå administrasjon til kommunestyre. Forslag til ny forskrift inneber at det ikkje vert gjort noko med dei grunnleggjande prinsippa i dagens regelverk, og kommunane skal framleis kunne ta opp sertifikatlån. Ny forskrift vil kunne medføre endring i risiko og dermed også endring i renter.

Overført frå drift til investering

Det vert overført 2 mill frå drift til investering for å redusere låneopptak tilsvarande. Kommunen har i dag ei lånegjeld som ved utgangen av 2015 utgjør 51,2% av brutto driftsinntekter. Kommunen klarar ikkje å halde seg under målsetjinga på 50%, og det er viktig å bruke meir av driftsmidlane til å finansiere investeringane. Denne overføringa frå drift gjer at renter og avdrag vert redusert med om lag 0,15 mill årleg over heile lånets løpetid (20-25 år).

Skjema

Budsjettskjema 1A – drift gir ei samla oppstilling av frie disponible inntekter, renter og avdrag, avsetningar, og kva som er fordelt til investering og drift.

Budsjettskjema 1A - drift	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Skatt på inntekt og formue	95 145	95 000	98 700
Ordinært rammetilskudd	142 298	146 000	141 627
Skatt på eiendom	34 329	32 000	34 000
Andre direkte eller indirekte skatter	3 353	3 150	3 100
Andre generelle statstilskudd	2 947	2 870	-
Sum frie disponible inntekter	278 073	279 020	277 427
Renteinntekter og utbytte	2 912	2 700	2 720
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	4 540	1 000	-
Renteutg., provisjoner og andre fin.utg.	6 467	7 704	8 202
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	4 318	-	-
Avdrag på lån	12 079	13 800	14 700
Netto finansinnt./utg.	-15 411	-17 804	-20 182
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	-	-	-
Til ubundne avsetninger	210	1 200	-
Til bundne avsetninger	3 654	3 100	3 100
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	280	1 479	-
Bruk av ubundne avsetninger	20	-	-
Bruk av bundne avsetninger	1 391	1 675	1 675
Netto avsetninger	-2 173	-1 146	-1 425
Overført til investeringsbudsjettet	6 630	957	2 000
Til fordeling drift	253 858	259 113	253 820
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	252 379	259 113	253 820
Mer/mindreforbruk	1 479	-	-

Budsjettskjema 1B – driftsbudsjettet viser nettoløysing per rammeområde. Skjemaet er utgangspunkt for økonomistyringa.

Budsjettskjema 1B	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Fellesområde Økonomi	20 811	26 110	27 813
Tenesteområde Helse og omsorg	129 277	122 815	117 864
Tenesteområde oppvekst	75 321	70 108	69 062
Tenesteområde Samfunnsutvikling	26 970	40 081	39 081
Sum	252 379	259 113	253 820

Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter er budsjettert til 0,7% i 2017

Økonomisk oversikt - drift	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Driftsinntekter			
Brukerbetalinger	18 480	16 763	16 578
Andre salgs- og leieinntekter	24 211	26 918	22 110
Overføringer med krav til motytelse	45 792	33 660	32 112
Rammetilskudd	142 298	146 000	141 627
Andre statlige overføringer	13 900	11 528	10 715
Andre overføringer	17 572	12 405	10 350
Skatt på inntekt og formue	95 145	95 000	98 700
Eiendomsskatt	34 329	32 000	34 000
Andre direkte og indirekte skatter	3 353	3 150	3 100
Sum driftsinntekter	395 081	377 424	369 293
Driftsutgifter			
Lønnsutgifter	200 824	193 600	188 865
Sosiale utgifter	59 785	66 729	63 464
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	61 687	55 329	59 695
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	37 274	28 879	29 713
Overføringer	20 118	20 546	15 686
Avskrivninger	16 099	16 000	16 000
Fordelte utgifter	-9 583	-4 790	-10 746
Sum driftsutgifter	386 206	376 292	362 677
Brutto driftsresultat	8 875	1 132	6 616
Finansinntekter			
Renteinntekter og utbytte	2 912	2 700	2 720
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	4 540	1 000	-
Mottatte avdrag på utlån	62	30	60
Sum eksterne finansinntekter	7 513	3 730	2 780
Finansutgifter			
Renteutgifter og låneomkostninger	6 467	7 704	8 202
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	4 318	-	-
Avdrag på lån	12 079	13 800	14 700
Utlån	125	-	-
Sum eksterne finansutgifter	22 988	21 504	22 902
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-15 475	-17 774	-20 122
Motpost avskrivninger	16 099	16 000	16 000
Netto driftsresultat	9 500	-642	2 494
Interne finanstransaksjoner			
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	280	1 479	-
Bruk av disposisjonsfond	20	-	-
Bruk av bundne fond	5 162	4 490	2 681
Sum bruk av avsetninger	5 462	5 969	2 681
Overført til investeringsregnskapet	6 630	957	2 000
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	1 810	1 200	-
Avsatt til bundne fond	5 043	3 170	3 175
Sum avsetninger	13 482	5 327	5 175
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	1 479	-	-

Investeringar

Gjeldane investeringsplan er lagt til grunn og rullert i økonomiplanperioden. Budsjett 2017 er sett opp i samsvar med vedteken Økonomiplan 2017-2020, I tillegg er vedtatt moglegheitstudie for Bergsdalen lagt til slik at ramme er auka med 400 000 kroner til 64,65 millionar kroner.

Tiltak på investeringsplanen 2017

Av større tiltak i perioden kan nemnast investeringar innan skulebygg, helse og omsorg samt tilrettelegging for bustadbygging.

Generell pott til investeringar i kyrkja og midlar til IKT-investeringar/digitalisering er vidareført.

Helse og omsorg

Det er lagt inn 8 mill kroner til prosjektet for omlegging av helse- og omsorgstenestene og ombygging. Det er aktuelt å nytte Husbanken sine låne- og tilskotsordningar til dette prosjektet.

Oppvekst

Det er dokumentert eit stort etterslep på for skulebygg, spesielt gjeld dette Dale barne- og ungdomskule som har lågaste tilstandsgrad. Det er sett av midlar til planlegging av ny barne og ungdomskule på Dale samt forprosjekt for tilbygg for Vaksdal skule. I samband med etablering av oppveksttun ved Stamnes skule er det sett av midlar til sikring og opprusting av uteområde, nytt tilbygg med gardarobor samt ombygging. Vidare er det sett av midlar til utbetring av ventilasjon i Dale barnehage. Generell pott til opprusting av uteområde er vidareført.

Samfunnsutvikling

Investeringsramme for vedlikehaldsetterslepet i kommunale bygg er budsjettert med 10 mill kroner. Desse er disponert med 2 mill kroner til oppgradering av kommunale utleigebustader. Ombygginga til samlokalisering av Folkehelse og familie er planlagt gjennomført i 2017. Fyrste runde med tilstandsregistrering vert fullført i 2017 med dokumentasjon av administrasjonsbygga. Det er sett av 3,9 mill. kroner oppgradering av andre bygg, i hovudsak brannsprinkling av dei eldste omsorgsbustadane i Daletunkvartalet.

Det er sett av 2 mill kroner til prosjektering av fyrste byggetrinn av bustader på tomten til tidlegare Jamne barnehage. I fyrste byggetrinn er planlagt eit bygg med 7 kommunale utleigebustader med tilskot frå Husbanken. Prosjektet er tenkt utført som totalentreprise basert på utført forprosjekt.

Det er sett av 19,2 mill kroner for infrastruktur til Stanghelle vest/Tettaneset under føresetnad av at ein får på plass ein utbyggingsavtale med entreprenør. Rådmannen vil peika på mogelegheiter for raskare realisering av potensiale for bustadutbygging gjennom fortetting og ombygging av eksisterande bygg. Arealeffektivisering i kommunale bygg kan frigjere areal og legge til rette for sal av kommunale bygg som vil gje inntekter i perioden.

Samferdsel og rastiltak er vidareført i 2017 med nokre justeringar i av einskilde tiltak.

For plan og geodata er det sett av 0,8 mill kroner til digitalisering av manuelt kart- og byggesaksarkiv slik at dei vert tilgjengeleg for innbyggjarane. Det er sett av 1 mill kroner til kjøp av tenester i samband med områdeplan for Vaksdal og same beløp for områdeplan Stanghelle. I tillegg er det sett av 400 000 kroner til moglegheitstudie for Bergsdalen.

For Brannvern er det sett av midlar til ny feiebil samt forprosjekt for ny brannstasjon på Vaksdal. Forprosjekt for ny brannstasjon vert å utføre mot slutten av 2017 då ein må vente på avklaring med omsyn til løysingar for ny veg og bane.

Innan vatn og avlaup (sjølvkost) er avløpssanering Vaksdal lagt inn. Vidare er det lagt inn midlar til sanering av utsepp på Stanghelle og oppgradering av Dalevågen avløpsreinseanlegg. Desse prosjekta er forseinka grunna kapasitet internt.

KAPITALBUDSJETT	ØPL. 2017	ØPL. 2018	ØPL. 2019	ØPL. 2020
FELLES ØKONOMI - SENTRALT BUDSJETTERT				
Ikt- og datasikkerheitsløyning	1 200 000	1 200 000	1 200 000	1 200 000
Kyrkja - investering	200 000	200 000	200 000	200 000
HELSE OG OMSORG				
Prosjekt Demenssenter/helsehus		8 000 000	8 000 000	8 000 000
Prosjekt Demenssenter/helsehus - utstyr	2 000 000			
Prosjekt Demenssenter/helsehus -bygg	6 000 000			
Prosjekt: Innovasjon i omsorg	300 000	300 000	300 000	300 000
OPPVEKST				
Investeringar bygg for oppvekst		75 000 000	75 000 000	75 000 000
Dale barne- og ungdomsskule	3 500 000			
Tilbygg Vaksdal skule	1 500 000			
Stamnes oppveksstun	4 000 000			
Ventilasjon Dale barnehage	1 000 000			
Opprusting uteområde skular/barnehagar	200 000	200 000	200 000	200 000
SAMFUNNSUTVIKLING				
Investeringar kommunale bygg		5 000 000	5 000 000	5 000 000
Ombygging/oppgradering kommunale utleigebustader	2 000 000			
Folkehelse og familie – samlokalisering heradshus	700 000			
Bustader Jamne	2 000 000			
Tilstandsregistrering administrasjonsbygg	600 000			
Andre bygg	3 900 000			
Stanghelle vest - Tettanaset bustadområde	19 200 000	0	0	9 500 000
Møteplassar / grøntanlegg / nærmiljø /trafikksikring		500 000	500 000	500 000
Møteplassar / grøntanlegg / nærmiljø /	300 000			
Trafikksikringsiltak	200 000			
Samferdsel og rastiltak		1 550 000	350 000	1 150 000
Teknisk stasjon maskiner/utstyr	1 800 000			
Opprusting kaier	450 000			
Prosjekt rassikring:	150 000			
Oppgradering kommunale vegar	200 000			
Oppgradering kommunale bruer	450 000			
Plan og geodata		700 000	700 000	200 000
Digitalisering arkiv	800 000			
Moglegheitsstudie Bergsdalen	400 000			
Områdeplan Vaksdal	1 000 000			
Områdeplan Stanghelle	1 000 000			
Brannvern		4 000 000	0	0
Forprosjekt brannstasjon Vaksdal	100 000			
Feiebil, sjølvkost	500 000			
Vassforsyning, sjølvkost		1 500 000	1 500 000	1 500 000
Fornyng av vassleidningsnett	1 500 000			
Avlaup, sjølvkost		7 500 000	9 500 000	1 500 000
Fornyng av leidningsnett og pumpestasjonar	1 500 000			
Avløpssanering Vaksdal	5 000 000			
Oppgradering Dalevågen avløpsreinseanlegg	500 000			
Avløpssanering Stanghelle	500 000			
SUM INVESTERINGAR	64 650 000	105 650 000	102 450 000	104 250 000

Finansiering

Pr 31.12.2016 vil Vaksdal kommune ha om lag 287,5 mill i lånegjeld.

Investeringsrekneskapen er budsjettert med tal inkl MVA. Momskompensasjon for investeringar vert ført direkte i investeringsrekneskapen, og påverkar ikkje drifta i 2017. Det er rekna inn 12,9 mill i momskompensasjon. Overført frå drift utgjer 2 mill og bruk av fond er 5 mill. Dette reduserer låneopptak tilsvarande.

Budsjettskjema 2A – investering viser summen av investeringane og korleis dei er finansiert.

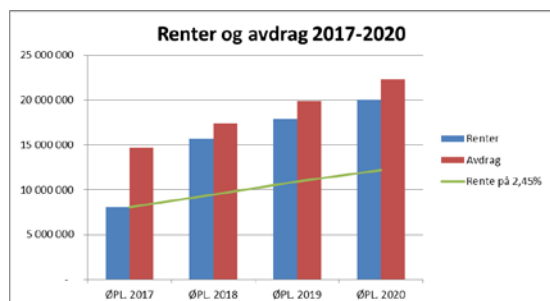
Budsjettskjema 2A - investering	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Investeringer i anleggsmidler	29 241	77 843	64 650
Utlån og forskutteringer	3 123	2 000	2 000
Kjøp av aksjer og andeler	8 100	-	-
Avdrag på lån	2 303	1 400	1 400
Dekning av tidligere års udekket	-	-	-
Avsetninger	3 681	-	-
Årets finansierungsbehov	46 448	81 243	68 050
Finansiert slik:			
Bruk av lånemidler	21 808	63 093	43 720
Inntekter fra salg av anleggsmidler	3 391	3 000	3 000
Tilskudd til investeringer	2 017	-	-
Kompensasjon for merverdiavgift	4 454	12 793	12 930
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	2 650	1 400	1 400
Andre inntekter	315	-	-
Sum ekstern finansiering	34 635	80 286	61 050
Overført fra driftsbudsjettet	6 630	957	2 000
Bruk av tidligere års udisponert	-	-	-
Bruk av avsetninger	5 184	-	5 000
Sum finansiering	46 448	81 243	68 050
Udekket/udisponert	-	-	-

Økonomisk oversikt - investering	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Inntekter			
Salg av driftsmidler og fast eiendom	3 391	3 000	3 000
Andre salgsinntekter	315	-	-
Overføringer med krav til motytelse	512	-	-
Kompensasjon for merverdiavgift	4 454	12 793	12 930
Statlige overføringer	2 017	-	-
Andre overføringer	-	-	-
Renteinntekter og utbytte	-	-	-
Sum inntekter	10 688	15 793	15 930
Utgifter			
Lønnsutgifter	106	-	-
Sosiale utgifter	28	-	-
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	21 967	77 643	64 450
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	-	-	-
Overføringer	4 972	200	200
Renteutgifter og omkostninger	-	-	-
Fordelte utgifter	2 169	-	-
Sum utgifter	29 241	77 843	64 650
Finansransaksjoner			
Avdrag på lån	2 303	1 400	1 400
Utlån	3 123	2 000	2 000
Kjøp av aksjer og andeler	8 100	-	-
Dekning av tidligere års udekket	-	-	-
Avsatt til ubundne investeringsfond	2 042	-	-
Avsatt til bundne investeringsfond	1 639	-	-
Sum finansieringstransaksjoner	17 207	3 400	3 400
Finansieringsbehov	35 761	65 450	52 120
Dekket slik:			
Bruk av lån	21 808	63 093	43 720
Salg av aksjer og andeler	-	-	-
Mottatte avdrag på utlån	2 139	1 400	1 400
Overført fra driftsregnskapet	6 630	957	2 000
Bruk av tidligere års udisponert	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	1 900	-	-
Bruk av bundne driftsfond	1 017	-	-
Bruk av ubundne investeringsfond	2 267	-	5 000
Bruk av bundne investeringsfond	-	-	-
Sum finansiering	35 761	65 450	52 120
Udekket/udisponert	-	-	-

Renter og avdrag utgjør 24,2 mill i 2017. Renter vert budsjetttert med 4% i planperioden, men for budsjett 2017 er det lagt inn 2,45 %. Lånegjeld pr 31.12.2017 vil vere 315 mill.

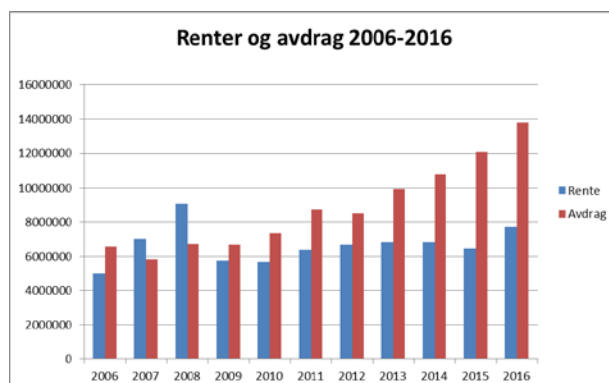
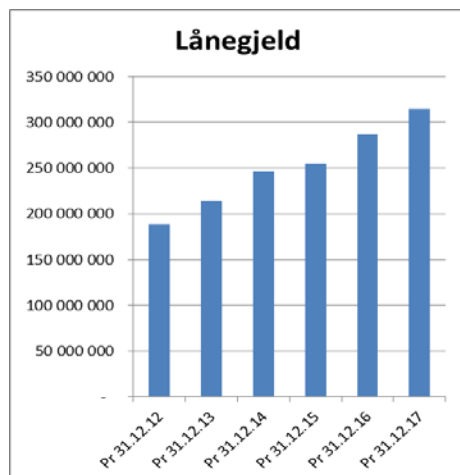
	ØPL. 2017	ØPL. 2018	ØPL. 2019	ØPL. 2020
Bruk av formidlingslån	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Bruk av lån m/rentekomp. Skule/kyrkje	-	-	-	-
Bruk av ordinære lån	41 720 000	74 520 000	71 960 000	73 400 000
Samla låneopptak	43 720 000	76 520 000	73 960 000	75 400 000
Sal av fast eigedom	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Frå fond	5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000
Frå drift	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Frå MVA	12 930 000	21 130 000	20 490 000	20 850 000
Lån IB	287 527 680	315 147 680	372 867 680	425 527 680
Lån IB + nytt låneopptak	331 247 680	391 667 680	446 827 680	500 927 680
Avdrag	14 700 000	17 400 000	19 900 000	22 300 000
Avdrag formidlingslån	1 400 000	1 400 000	1 400 000	1 400 000
Sum avdrag	16 100 000	18 800 000	21 300 000	23 700 000
Lånegjeld etter avdrag	315 147 680	372 867 680	425 527 680	477 227 680
Renteutgifter gamle og nye lån	8 100 000	15 700 000	17 900 000	20 000 000

I budsjett 2016 er det føresett ei budsjettrente på 2,45%. Avhengig av rentenivå vil samla renter og avdrag auke med mellom 11,5 mill frå budsjett 2017 til budsjett 2020, gitt uendra rentenivå i heile perioden. Dersom det vert auka renter mot 4% i slutten av perioden gir dette ei samla auka utgiftsnivå på 19 mill i forhold til budsjett 2017.

I budsjett 2016 er det føresett ei budsjettrente på 2,45%. Avhengig av rentenivå vil samla renter og avdrag auke med mellom 11,5 mill frå budsjett 2017 til budsjett 2020, gitt uendra rentenivå i heile perioden. Dersom det vert auka renter mot 4% i slutten av perioden gir dette ei samla auka utgiftsnivå på 19 mill i forhold til budsjett 2017.

Utvikling av renter og avdrag over tid viser auka avdrag, medan rentene ikkje har auka i same takt som følgje av synkende rentenivå. Tala for 2016 viser budsjetterte beløp.

Fond

Fondstype	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
Disposisjonsfond	56 539 011	67 533 681	67 423 402
Bundne driftsfond- k.to 2.51	28 350 136	37 198 718	37 079 499
Ubundne investeringsfond – k.to 2,53	42 143 911	39 786 674	39 561 643
Bundne investeringsfond – k.to 2.55	8 488 193	4 007 774	4 629 879
Totalt fond pr. 31/12	135 521 251	148 526 846	148 694 423

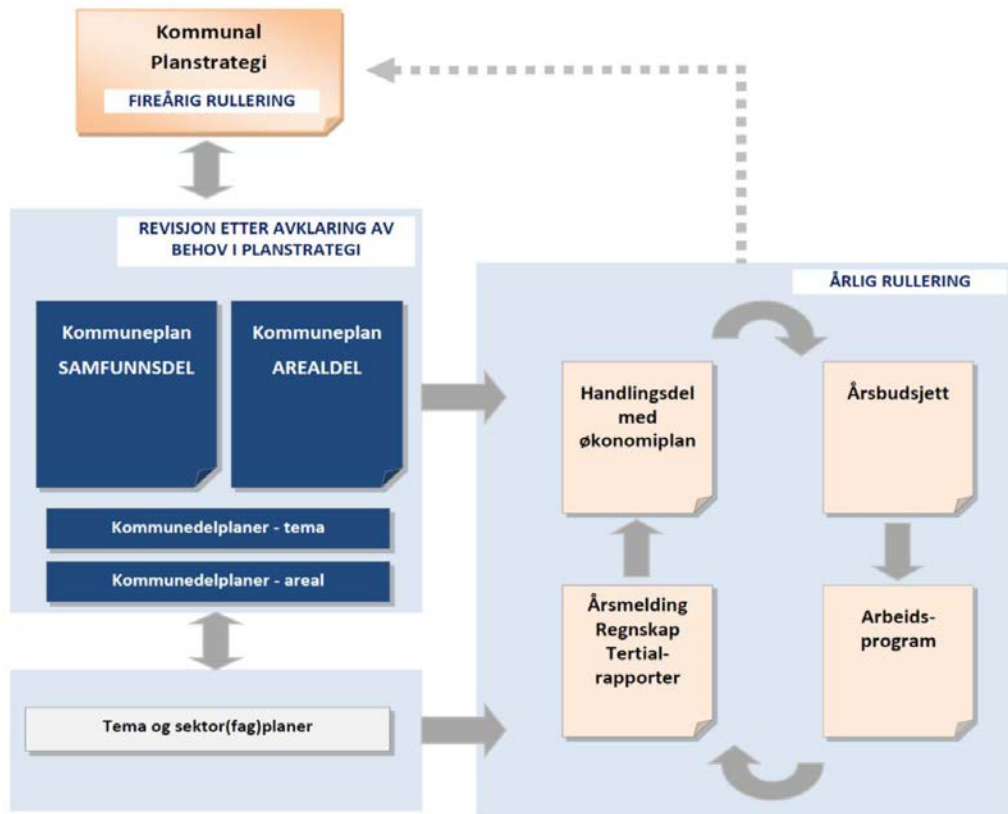
Av disposisjonsfondet er omlag 9,1 mill knytt til Flyktningefondet, 12,5 mill er driftsfondet (sjå under) og 44,5 mill er avsett til amortiseringsfondet. Amortiseringsfondet skal dekke framtidige pensjonsforpliktingar. Premieavvik er differansen mellom årets betalte pensjonspremier og beregnet pensjonskostnad. Kommunesektorens *pensjonspremier* skal dekkja dei auka pensjonspliktingane som har påløpt i løpet av året og vert berekna etter ordinære aktuarmessige prinsipp. Den betalte premien vil mellom anna avhenge av avkastninga pensjonsleverandøren oppnår på pensjonsmidlane og lønsveksten rekna med utgangspunkt i lønsnivået ved utgangen av året. Premiane kan derfor svinge frå år til år. Premieavviket pr 31.12.2015 er 45,7 mill, det er dermed avsett mindre enn det som er framtidige pensjonsforpliktingar.

DRIFTSFOND 2.569900	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2015
BALANSE PR 31/12-2015			
	11 090 896,42	14 226 827,60	12536401,98
Disponert, men ikkje brukt/utbetalt pr. 31/12-2015			
	-1 140 619,73	-994 756,76	-994756,76
Krav til grunnkapital 5,0 mill. K-sak 54/07	-5 000 000,00	-5 000 000,00	-5000000
Netto disponibelt pr. 31/12-2015	4 950 276,69	8 232 070,84	6541645,22
KAPITALFOND - etter sal av voe 2530010			
BALANSE PR 31/12-2015			
	30 149 075,88	28 317 871,18	29156000,5
Disponert ,ikkje brukt pr. 31/12-2015			
	-5 767 130,64	-5 262 647,34	-5262647,34
Netto disponibelt pr. 31/12-2015	24 381 935,24	23 055 223,84	23093353,16
NÆRINGSFOND ETTER 1/1-1994 - KONTO 2514500			
BALANSE PR 31/12-2015	13 862 591,36	20 418 469,36	20 510 626,36
Løyyt i budsjett 2016	-1 610 000,00	-1 675 000,00	-1 675 000,00
Budsjettert tilføring av konsesjonsavgifter til fondet i 2016	3 000 000,00	3 100 000,00	3 100 000,00
Ikkje brukt eller utbetalt av tidlegare vedtak	-3 301 624,99	-3 420 532,99	-1 973 732,99
Grunnkapital	-5 900 000,00	-5 900 000,00	-5 900 000,00
Netto disponibelt pr. 31/12-2015	6 050 966,37	12 522 936,37	14 061 893,37

Heilskapleg system

Gjennom gode plan- og styringsprosesser og god leiing skal kommunen ivareta rollen som tenesteyter, samfunnsutviklar og demokratisk arena.

Plansystemet består av kommunen sitt overordna og politisk vedtatte planverk som skal sikre gjennomføring av politiske mål og prioriteringar.

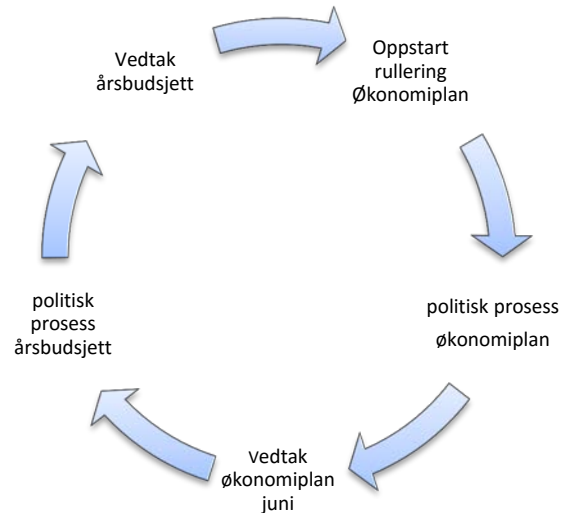
Kommunen sine oppgåver følgjer av kommunelova, plan- og bygningsloven, øvrige lover og forskrifter, nasjonale føringar og politiske vedtak. Kravet til styring og samordning gjennom planlegging er blitt stadig sterkare. Gjennom reglane i plan- og bygningslova er kommunane m.a. pålagde å utarbeide samla kommuneplan for utvikling og samordna oppgåveløysing. Kommunane har vidare mynde til å styre arealbruken gjennom å utarbeide arealplanar. I gjeldande lovverk er det teke inn reglar som stiller sterke krav til samordning av ulike omsyn på alle plannivå.

Mange av oppgåvene blir operasjonalisert og implementert gjennom plansystemet. Kommunestyret vedtar alle overordna planar som kommuneplan, kommunedelplanar, økonomiplan og årsbudsjett (handlingsdel). Styringsdokument på eit lavare nivå skal være ei operasjonalisering av overordna planar.

Ny planstrategi skal handsamast i kommunestyret hausten 2016 og arbeidet med revidering av kommuneplanen pågår. Statleg reguleringsplan for utbygging av ny E16 og jernbane (K5) gjennom kommunen stiller store krav til kommunal planlegging. I arbeidet med kommuneplanen legg me til grunn fleksible og parallelle prosessar for å fange opp desse utfordringane. Det er vedtatt oppstart av områdeplanar for *stasjonsbyane* Vaksdal og Stanghelle med framdriftsplan tett opp til statleg planprosess. Planarbeidet vil ha stor prioritet i 2017.

Årleg rullering av handlingsdelen/ økonomiplanen skjer i vårhalvåret med vedtak i kommunestyret i juni. Det vert lagt opp til politisk prosess gjennom orienteringar, drøftingar og temamøte i formannskap, plan og økonomiutval og kommunestyret. Rådmann sitt framlegg til økonomiplan vert lagt fram i mai.

Rådmann sitt framlegg til årsbudsjett vert lagt fram tidleg haust for å gje tid til den politiske prosessen før vedtak i kommunestyret i desember. Formannskap, plan og økonomiutval har årleg ein budsjettkonferanse ved oppstart av arbeidet.

Gode plan- og styringsprosesser krev leiarar som gir retning, utnytter handlingsrommet og er resultatorientert. Samtidig skal leiarane legge til rette for ein arbeidskultur som fremjar læring og utvikling i heile organisasjonen. Det skal støttast opp om innovative løysingar.

Styringssystemet (verksemdsstyring) er rådmann sitt verktøy for iverksetjing og oppfølging av politiske vedtak, mål og prioriteringar. Verksamdsstyringa skal:

- vera basert på mål- og resultatstyring som overordna styringsprinsipp
- sikre effektiv gjennomføring av politiske vedtak
- sikre etterleving av lover og forskrifter
- integrere risikostyring og internkontroll
- sikre ei formålstenleg organisering, effektive arbeidsprosesser og riktig ressursbruk
- sikre læring, forbetring og innovasjon

Kommunen nyttar ulike styringsmodellar for å iverksetje politiske vedtak, prioriteringar og mål, og å skape best mogelege resultat og kvalitet i tenestene.

Linjestyring – styring av basisorganisasjon

Prosjektstyring – styring av mellombels organisasjon som eit prosjekt eller program

Kontraktstyring – styring av tenester som vert kjøpt frå andre

Eigarstyring – styring av selskapa som kommunen eig heilt eller delvis

Administrativt delegeringsreglement omhandlar ansvar og fullmaktsnivå i organisasjonen. Mål og resultatkrav er nedfelt i leiaravtalar.

En hensiktsmessig organisering, effektive arbeidsprosesser og god ressursbruk skal sikre at innbyggjarane mottar tenester av rett kvalitet og til rett tid, og at organisasjonens ressursar vert nytta på ein effektiv måte og innafor vedtatte økonomiske rammer.

Strategiske val og endringar i drifta

Organisasjonen har arbeidd med å utvikle og endre dei kommunale tenestene for å gjere oss rusta til å møte endra behov og nye rammevilkår. Gjennom organisasjonsutviklingsprosjektet (OU) har alle einingar vurdert tenestetilbod, samhandling, kvalitet og utviklingsbehov innfor eigen eining og kommunen samla. Det er lagt vekt på å planlegge og skape handlingsrom for endring.

Utviklingsprogrammet dei siste åra har skapt rom for endringar i ulike deler av drifta. Betre tverrfagleg samspel har auka kvalitet og kapasitet i tenestene trass i mindre ressursbruk. Auka digitalisering og nye verktøy har gjort arbeidsprosessane meir effektive og mindre ressurskrevjande. Ny kompetanse, endra metodar og god brukardialog har ført til betre tenester på eit lågare innsatsnivå. Dette er døme på endringar i tenestene som har redusert ressursbruken i 2015/2016.

Analysar av kostnadsnivået viser at kommunen har eit potensiale for å redusere driftsutgiftene gjennom endringar av praksis. Framover i 2017 og vidare i planperioden må slike endringar i tenestene gjennomførast innan alle aktivitetsområde i heile organisasjonen. Alle område må vurderast og prioriterast på rett nivå slik at endringane kan gje varig redusert driftsnivå. Tiltaka som er lagt til grunn i årsbudsjettet er i samsvar med desse strategiane og vil medføre reduserte driftsutgifter i åra frametter. Gjennom neste år må det arbeidast med ytterlegare tilpassingar for å møte ein meir krevjande økonomisk situasjon i 2018 og vidare.

«Stadig økende krav og forventninger fra innbyggerne i en stadig mer presset kommunal sektor har også ledet til økende interesse for hvordan innbyggerne selv kan bidra til å løse oppgaver og hvordan de kan medvirke i å utvikle nye effektfulle løsninger» Gunn Marit Helgesen, styreleiar i KS

Alle kommunar opplever press på tenestene og berekraftutfordringar på sikt. Oppgåver i arbeidslivet må løysast på nye mater. Endringstakten i samfunnet og korleis kommunal sektor skal møte dette er eit sentralt tema for KS. Kommunane må mobilisere tilgjengelege ressursar for å løyse oppgåvene både på tvers i organisasjonen, og saman med innbyggerane og samarbeidspartnarar ifølgje KS.

I prosjektet *Lev vel i Vaksdal* som starta opp hausten 2016 er dette eit av hovudmåla.

Ved tilpassing av rammer er det gjort generelle nedtrekk, tilpassingar som følgje av endra kostnadsvektar og justering av dagens tenestenivå og einingskostnader. Rammene er basert på endringane i folketalet og venta reduksjon i behovet for tenester for barn og eldre. Størst nedgang er venta i helse og omsorg, rammene er basert på prognosane for aldersgruppa 80+.

Det er gjennom tilstandsvurderingane avdekka store etterslep på vedlikehald av kommunale bygg. Ordinert verdibevarande vedlikehald bør dekkast av ordinære driftsmidlar, det er likevel vanskeleg å prioritere når økonomien er såpass krevjande.

Vedlegg 1. Tenesteområde, einingar og fellesområde

Tenesteområde Oppvekst

Vaksdal kommune har 4 barnehagar og 5 skular. Det er barnehage og skule på Vaksdal, Stanghelle, Dale, Stamnes og skule i Eksingedalen. I rammene for tenesteområdet oppvekst ligg grunnskuletilbod, barnehage-tilbod, PPT, og sentralt skule- og barnehagebudsjett.

Vaksdal kommune kjøper skuleplassar til elevar frå Eidslandet krins i Modalen kommune. Kommunen yter tilskot til Modalen for førskuleborn frå Eidslandet og Eksingedalen som går i barnehage i Modalen.

Fødselstal og aktuelle barnehageborn for perioden 2011 – 2016 (pr. 30.06.16, SSB)

Totalt	2011	2012	2013	2014	2015	2016
234	43	37	39	47	55	21

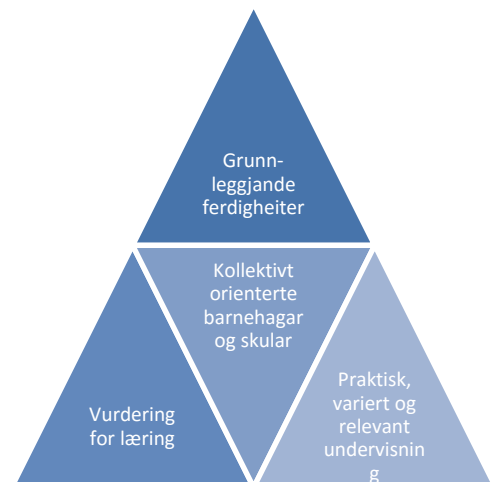
Elevtal skuleåra 2016/2017 og 2017/2016 for skulekrinsane pr. september 2016

Skuleår	DBU	Vaksdal	Stanghelle	Stamnes	Eksingedalen	Modalen
2016-2017	214 (120)	133	80	37	10 (4)	16 (7)
2017-2018	216 (122)	126	85	37	9 (3)	

(xx) = av dette elevar på ungdomstrinnet

Skulane og barnehagane har felles satsing på grunnleggjande ferdigheiter, spesielt språk og lesing, sosial kompetanse og vurdering for læring. Vi følgjer òg opp arbeidet med organisasjonsutvikling der målet er kollektivt orienterte skular og barnhagar. Dette kjem til uttrykk i måla for området oppvekst og for einingane i 2016. Med kollektivt orienterte barnehagar og skular meiner vi einingar, avdelingar og tilsette som nyttar den enkelte og kvarandre sin kompetanse til saman å nå målet om å fremja born og unge si faglege og sosiale utvikling i tråd med sentrale og lokale målsettingar gjennom omsorg, lek, læring og danning.

Kommunebarometeret 2016 viser at vi er blant dei 5 % beste kommunane i landet når det gjeld trivnad blant elevane, medan vi skårar blant dei 5 % dårlegaste når det gjeld læringsresultat (grunnskulepoeng). Dette er motstridande resultat og vi ser det som eit paradoks at vi skårar godt på elevundersøkinga, trivsel/mobbing, medan læringsresultata er særskild dårlege. For å få auka kompetanse til analyse av resultat og rettleiing til forbetring for å betra læringsutbytte for elevane har vi søkt om å få rettleiing gjennom Utdanningsdirektoratet.

Mål for 2017

- Vi er aktive oppveksteigarar, både politisk og administrativt, og leiarar som sikra, vurderer og forbetra kvaliteten i barnehage og skule gjennom dialogbasert styring.

Tiltak 2017

- Oppveksteigar, politisk og administrativ, deltek i utdanningsprogram i regi av Midthordland kompetanseregion og KS for å auka kompetansen i dialogbasert styring
- Leiarar i skule og barnehage deltek i utdanningsprogram regi av Midthordland kompetanseregion og KS for å auka kompetansen i dialogbasert styring, god leiing og organisasjonsutvikling
- Barnehage og skule knyter til seg nasjonalt rettleiarkorps (Udir) for å betra læringsresultata

Resultatmål 2017

Mål nasjonale prøvar (gjennomsnitt 5 siste år)		
Indikator	Nivå	2017
Lesing 5. årsssteg	Nivå 1	25 %
	Nivå 3	22 %
Rekning 5. årsssteg	Nivå 1	26 %
	Nivå 3	24 %
Engelsk 5. årsssteg	Nivå 3	22 %
Lesing 8. årsssteg	Nivå 4	22 %
	Nivå 5	11,5 %
Rekning 8. årsssteg	Nivå 4	21 %
	Nivå 5	
Engelsk 8. årsssteg	Nivå 4	17 %
	Nivå 5	10 %

Mål grunnskulepoeng			
Indikator	2017	2018	2019
Grunnskulepoeng	38,5	39	39,5

Mål del spesialundervisning			
Indikator	2017	2018	2019
Del elevar som får spesialundervisning	9 %	9 %	8 %

Økonomisk ramme

Det er krevjande økonomiske rammer innafor oppvekst. Det er nødvendig å kontinuerleg arbeida med innhald og organisering for best mogeleg nytte den økonomiske ramma som oppvekst har for å møte kravet om auka kvalitet og betre læringsresultat.

Særleg skule har redusert rammene sine dei siste åra. Konsekvensen av dette er at vi har aldersblanda klassar. Aldersblanda klassar er ikkje nytt for skulane i Vaksdal, men endringa frå tidlegare er at det er og vert store aldersblanda grupper. Dette utfordrar undervisninga, læringa til elevane og romkapasitet på skulane.

Nær alle aldersblanda klassar vil vera over 20 elevar i kvar gruppe, der òg nokon av dei er mellom 25 – 30 elevar frå hausten 2017. Det vil vera nokre timar i veka årssstega er delt, men dette vil vera minimalt med få timar i veka. Kjernefaga norsk, engelsk og matematikk vil verta prioriterte fag å dela gruppene i.

Etablering av Oppveksttun på Stamnes er eit av tiltaka for 2017, dette er nærare skildra under barnehage.

Oppvekst	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Felles, inkl PPT	4 146 625	3 764 000
Skule	44 718 173	43 857 000
Barnehage	21 242 899	21 441 000
Sum	70 107 697	69 062 000

Skule

Skulane i Vaksdal har som visjon:

«Me er blant dei beste på samarbeid mellom skule, heim og lokalsamfunn. I skulen vår vert alle sett og verdsett, derfor har vi eit godt læringsmiljø med gode faglege resultat. Skulen er trygg, inkluderande, aktiv, kreativ og nytenkjande».

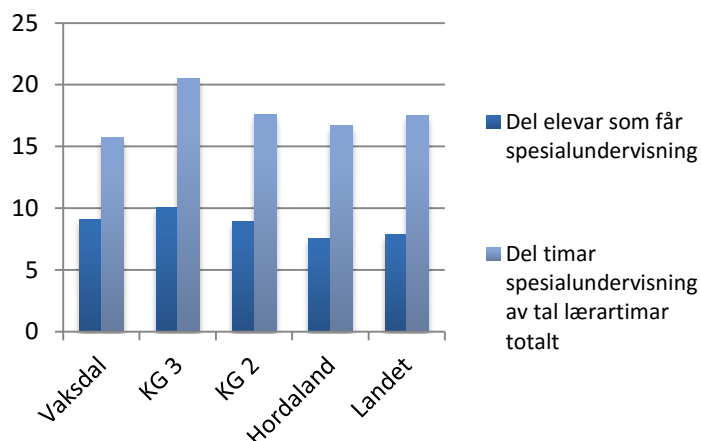
Hausten 2016 er det tilsett 67,38 årsverk i eininga (skule og SFO) og det er 474 barn totalt på dei fem skulane våre. Vi har òg 17 elevar frå kommunen som har skuleplass ved Mo skule i Modalen.

Hausten 2017 startar det 43 born på 1. årssteg i skulane i Vaksdal. Elevane startar på skule på Dale, Vaksdal, Stanghelle og Stamnes. På ungdomssteget startar det 41 elevar, medan 50 elevar avsluttar grunnskulen og startar på vidaregåande skule.

Skuleåret 2017/2018

Årssteg	DBU	Vaksdal	Stanghelle	Stamnes	Eksingedalen	Modalen	Samla
1.	14	11	14	4	0	0	43
8.	39	0	0	0	0	2	41
VG1	45	0	0	0	1	4	50

Skulane i Vaksdal arbeidar for å redusera tal elevar som får spesialundervisning til fordel for betra tilpassa opplæring med godt læringsmiljø. Det har vore gjort eit systematisk arbeid på alle skulane i tett samarbeid og oppfølging av PPT. System for ressursteam og PALS er gode verkty i arbeidet. Resultata ser vi ved at elevar med spesialundervisning er redusert til 9,1 % i 2015, og vi nærmar oss landsgjennomsnittet på 7,9 %. Samstundes nyttar vi eit lågare timetal, prosentvis, i forhold til kommunegruppene, Hordaland og landsgjennomsnittet.

Alle skulane i Vaksdal arbeider med PALS (Positiv-Adferd-støttande Læringsmiljø og Samhandling.) Skulane er òg i gong med den nasjonale satsinga vurdering for læring og denne vert vidareført i 2017. Eksingedalen skule og Dale barne- og ungdomsskule avsluttar den nasjonale satsinga for ungdomstrinn, skulebasert kompetanseutvikling (SKU), men vil vidareføra arbeidet som er starta. Alle satsingane er basert på forskning og i tråd med nasjonale føringar og vil verta vidareført i 2017.

Mål for 2017

- Elevane opplever læring i eit trygt og godt læringsmiljø
- Elevane deltek i vurderinga av si eiga læring
- Skulane auka kompetanse for læring og undervisning i aldersblanda grupper, spesielt i faga norsk, matematikk og engelsk, for å betra læringsresultata

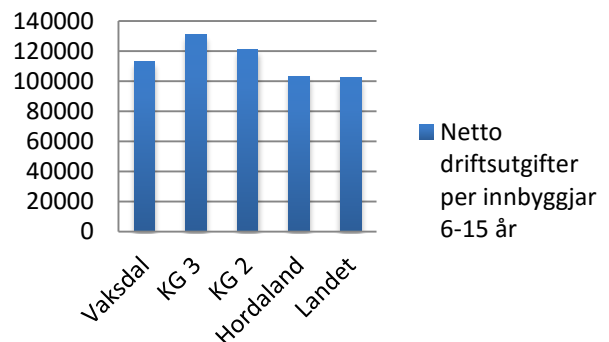
Tiltak i 2017

- Lærande møte som metode på møteplassane våre, både med tilsette og føresette, der forpliktande oppfølging er ein føresetnad
- Skulane arbeider vidare med PALS slik at det vert ein del av kvardagen på alle skulane
- Skulane utarbeider lokale læreplanar med kompetansemål for aldersblanda grupper
- Skulane arbeider systematisk med vurdering for læring med særleg vekt på eigenvurdering

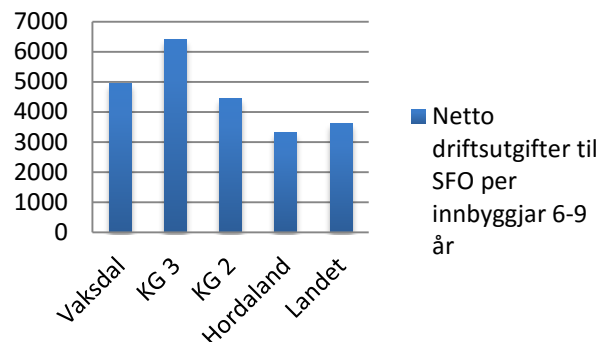
Økonomisk ramme

	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Skule	44 718 173	43 857 000

Kostnadsnivået for skule pr. 2015 ligg lågare enn både kommunegruppe 2 og 3, men høgare enn fylket og landet. Kostnaden inkluderer SFO, skyss og skulelokale. I 2015 nytta grunnskule 21,7 % av netto driftsutgifter til kommunen. Reduksjonen frå tidlegare år er i stor grad gjennomført ved å redusere tal undervisningstimar.

SFO skal i prinsippet vera sjølvfinansiert gjennom foreldrebetaling. Skulane i Vaksdal nyttar om lag kr. 900 000,- til finansiering av drifta pr. idag. Kostnaden er noko høgare pr. elev enn landet, Hordaland og kommunegruppe 2, men lågare enn kommunegruppe 3. I 2017 skal innhald og organisering av SFO vurderast med mål om å oppretthalda tilbodet og kvaliteten, samstundes som driftsutgiftene vert betre tilpassa dei økonomiske rammene som inntektene gjev.

Andre endringar/tilpassingar i drifta som er påkravd ut frå budsjetttramma:

- Vurdera reduksjon i tal valfag på ungdomstrinnet
- Oppretthalda store aldersblanda elevgrupper på barnetrinnet, spesielt på Dale, Stanghelle og Vaksdal (sjå konsekvensar skildra under oppvekst)

Barnehage

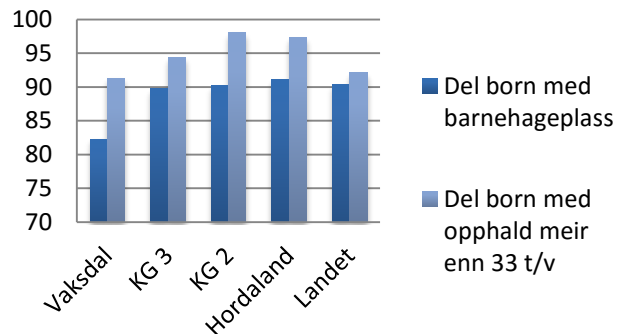

Barnehagane i Vaksdal har som visjon: « I barnehagen vår vert alle sett og verdsett, me er blant dei beste på samarbeid mellom barnehage, heim og lokalsamfunn. Barnehagen er trygg, inkluderande, aktiv, kreativ og nytenkjande».

Hausten 2016 er det 45 tilsette i eininga og det er 169 barn totalt i dei fire barnehagane.

Det er 43 barn som begynner på skulen august 2017.

I 2015 var det færre born med barnehageplass i Vaksdal enn tidlegare år. Det er venteleg det neste året at del born med barnehageplass vil vera mellom 80-85 %. Det er venta at barnetalet vert om lag på 2016-nivå òg i 2017.

På grunn av utvida rett til barnehageplass (frå 2016 for born fødd før 1. november) vil det dei neste åra vera ein større del av borna som er under 3 år. Dette vil auke kostnadane; same aktivitet, men reduserte inntekter. Samfunnsmessig er det likevel positivt at mange vel å nytte barnehagetilbodet for å taka del i arbeidslivet og dermed bidra i verdiskapinga. Det er elles ein nedgang i tal born med minoritetsbakgrunn er i barnehagane.

Programmet «De utrolige årene» er ei viktig og langsiktig satsing i alle barnehagane våre som skal gje dei tilsette eit felles verkty og styrke relasjonskompetansen. Språk og kommunikasjon er eit grunnleggjande tema som heile tida må utviklast. Dei tilsette i barnehagane er i gong med kompetanseheving i TRAS og Språkløyper for barnehagane. Vidare satsing på digitale verkty knytt til bruk i arbeid med blant anna språk.

Mål for 2017

- Barnehagen legg til rette for at føresette kan delta aktivt i utforminga av tilbodet.
- Dei tilsette har god kompetanse om borna si utvikling, både språkleg og sosialt.

Tiltak i 2017

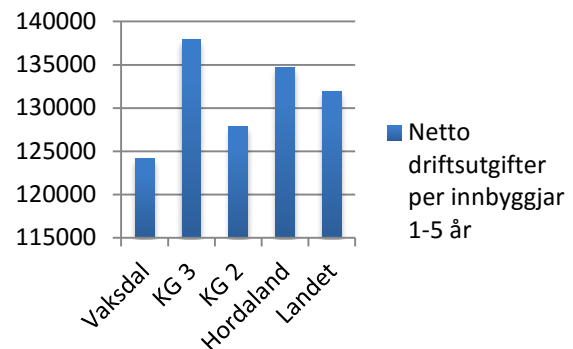
- Vi nyttar lærande møte som metode på møteplassane våre, både med tilsette og føresette, der forpliktande oppfølging er ein føresetnad.
- Vi arbeider vidare med DUÅ slik at det vert ein del av kvardagen i barnehagane.
- Vi gjer arbeid med språk og språkopplæring synleg og systematisk i kvardagen med reiskapane Språkløyper og Grep om begrep
- Vi gjennomfører bruk av TRAS som kvalitetssikring for arbeid med språk.

Økonomisk ramme

	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Barnehage	21 242 899	21 441 000

Vaksdal barnehage har noko mindre utgifter til barnehage enn dei vi har samanlikna oss med, dette skuldast mellom anna lågare andel barn i barnehage. Ut frå objektive utgiftsbehov sett av SSB, der kriteria er barn 2-5 år, barn 1 år utan kontantstøtte og utdanningsnivå, ligg Vaksdal sitt behov om lag 15 % under landssnittet. I 2015 var utgiftene til barnehage i Vaksdal berre 5,9 % under landssnittet.

For å tilpassa oss dei økonomiske rammene for 2017 er det naudsynt å gjera nokre organisatoriske endringar for å ivareta best mogeleg kvalitet i kjernetida i barnehagen. Kjernetida er den tida det er flest born tilstade i barnehagen.

For å ivareta borna best mogeleg i kjernetida og få betre utnytting av plassane er det fleire tiltak som er tenlege å gjennomføra. Barnehagane vil med desse tiltaka kunne redusera variable lønnskostnader (vikarutgifter) samstundes som ein ivaretek kvaliteten:

- Redusera opningstida i barnehagane til 9 timar pr. dag for å gjera barnehagen mindre sårbar ved fråvær
- Gje tilbod om 100 % plass for alle borna (ikkje tilbod om redusert plassar)

Stamnes barnehage er ein liten barnehage med få born, men same bemanning som andre avdelingar i kommunen med fleire born. Dette er ressurskrevjande og for å få eit meir likeverdig tilbod for alle borna i kommunen kan ein vurdere to ulike alternativ til vidare tilbod om barnehageplassar for born på Stamnes:

1. *Oppveksttun ved Stamnes skule* - etablering av Stamnes barnehage som oppveksttun saman med Stamnes skule vil vera eit positivt bidrag til å styrkja både lærings- og arbeidsmiljøet ved begge avdelingane. Ei organisering av barnehage og skule som oppveksttun ved Stamnes skule vil gje ei innsparing på om lag kr. 1 000 000,- årleg.
2. *Born frå Stamnesområdet får tilbod om barnehageplass i Knutatunet barnehage eller Vaksdal barnehage* – dette alternativet vil gje ei årleg innsparing på om lag kr. 1 500 000,-, men Stamnes vil då misse barnehagen i bygda.

Alternativ 1 er lagt til grunn i budsjettet for 2017.

Vi har i 2016/2017 ei stor auke i tilskot til kommunal barnehage i Modalen. Kommunen er ikkje pålagt å betale tilskot til kommunale barnehagar i andre kommunar, kun til private barnehagar. Tilskotet kan ev reduserast eller utgå. Rådmann vil legge fram ei sak til formannskapet om dette.

Andre tilpassingar i drifta som er påkrevd ut frå budsjettramma:

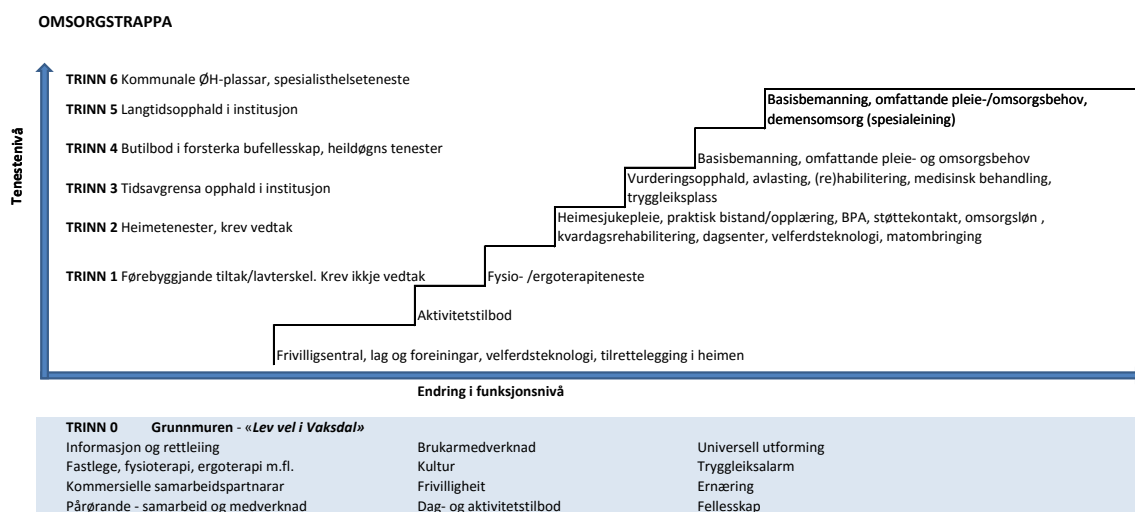
- Vidareføra ordninga med ein barnehage ope om sommaren
- Alle med rett til plass ved opptak haust 2016 får plass i barnehagen, andre born får plass ved ledig kapasitet

Ved opptak til nytt barnehageår vert fordeling av born mellom barnehagane gjort ut frå full utnytting av kapasitet på den enkelte avdeling.

Tenesteområde helse og omsorg

Helse og omsorg utgjør einingane Heimetenesta, Sjukeheimstenesta og Folkehelse og familie. Tenesteområdet utfører tenester i heile skalaen for tenesteyting og femner om alle alders- og diagnosegrupper frå førebyggjande tiltak til bistand og helsehjelp. Målsetnaden er at den enkelte i størst mogeleg grad kan nytta egne ressursar og meistra eige liv.

Tenesteområdet jobbar med å vri innsats over frå institusjonsbasert omsorg til satsing på meir helsefremjande, førebyggjande og rehabiliterande tenester, dvs. nedover i omsorgstrappa. Dette har skjedd samstundes med tilpassing til stadig meir reduserte budsjetttrammer. Snuoperasjonen som er i tråd med Kommunedelplan helse og omsorg, økonomiplanar og sentrale føringar og utfordringsbilete, har derfor vore krevjande. Kravet til effektivitet aukar, og midlar og ressursar må omfordelast til meir ressurseffektivt nivå. For å få til nye satsingar og tenester lenger nede i omsorgstrappa, må ein redusere tal sjukeheimplassar og andre ressurskrevjande tenester.

Denne utviklinga vil holda fram i 2017. I budsjetttramma for 2017 er også utgiftsauke til ny legevaktavtale og barneverntiltak teke inn, til saman om lag 3 millionar. Dette fører til ytterlegare innsparings- og effektiviseringstiltak i heile tenesteområdet.

For å klara å tilpassa drift og tenester til budsjetttramma for neste år og vidare framover, vert det svært viktig å få på plass tenester i manglande eller svake trinn i omsorgstrappa vår. Utviklingstrekk og forskning viser at dei fleste eldre ønskjer å bu heime så lenge som råd. Nye metodar og hjelpemiddel opnar for dette på ein heilt annan måte enn det ein såg for seg berre få år attende. Bruk av teknologi og innføring av kvardagsrehabilitering kan nemnast som døme på det. Lokalt i Vaksdal opplever me ein reduksjon i talet eldre over 80 år fram til rundt 2022. Færre innbyggjarar 80+ fører til mindre trong for sjukeheimplassar og færre vedtakstimar for heimetenesta. Det vert derfor naturleg å sjå tal årsverk og tiltak og tenester i samanheng mellom einingane.

Frå om lag 2025 vil talet 80 + auka att i Vaksdal kommune. Det aukande talet eldre er ei nasjonal og global utfordring som kommunane må bu seg på. I Vaksdal vil åra fram mot 2022 verta svært viktige for å rigga tenestene slik at ein framover vert i stand til å gi god nok assistanse, helsehjelp og omsorg til innbyggjarane med dei ressursar kommunen rår over. I tillegg vil digitale verktøy gi høve til rasjonalisering og ressursvriing. Me vil nytta frigjorte ressursar til meir førebyggjande og rehabiliterande tiltak. T.d. vil samarbeid rundt merkantile oppgåver mellom einingane kunne frigjere ressursar.

I budsjettåret 2017 vil det særleg verta jobba med å utvikla to trinn i omsorgstrappa. Det eine trinnet omfattar buløysingar mellom eigen heim og sjukeheims plass. Dette trinnet der ein t.d. finn bemanna omsorgsbustadar, er framleis mangelfullt i kommunen, og det hastar å utvikla det for å gjennomføra strategien med reduksjon av sjukeheims plassar. Heile porteføljen av institusjonsplassar og alders-/omsorgsbustadar vil verta vurdert i samband med dette.

Det andre trinnet finn ein lenger nede i trappa, og det omfattar satsingar som har ressursane til brukar i fokus og der ein rettleiar og tilrettelegg snarare enn å overta for brukarane. Døme på dette er kvardagsrehabilitering, bruk av teknologi/hjelpemiddel og bruk av helsepedagogiske metodar som føreset medverknad frå brukar.

Frå sommaren 2016 gjekk prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» over i hovudprosjektfasa. Prosjektet er omfattande med fleire delaktivitetar/-prosjekt på gang i drifta. Prosjektet er felles for dei tre einingane, og resultatet vil vera avhengig av godt samarbeid på tvers av einingar og også over tenestoområda. I løpet av prosjektfasa vil det verta vurdert kva organisering som best støttar opp om prosjektet og bidreg til å realisera måla, og mest truleg vil det verta endringar i organisering i løpet av budsjettåret.

Mål for 2017 er i samsvar med satsingar og framdrift i prosjektet. Ved utarbeiding av satsingsområde i prosjektet og mål framover har me også teke utgangspunkt i styringsdata som fortel oss at me framleis har forbedringspotensiale i å endra og effektivisera tenester. Me kan framleis få meir teneste/kvalitet ut av tilgjengelege ressursar. Vår store utfordring er at endringane må skje raskt. Fleire avdelingar melder frå om at dei merkar dette. Det er forsvarleg drift, men på eit anna nivå enn dei har vore van til.

Heile helse-og omsorgsfeltet vil saman sjå på utvikling av eit opplæringstilbod for kommunen sine flyktningar. Tilbodet vil vere eit integrert språk- og fagprogram som vonleg vil gjere deltakarane i stand til ordinært arbeid i helse- og omsorgssektoren.

Mål for 2017

- Ved utgangen av første tertial skal utgreiingar og planlegging vera gjort for å gjennomføra endingar og tilpassingar i løpet av 2. – 3. tertial som styrkar dei to manglande trinna i omsorgstrappa.
- Alle einingane skal gjennomføra brukarundersøking.
- I løpet av året skal første trinn av brukarlab for teknologi på Helsehuset vera etablert.
- Tildelingskriterier for tenester skal reviderast med endringar som følgje av lovendring som gir rett til sjukeheim eller liknande bustad.

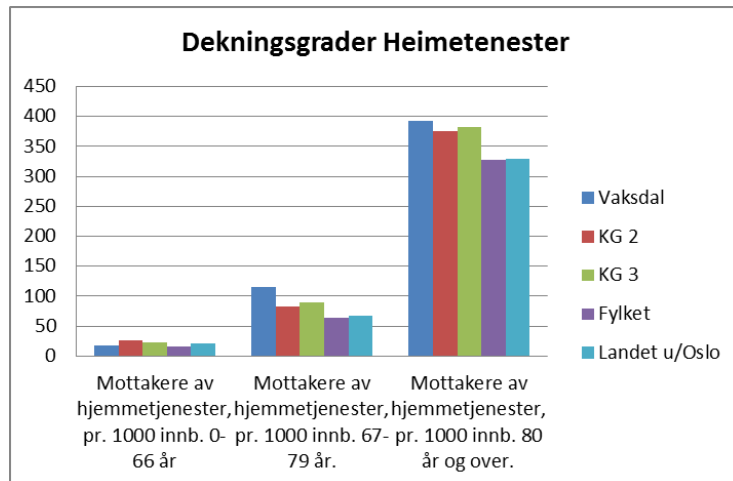
Økonomisk ramme

Helse og omsorg	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Felles, inkl samhandlingsreforma	4 734 501	4 897 000
Heimeteneste	50 128 059	47 186 000
Sjukeheimsteneste	44 385 714	39 557 000
Folkehelse og familie	23 566 603	26 224 000
Sum	122 814 877	117 864 000

Heimetenesta

Heimetenesta gir tenester til brukarar i alle aldrar med ulike hjelpebehov. Hovudmålsettinga er at den enkelte brukar skal kunne leva og bu sjølvstendig i eigen heim lengst mogleg.

Heimetenesta er delt opp i tre ulike avdelingar. Heimebasert omsorg består av heimesjukepleie, praktisk bistand og dagsenter for heimebuande eldre. Den andre avdelinga er Bufellesskap for utviklingshemma, og den siste avdelinga er forvaltning og administrasjon. Alle avdelingane er lokalisert på Dale, og ein arbeider for at dei ulike avdelingane skal samarbeida godt og nytta ressursane mest mogleg effektivt.

I løpet av dei næraste åra vert aldersgruppa over 80 år i kommunen redusert, og ein ser derfor at tenesteutøvinga må endra seg. Fokus er å drive meir med førebyggjande arbeid, som til dømes kvardagsrehabilitering og nytta metodar som fremjar meistring hjå brukar.

For å få til denne endringa av tenestetilbod, må ein omprioritera. Ein ønskjer å tilsetja ergoterapeut i eininga for å driva meir med

kvardagsrehabilitering og kunne gjera betre tilretteleggingar i brukarane sine heimar. Dette er ei ressursvriing frå pleie- og omsorgsoppgåver, og bemanning i heimesjukepleien vert tilpassa dette og reduksjon i tal brukarar og vedtakstimar. Det er lagt inn ein reduksjon på omlag to stillingar i heimesjukepleien. I løpet av året vert det gjort ytterlegare endringar i tenestetilbod for å vri meir ressursar over frå pleie til tilrettelegging, førebygging og rehabilitering.

Samlokalisering av tenester kan føra til effektivisering av drifta i heile eininga. Som betre utnytting av ressursar mellom praktisk bistand og heimesjukepleie og mellom dagsenter for psykisk utviklingshemma og bufellesskapet for funksjonshemma.

Mål for 2017

- Innføra ernæringskartlegging som ein del av dei systematiske prosedyrane i Heimetensta.
- Flytta dagsenter for psykisk utviklingshemma til andre lokalar i samarbeid med AO-senteret.
- Vurdera fysisk samlokalisering av avdelingar som kan ha nytte av å samarbeida.

Økonomisk ramme

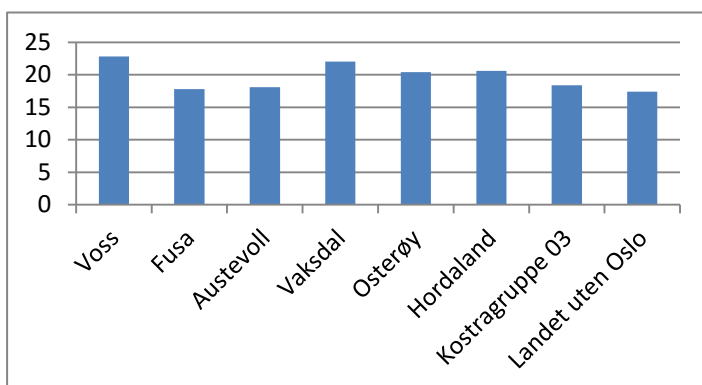
	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Heimeteneste	50 128 059	47 186 000

Sjukeheimstenesta

Sjukeheimstenesta drifrar 2 institusjonar – Daletunet Omsorgssenter og Vaksdal Sjukeheim. På Daletunet er korttidsavdelinga, og i tillegg er det ei sjukeheimsgruppe med langtids plassar. Vaksdal sjukeheim har fire sjukeheimsgrupper fordelt på to avdelingar. To av gruppene er tilrettelagt for brukarar med demens.

Sjukeheimstenesta utgjør ein stor del av kommunen sine pleie-/omsorgstenester. Og for mange innbyggjarar vil eit opphald på institusjon vera naudsynt. Men jamfør både utfordringsbilete, lokale og sentrale planar om utviklinga innan helse og omsorg, er forskyving av ressursar og innsats frå institusjon og over mot heimebaserte tenester rette vegen å gå.

Inst.plassar i % av PLO-mottakar (2015)

Kommunen sine innbyggjarar over 80 år vil vere brorparten av det naturlege nedslagsfelt for pleie- og omsorgstenester. Og talet på innbyggjarar over 80 år går ned i åra framover. Den naturlege konsekvens er då ei justering av talet på sjukeheims plassar.

Mål for 2017

- Implementere systematisk brukarundersøking på korttidsavdelinga.
- Ta i bruk metodar som mogeleggjør brukarmedverknad frå personar med demens og deira pårørande for å nytta deira innspel ved utforming av ressurs senter for demens.
- Iverksetja program for fagutvikling på ein av institusjonane.
- Gjennomføra prosjekt med fullelektronisk journalføring på ei av sjukeheimsgruppene

Økonomisk ramme

	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Sjukeheimsteneste	44 385 714	39 557 000

Budsjettramma legg til grunn drift av 48 sjukeheims plassar samstundes som ein har noko fleksibilitet ved kortvarige «toppar». Som del av prosjektet Lev vel i Vaksdal skal det utarbeidast ei behovsanalyse for ulike typar plassar og tilbod. Arbeidet skal munne ut i eit forslag til ulike typar og tal plassar og inkludere ev ombyggingsbehov. Tidsfrist for arbeidet er 1.halvår 2017.

Utvikling av helsehuset på Daletunet vil starte opp i 2017 og første trinn av Brukarlab skal vera klar til oppstart 2. halvår. Fleire samarbeidsprosjekt med eksterne pågår og gir drahjelp til utviklinga samtidig som det aukar vår kompetanse. Utvikling av ressurs senteret på Vaksdal er også i oppstart og vil følgje framdrifta i prosjektet.

Folkehelse og familie

Folkehelse og familie sine tenester famnar, på ulike områder, alle innbyggjarane i kommunen. Tenesta omfattar barnevern, Nav, legekantor, helsestasjon/skulehelsetenesta, rus- og psykiatri, ergoterapi og fysioterapi, samt Vaksdal Introsenter (VIS).

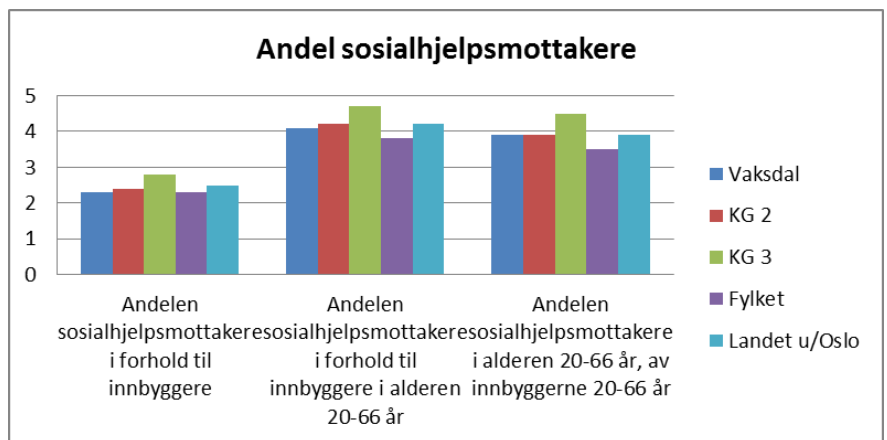
Folkehelse og familie er stadig i endring for å tilpassa tenestene etter gjeldande lovverk, kommunale forhold (innbyggjartal, folkehelseprofil m.m.) og til budsjetttrammer. 2017 vil vera eit utfordrande år og dei økonomiske utfordringane til kommune vil påverka drifta i Folkehelse og familie. Tydelegare prioriteringar og omlegging til meir gruppebasert tilbod der dette er hensiktsmessig er tiltak framover.

Potensialet som ligg i samarbeid med organisasjonar og frivillige må nyttast betre. Til dømes kan aktivitetstilbod til barn og unge drivast meir i regi av frivillige. Dette kan saman med omlegging av aktivitetar frigjera ressursar.

Me tek brukarmedverknad på alvor og vil også i 2017 ha brukarundersøking innanfor våre tenester. Ei overvekt av tilsette har kurs innan helsepedagogikk som gjer at me meir systematisk ser etter ressursane til den enkelte brukar heller enn det som kan vera utfordrande. Tenesteområdet nyttar mykje gruppebasert tilnærming, noko som me vil utvikla vidare gjennom meistringsgrupper inn under «Trøndelagsprosjektet» der Vaksdal kommune er ein av pilotkommunane.

Barnevernet jobbar systematisk og heilskapleg innanfor Kvello metodikken. Utgiftene knytt til tiltak i og utanfor heimen er ut frå vedtak høgare i dei neste åra.

Sidan hausten 2013 har Nav hatt ei auke i utbetalingar på økonomisk sosialhjelp. Denne utviklinga ser ein også nasjonalt. Også i 2017 vil me jobba for å få redusert utbetalingar og få personar over i jobb og/eller utdanning. I tillegg vil me sjå på andre tiltak som betre kan utnyttast i kommunen for å auka moglegheitene for den enkelte til å gå over i utdanning/jobb.

Mål for 2017

- Gjennomføra brukarundersøking på helsestasjonen og ergoterapi/fysioterapi.
- Minst 55% av dei som går ut av introduksjonsprogrammet skal over i ordinær utdanning eller arbeid.
- Utvikle samarbeidet med AO senteret om arbeid for å få fleire personar over i arbeid.

Økonomisk ramme

	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Folkehelse og familie	23 566 603	26 224 000

Tenesteområde samfunnsutvikling

Folketalsauke er ei hovudmålsetjing for kommunen og ligg til grunn for arbeidet med bustadutvikling, næringsutvikling og tenesteutvikling i kommunen fram mot 2040.

Viktige prosessar som vil ha verknad for samfunnsutviklinga er mellom anna

- Statleg reguleringsplan for Arna – Stanghelle.
- Nasjonal transportplan 2018 – 2027.
- Områdeplaner for stasjonsbyane Vaksdal og Stanghelle.
- Rullering av kommuneplanen med samfunnsdel og arealdel.

«Bynært bygdeliv» i kommunen sin profil handlar også om verdier, kultur og identitet som me ønskjer å bygge vår utvikling på og skape vårt omdømme kring. Dette utfordrar oss til å tenkje nytt og utvikle oss for å skape attraktive lokalmiljø med moderne infrastruktur og eit tilpassa tenestetilbod.

God samfunnsutvikling blir skapt gjennom samspel mellom innbyggjarar , næringsliv, det offentlege og organisasjonslivet i kommunen. Det blomstrande og mangfaldige kulturlivet i kommunen er eit eksempel på nettopp det. Ny veg og bane gjennom kommunen er andre. Gjennom å synleggjere og vidareutvikle våre fortrinn kan me auke vår attraktivitet for å skape folkevekst og bulyst her i randsona til byen.

Kommunen vil oppdatere beredskapsplaner etter lokal øving i 2016. Deltaking i beredskapsøving i regi av Fylkesmannen er planlagt hausten 2017.

Mål og satsingar i 2017

- Arbeid med områdeplaner for Vaksdal og Stanghelle.
- Inngå avtale om utbygging på Stanghelle vest med akseptabel økonomisk risiko for kommunen.
- Aktiv deltaking i statleg reguleringsplan for ny veg og bane Arna - Stanghelle.
- Gjennomføre utbygging av nytt vassverk Vaksdal og tiltak knytt til avlaup.
- Planlegging av ny barne- og ungdomsskule på Dale samt tilbygg på Vaksdal skule.

Tilstandsregistreringa av kommunale bygg er gjennomført for 75 % av bygningsmassen og syner eit etterslep på vedlikehald på 430 millionar kroner innan 5 år. Skulebygga har dårlegast tilstand, men det også store utfordringar for fleire av kulturbygga våre.

Planlegging av ny barne- og ungdomsskule på Dale samt forprosjekt for tilbygg på Vaksdal skule er lagt inn i investeringsbudsjettet for 2017.

Vidare arbeid med å dokumentere tilstand på kommunal infrastruktur er

- Utleigebustader (2. halvår 2016)
- Administrasjonsbygg (1. halvår 2017)
- Kommunale vegar (1. halvår 2017)
- Kommunale kaier (2. halvår 2017)

Samfunnsutvikling

Eininga samlar ulike fagmiljø som saman er viktige for folkevekst, næringsutvikling/ entreprenørskap, omdømme og identitet. Spennet i kompetanse og arbeidsoppgåver innan eininga er stort, og ein ønskjer å utnytte dette gjennom å utvikle eit godt samarbeid internt.

Nokre av områda me vil jobbe for i 2017 vil vere å

- gje våre kundar betre service og tenester, til dømes gjennom å gjere meir informasjon tilgjengeleg på nett,
- gjennomføre undersøking for kulturskulen og eigedomsforvaltning,
- utarbeide vedlikehaldsplaner for kommunale bygg,
- leggje fram sak om tilstand og eigarskap for kommunale vegar og kaier,
- førebyggje brannar og trafikkulykker,
- god dialog og møte med landbruk og anna næring samt frivillige lag og organisasjonar,
- tiltak for nærmiljø og møteplassar.

Kultur og idrett

Gode kultur-, idrett- og fritidstilbod er viktig for at det skal vere godt å leva å bu her. Kommunen har eit mangfald av lag og organisasjonar som tilbyr ulike kulturtilbod. Godt samspel mellom kommune og frivillige lag og organisasjonar, samt støtte til eldsjelenene er viktig. Vaksdal kulturskule vil prioritere tenester til born og unge framfor vaksne. Samfunnsutvikling forvaltar faste tilskot til lag og organisasjonar. For 2017 føreslår vi å auke denne til 660 000 kroner.

Folkebiblioteket opplever svikt i utlån, me vil difor gjere filialen på Vaksdal om til «meiropent bibliotek» i 2017.

Vedlikehald av kommunale bygg

Kommunen har eit overskot på bygningsmasse gjennom bygg som ikkje er i bruk, bygg med dårleg arealeffektivitet samt unytta areal. Dei kommunale bygga har til dels stort etterslep på vedlikehald då vedlikehaldsbudsjettet over tid har vore redusert til eit nivå der vi per i dag er langt unna eit vedlikehald som sikrar verdiane.

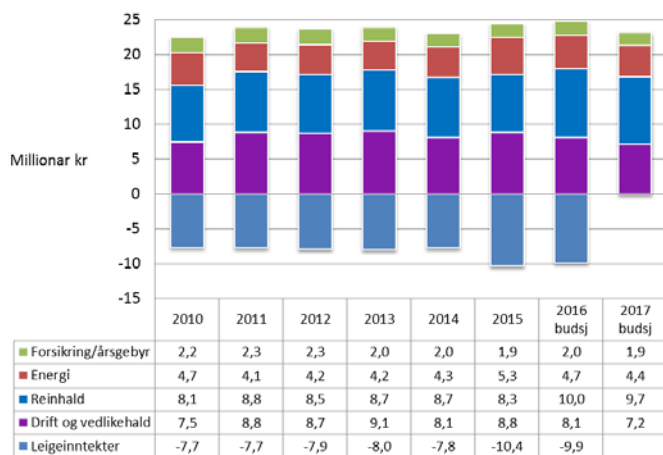

Driftsinntektene vert redusert i åra som kjem, og dette gir mindre til drift og vedlikehald av kommunal infrastruktur. Me må difor prioritere hardare og syte for at investeringane me gjer i infrastruktur gjer oss lågare driftsutgifter. Som følgje av store behov tilrår rådmann å overføre 0,96 mill ekstra til vedlikehald over drifta i 2017 av midlar som var tiltenkt overført til investering.

Ei stor utfordring er at store delar av etterslepet må finansierast med driftsmidlar, til dømes utskifting av tak og vindauge. Om ein ikkje klarer å redusere bygningsmassen må ein må forvente ein vesentleg opptrapping av driftsutgiftene til vedlikehald av kommunale bygg

Etter kvart som framtidig struktur for tenestene vert avklart kan me vurdere kva bygg me treng i framtida og ein skal utarbeide vedlikehaldsplanar for dei bygga me har økonomi til å behalde.

Inntekter og kostnader eigedomsforvaltning

Mål for 2017

Område	Mål	Tiltak
Arbeidsmiljø	Godt arbeidsmiljø med sjukefråvær under 7 %	1. Tydelege mål og verdigrunnlag, medverknad og tilrettelegging
Kommunale bygg	Arealeffektiv og trygg bygningsmasse	1. Utarbeide vedlikehaldsplan for skular, barnehager og utleigebustader. 2.Redusere bygningsmassen med 2.200 m2 i 2017. 3. Oppgradering av meir enn 2 bygg. 4. Stenge av delar av bygg som ikkje er i bruk.
Nærmiljø og møteplassar	Nærmiljø og møteplasser skal vere ein trivselsfaktor i lokalsamfunna og vere tilgjengeleg for alle.	1. Gjennomføre kunstprosjekt i offentlig rom på jernbanestasjonane på Vaksdal og Stanghelle. 2. Prioritere vedlikehald av Senterparken på Vaksdal samt møteplassar og grøntområde i Dale sentrum. 3. Avhende / avvike 7 leikeplassar i bustadfelt.
Kulturskulen	Bli ein endå meir attraktiv arena for born og unge i Vaksdal Kommune	1. Tilpasse kulturskulen sine tilbod i tråd med etterspurnad 2. Aktiv rekruttering og samarbeid med korps 3. Synleggjering av kulturskulen 4. Prosjekt i barnehagane

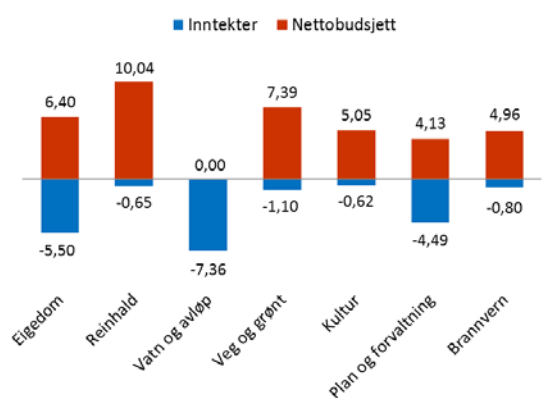
Økonomisk ramme

	Budsjett 2016	Budsjett 2017
Samfunnsutvikling	40 080 846	39 081 000

Tiltak for å halde budsjetttramma i 2017

- Tiltak for å redusere sjukefråvær og kostnader som følgje av sjukefråvær.
- Omlegging av vaskeritenester frå 1. juli 2017.
- Tydeleg prioritering av born og unge i kulturskulen samt ved støtte til kultur og idrett.
- Tydeleg prioritering av sentrale møteplasser og grøntområde.
- Ikkje reasfaltering av kommunale vegar.
- Auka fokus på arealeffektivitet og avhending av kommunale bygg som ikkje er i bruk.
- Avvikling og/eller nedlegging av 7 leikeplassar og grøntområde i bustadfelt.
- Avvikle kommunalt reinhold for idrettslag.

Fordeling budsjett 2017

Felles økonomi

Her finn ein kostnader som er felles for heile kommunen som politisk drift, ymse tilskot, rådmann, stab og støttefunksjonar som t.d økonomi , HR, IKT og ymse felleskostnader.

Politisk og tilskot

Under fellesøkonomi er det budsjettert kostnader til drift av politisk styre, utval og råd og ordførar/varaordførar, revisjon, tilskot til Kyrkjeleg Fellesråd, Frivillighetssentral, AO senter mv og andre tilskot.

Budsjett	Budsjett 2017	Budsjett 2016	Budsjett 2015
Politiske utval og råd	3 614 107	3 685 695	3 681 000
Diverse tilskot	5 810 924	5 500 924	6 454 622

I ramma for politisk drift i 2017 inngår kostnader til valavvikling medan pott disponibel for formannskapet er tatt ut.

Drift av Frivillighetssentral er budsjettert med kr 670.000,- i brutto drift. Frå 2017 er midlar til frivillighetssentral lagt inn i rammetilskotet, det medfører at kommunen må dekke heile drifta av ramma.

Kyrkjeleg fellesråd er budsjettert med ei overføring på kr 3.400.000,- som i 2016. Det er i tillegg budsjettert med fordelte utgifter til gravar m.m og fordelte fellesutgifter til eigedomsforvaltning knytt til drift av kyrkja. Tilskot til andre trdomssamfunn er budsjettert med kr 190.000,-

Næringssselskapet får overført same sum som i 2014 – kr 1 mill – som vert dekkja av næringsfondet. Utbytte frå Boge Kraft vert inntektsført i drifta som delvis finansiering med kr 350.000,-

Tilskot til bustadutbetring er budsjettert med kr 300.000,- som vert finansiert med utbetringstilskot frå Husbanken. Det er budsjettert med kr 300.000,- i stimuleringsstilskot, behovet varierer frå år til år.

Rådmann og stab

Under fellesøkonomi er det budsjettert kostnader til rådmann og rådmanns stab. Felleskostnader for stab og støttefunksjoner er samla her, tenesteområda har ikkje egne stabar slik det er vanleg i mange kommunar. Kostnader på kommunenivå er lagt inn her.

Staben dekkjer fagområda økonomi, HR, post/arkiv, løn, kundetorg/informasjon, politisk sekretariat, skatteinnkreving og enkelte innbyggjartenester. Hovudtillitsvald og hovudverneombod er budsjettert her.

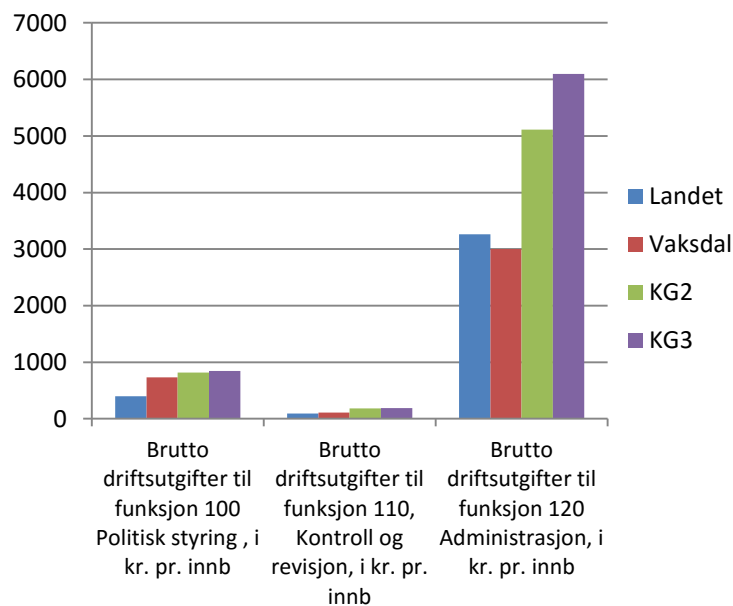
Mål og satsingar for staben i 2017

- o Vidareutvikling av styringsdata og økonomistyring, slik at me kan følgje utviklinga tett gjennom året og ved behov iverksette tiltak
- o Leie innføringa av KF Kvalitet
- o Etablere gode kontrollaktiviteter basert på ROS-analyser. Å utnytte funksjonaliteten i kvalitetssystemet vil være en del av dette arbeidet
- o Effektivisere arbeidsprosessar gjennom god utnytting av modular i Visma
- o Vidare utvikling mot digitalt førsteval og digital dialog

Budsjett	Budsjett 2017	Budsjett 2016	Budsjett 2015
Rådmann og stab	18 389 969	16 923 381	22 232 305

Felleskostnader på kommunenivå som aukar er t.d kjøp av tenester, datakommunikasjon, programvare og lisensar/årsgebyr.

I budsjettet for 2017 ligg det ytterlegare effektiviseringskrav for administrasjonen mellom anna gjennom LEAN-prosessar og digitalisering. Det er lagt til grunn noko reduksjon i bemanning for å halde budsjetttramma i året. For å unngå at dette medfører inntektssvikt eller aukar kostnader vil det måtte ramme kapasiteten på støtte til driftseiningane, saksbehandling og leing.

Kostra-tal for 2015 viser at Vaksdal har låge administrasjonskostnader samanlikna med kommunar på vår storleik.

Kostnader til fellesfunksjonar for heile kommunen som t.d. IKT drift og utvikling, pensjon, forsikring, ymse tilskot til andre, interkommunale samarbeid og kjøp av tenester, bedriftshelseteneste, verneteneste og hovudtillitsvald med meir inngår.

Av andre kostnader under rådmann og stab er dei største postane:

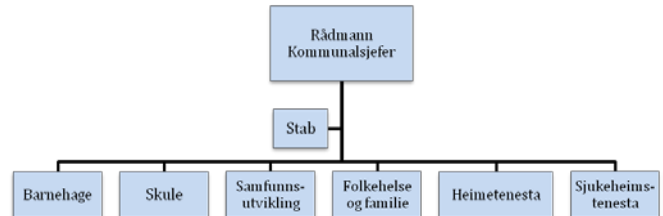
- o 4,98 mill. Drift og utvikling av IKT inkl programvare, lisensar og datakommunikasjon (nett). Kostnader til drift er stabil, men kostnader til fiberlinjer er sterkt aukande (1,4 mill årleg) pga. mange bygg og aukande krav. Programvare og lisensar aukar også.
- o 0,9 mill. Kjøp av/samarbeid om tenester til erstatning for egen t.d kapitalforvaltning (BCM), innkjøpssamarbeid (Bergen), arbeidsgjevarkontroll (Bergen), interkommunalt arkiv (IKAH)
- o 1 mill til AFP pensjonar, seniorbonus og forsikringar
- o 1,3 mill til medlemskap KS, LVK, BOF m. fl. og til kjøp av juridiske eller andre konsulenttenester, kompetanse- og velferdstiltak organisasjon
- o Ca 0,8 mill felleskostnader til bedriftshelseteneste, telefoni, annonsar, frankering, renter og gebyr bank, abonnement/årsgebyr personal og løn

Organisasjon

Kommuneorganisasjonen er den største arbeidsplassen i Vaksdal. Knappe 500 personar fordelt på om lag 350 årsverk inkludert vikarar har kommunen som arbeidsgjevar. Menneska som arbeider her er vår viktigaste ressurs. Mange fagprofesjonar og yrkesgrupper er representert for å løyse kommunen sitt mangfald av oppgåver.

Vaksdal kommune er organisert i to nivå med rådmann, stab og 6 resultateiningar.

Ein handlekraftig organisasjon fangar opp og responderer hurtig på behovsendringar, styrer etter fellesskapets beste løysningar og er god på intern og ekstern samhandling.

Omsynet til samordning, effektiv oppgåveløysing og kvalitet for brukarane ligg til grunn for organiseringa. Organiseringa skal ivareta krav til rolledeling og gjennom det sikre god internkontroll. Effektive arbeidsprosesser skjer gjennom optimalisering av prosessar og betre samhandling i tillegg til en digitalisering.

Godt leiarskap er avgjerande for å hente ut potensialet i organisasjonen. God leiing er avgjerande for innovasjon og utvikling. Leiarutviklingsprogram skal støtte opp under denne målsetnaden og gjelde for heile organisasjonen. Avdelingsleiarrolla er styrka og vert satsa på i den nye organisasjonen.

Omstilling og endring

Alle organisasjonar er i stadig endring. Endringstakten i samfunnet aukar og stiller nye krav til oss. Det skal gjennomførast tilpassingar til reduserte budsjettrammer og effektivisering av tenestetilbodet i alle einingar og på alle nivå. Arbeidet vil krevje gode leiarar, medverknad frå tilsette, samarbeid med tillitsvalde og aktiv stabstøtte i gjennomføringa. Tiltak som har potensiale i form av reduserte kostnader eller som frigjer ressursar til kjerneoppgåver vil bli prioritert.

Det er viktig at organisasjonen har kompetanse og gode system når ein gjennomfører endring og omstilling. Her er kommunen sine rutinar for omstilling, omstillingsutval, stillingsutval og eit formalisert og godt samarbeid med arbeidstakarorganisasjonen viktige verktøy for å sikre at prosessane blir gjennomførde på ein god og korrekt måte.

Det vil også vera behov for justeringar i organiseringa, t.d. vil det vera naturleg å tilpasse organiseringa i helse og omsorg i samsvar med Lev Vel – prosjektet.

I planperioden vil tal årsverk verta redusert. Sjølv om reduksjon i antall årsverk så langt som mogeleg skal skje gjennom naturleg avgang og utan oppseiingar, vil mange kunne få endring i arbeidssituasjonen. Rådmann vil legge til rette for så gode løysingar som mogeleg for dei som vert råka.

Læring, utvikling og innovasjon

Endringstakten i samfunnet og arbeidslivet aukar. Evne til innovasjon og nyskaping er nødvendig for å løyse komplekse utfordringar og knappheit på ressursar.

Mål og satsingsområde 2017:

Organisasjonsutvikling og innovasjon

- Kontinuerleg forbetring (LEAN), gevinstrealisering, utvikling og innovasjon

Å legge til rette for utvikling og innovasjon blir viktig dei neste åra for å ruste oss for framtida. Gjennom kollektive prosessar i OU prosjekta har organisasjonen styrka si evne til nytenking, utvikling og innovasjon. Prosjektet «Lev Vel i Vaksdal» i helse og omsorg er eit døme på det. Samfunnsendringar påverkar behov og rammevilkår. Organisasjonen må aktivt tilpasse og utvikle tenestene for å møte utfordringane. Å innføre og støtte opp om metodar og prosessar som fremmar utvikling og innovasjon i ulike delar av organisasjonen er ei satsing i 2016. Metodar for gevinstrealisering og kontinuerleg forbetring (LEAN) kan bidra til å effektivisere arbeidsprossar og fjerne «tidstyvar» i saksbehandling og tenesteproduksjon.

Kompetanseutvikling

- Strategisk kompetanseplan

Kompetanse og fag er grunnmuren for prosjektet og for organisasjonen som tenesteyter og serviceorganisasjon. Menneska som utgjer organisasjonen er til ei kvar tid den viktigaste ressursen vi har for å løyse vår faglege hovudoppgåve. Kompetanse må utviklast og fornyast, framtida stiller nye krav til kunnskap og ferdigheitar. Kommunen har over tid satsa på kompetanseheving både gjennom desentraliserte fagprogram og etter- og vidareutdanning. Vi vil utarbeide ein strategisk kompetanseplan for å samle og sikre heilskap i vår kompetanseutvikling.

Verksemdsstyring og kvalitetsutvikling

- Kvalitetssystem og HMT system, mål og resultatstyring

Gjennom OU prosjektet sine programområde er det arbeidd målretta og systematisk med å ruste organisasjonen, betre styringssystema og utvikle vår evne til mål og resultatstyring. Også neste år er dette eit satsingsområde for å fullføre arbeidet.

Internkontroll er nært knytt til verksemdstyring og kvalitetsutvikling. Arbeidet med kvalitetssystem vert fullført neste år, revisjon av HMT systemet er planlagt.

Digitalt førsteval

- Elektronisk saksflyt internt og eksternt

Digitalt førsteval handlar om elektroniske prosessar internt i organisasjonen og eksternt med innbyggjarar og næringsliv. Tenester på nett, digitale innsynsløysingar, sikker digital kommunikasjon og gjenbruk av data er døme på dette. I eit stadig meir digitalisert samfunn er forventningane til kommunane å halde tritt med utviklinga elles. Vaksdal har tatt store steg dei siste åra, framover må vi utvikle dette vidare. Elektronisk saksflyt internt som reduserer saksbehandlingstid og effektiviserer arbeidsprossar er andre døme.

Openheit og innsyn/Digital kommunikasjon med innbyggjarane

Kommunen ønskjer openheit og innsyn i forvaltninga. I dei siste åra er det tatt i bruk ny teknologi for å kunne imøtekomma dette på ein betre og sikrare måte. Det er også iverksatt tiltak for å styrke kompetansen i organisasjonen. Gjennom aukande digitalisering i samfunnet generelt er forventningane til innsyn og offentlegheit via digitale løysingar sterkt aukande. Kommunen må tilpasse seg denne utviklinga gjennom auka kompetanse og gode digitale løysingar.

Arbeidsgjevarplattform

Vaksdal kommune si arbeidsgjevarpolitikk har viktige målsetjingar for personalområde:

- o Kommunen skal framstå som ein attraktiv og ansvarleg arbeidsgjevar med myndiggjorte medarbeidarar.
- o Sikre kommunen nødvendig kompetanse for å nå vedtekne mål.
- o Utvikle arbeidsglede og stoltheit over eige og andre sitt arbeid og kommunen som arbeidsplass.
- o Å stimulere til kreativitet og nytenking.
- o Arbeida aktivt og systematisk med arbeidsgjevarspørsmål på alle nivå i organisasjonen.
- o Å avklare rammevilkåra for dei tilsette

Rullering av arbeidsgjevarpolitikken vert starta opp hausten 2016 og vidareført i 2017.

Som arbeidsgjevar har ein plikt til å arbeide aktivt, målretta og planmessig for å fremje likestilling og hindre diskriminering. Organisasjonen skal vera prega av openheit, inkludering og mangfald – utan diskriminering på grunnlag av etnisitet, livssyn, kjønn, funksjonsevne, alder eller seksuell orientering. Dette gir retning for kommunen sin rolle som samfunnsutviklar, tenesteyter og arbeidsgjevar.

Kommunen har etiske retningslinjer nedfelt i arbeidsgjevarstrategien. Etikk og etiske problemstillingar er eit sentralt tema i HMT – arbeidet og i arbeidet med kvalitetsutvikling i heile organisasjonen. Kommunen skal vera ein open og solid organisasjon med høy etisk standard.

Stillingar/årsverk

Tala er frå HRM systemet pr 31.12. Det vil alltid vere ein del variasjonar ift vikariat og vakante stillingar som ikkje er tatt med i tabellen.

	2013		2014		2015	
	årsverk	personar	årsverk	personar	årsverk	personar
Rådmann/felles	23,31	30	23,95	33	25,1	31
Skule	78,31	99	74,02	92	68,52	86
Barnehage	38,5	42	44,4	48	44,5	47
Heimetenesta	69,6	98	65,67	92	59,29	82
Sjukeheimstenesta	69,9	126	66,82	120	60,91	107
Folkehelse og familie	21,8	27	19,8	25	22,11	28
Samfunnsutvikling	47,73	66	47,95	58	49,48	62
samla	349,15	488	342,61	468	329,01	443

Kommunen har dei seinare åra hatt om lag 8 lærlingar fordelt på helse- og omsorgsfag (4) og barne- og ungdomsfag (4). Pr. 2016 er det også ein lærling innan kontorlag og ein ny lærling innan samfunnsutvikling. Kommunestyre har vedteke å auke talet på lærlingeplassar med 2 i 2016 og ytterlegare 2 i 2017. For å finansiere dette er det søkt om ekstra tilskot til lærlingar i 2016, for 2017 er det lagt inn i budsjettet.

Arbeidsmiljø – HMS/IA

Vaksdal kommune har inngått IA avtale og har fokus på målsetnadane i IA arbeidet.

Verkemiddel i arbeidet:

- Kartlegging av arbeidsmiljø: Vernerundar, medarbeiderundersøking (kvart 2 år) mv.
- Handlingsplan sjukefråvær
- Lokale arbeidsmiljøgrupper
- Bedriftshelseteneste
- HMT system og verneteneste
- Partssamarbeid
- Dialog mellom legane, NAV og kommuneorganisasjonen
- Samarbeid med ulike kompetansemiljø

Arbeidsmiljøutvalet (AMU) er eit partssamansett utval md 8 medlemmer, fire frå arbeidstakarsida og fire frå arbeidsgjevarsida. Oppfølging av IA –arbeidet er ein viktig del av utvalet sitt arbeid.

Handlingsplan sjukefråvær

AMU har vedtatt ein IA-handlingsplan for kommunen. Det skal m.a. utarbeidast handlingsplanar med konkrete aktivitets- og resultatmål på alle nivå. Partssamarbeid i IA – avtalen lokalt skal forankrast og samarbeidet med legane og NAV styrkast. Tidleg dialog, tettare oppfølging og betre koordinering ved tilrettelegging er fleire tiltak saman med arbeidsmiljøgrupper og kompetansehevingstiltak lokal

Målsetnaden om eit sjukefråvær i den kommunale organisasjonen på 7 % vert vidareført. Sjukefråveret i kommunen har over tid vore for høgt og arbeid med å redusere sjukefråveret er prioritert i perioden.

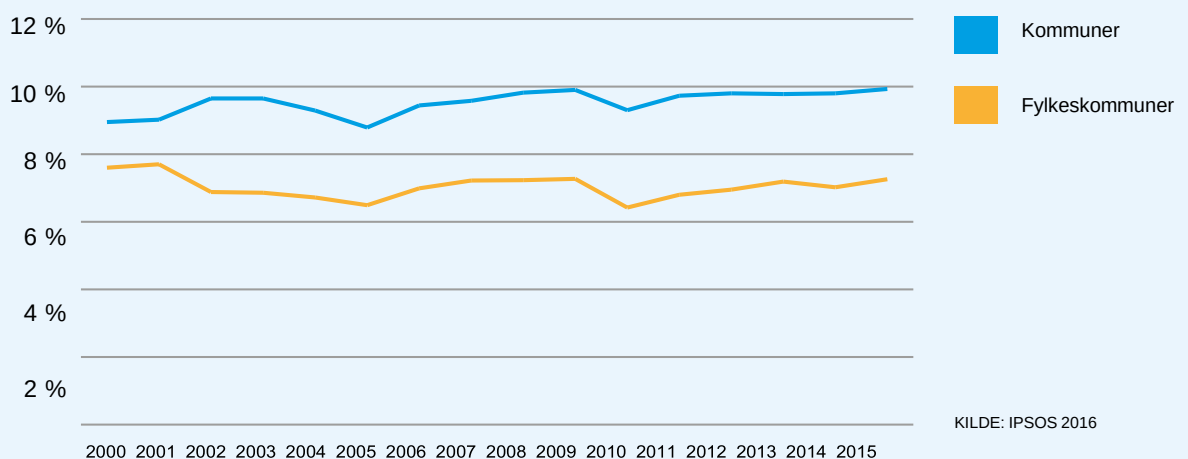
Det er sett av kr 500.000,- til «Aksjon sjukefråvær» i 2017, der mandat for bruk av midlar skal verte utarbeidd av AMU.

Sjukefråveret i kommunen pr 2.kvartal 2016:

År	1.kv	2. kv	3.kv	4.kv	samla
2007	11,8	9,9	10,3	9,8	10,7
2008	11,4	8,8	6,6	7,9	9,1
2009	10,0	10,4	11,5	9,3	10,4
2010	9	7,6	7,8	9,7	8,9
2011	10,8	9,6	8,2	11,5	10
2012	11,5	9,1	5,8	8,4	8,8
2013	9,7	8,4	7,3	10,5	9,1
2014	11,4	10,9	9	11,8	11
2015	11,8	10,9	8,5	10,8	10,9
2016	11,2	9,7			

Sjukefråveret i kommunal sektor er generelt høgt og aukande dei siste åra viser tal frå KS.

Utvikling i samlet sykefravær i kommuner og fylkeskommuner, 4. kvartal til 3. kvartal

Kompetanse og rekruttering

Kravet til kompetanse aukar stadig innafor alle tenester og administrasjon. Gode kompetanseplanar og strategiar for systematisk kompetanseutvikling blir viktigare. For å sikre god rekruttering har kommunen ulike program for vidareutdanning og fagutdanningar. Generelt er det god søknad til faste stillingar i kommunen. Rekruttering av leiarar og tilsette med spesialistkompetanse er meir krevjande. Kommunen har mål om å auke tal lærlingar kvart år i perioden.

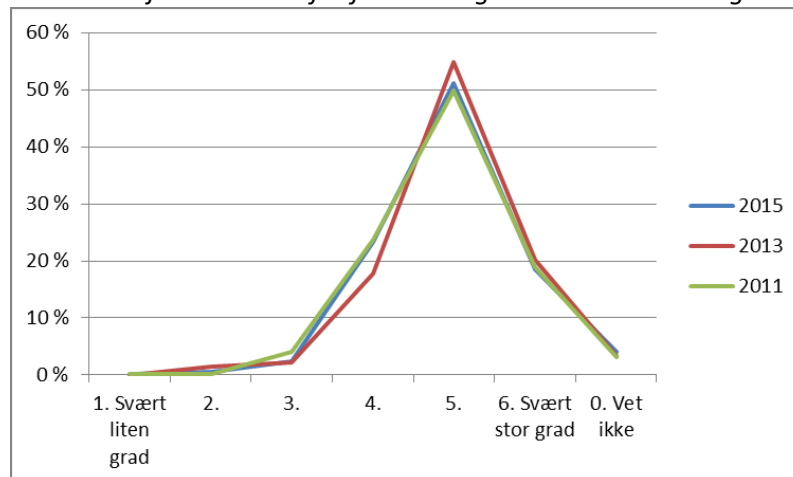
Arbeidsmiljø og meistring

Medarbeidarundersøkinga skal gjennomførast i 2017. Målet er ein svarprosent på min 65%. Undersøkinga er lagt om frå tidlegare og legg vekt på meistring, motivasjon, medarbeidarskap og leiing (KS/Kommuneforlaget).

Medarbeidarundersøking 2015 – hovudbilde

- o Sett under eitt har vi godt nøgde arbeidstakarar i Vaksdal kommune
- o Lik eller betre skår enn tidligare år i alle dimensjonar
- o Generelt høg trivsel og godt samarbeid mellom kollegaer
- o Tilsette er veldig nøgd med arbeidets innhald og meiner å mestre det godt

Mestrer du jobben din ut frå forventningane som stilles til deg?

Mål og satsing for 2017

- auke tal lærlingar i samsvar med vedtak
- gjennomføre ny medarbeidarundersøking etter ny metode
- revidere og samordne HMS systemet slik at kartleggingar og tiltak kan samlast i ein handlingsplan
- arbeide systematisk og målretta med sjukefråversarbeidet i kommunen gjennom bruk av forskings- og effektbaserte verkemiddel
- implementere ny arbeidsgjevarpolitikk

Vedlegg 2. Kostra

Alle kommunar er pålagt å føre rekneskapen etter KOSTRA (Kommune-Stat RAPportering) er eit nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon til kommunal verksemd. Informasjon om kommunale tenester og bruk av ressursar på ulike tenestoområde vert samanstilt for å gje relevant informasjon til beslutningstakarar, både lokalt og nasjonalt. Informasjon kan nyttast til analyse, planlegging og styring og til vurdering om mål vert oppnådd. KOSTRA gjer os moglegheit til å samanlikna kommunen med andre kommunar og å sjå utvikling over tid.

Vi vel å samanlikne mot både Kommunegruppe 2 og 3.

Gr. 2	Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter
Gr. 3	Små kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, høye frie disponible inntekter

Tabellane er utvalde rapporter frå SSB

Finansielle nøkkeltal

Finansielle nøkkeltall	Vaksdal 2012	Vaksdal 2013	Vaksdal 2014	Vaksdal 2015	KG 02 2015	KG 03 2015	Hordaland 2015	Landet u/Oslo 2015
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter, konsern	2,3	6,9	-0,3	2,3	1,4	2	2,7	2,5
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter, konsern	4,7	9,8	2	2,5	2	2,9	3	2,9
Frie inntekter i kroner per innbygger, konsern	53 610	55 549	57 273	57 562	56 285	57 824	49 056	49 776
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter, konsern	170,5	176,1	198,5	202	225	230,5	203,9	217,7
Arbeidskapital ex. premieavk i prosent av brutto driftsinntekter, konsern	29,3	25,4	28,6	31	14,9	19,8	18,9	19,8
Netto lånegjeld i kroner per innbygger, konsern	37 508	41 251	47 859	49 093	67 525	78 312	54 960	62 112

Vaksdal kommune har generelt gode finansielle nøkkeltal. Kommunen har høye inntekter samanlikna med andre, og tilsvarande høgare driftsutgifter. Lånegjelda er relativt lav, men aukande.

Utgift pr innbyggjar

Prioritering	Vaksdal 2012	Vaksdal 2013	Vaksdal 2014	Vaksdal 2015	KG 02 2015	KG 03 2015	Hordaland 2015	Landet u/Oslo 2015
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager, konsern	87 058	90 858	110 629	124 148	127 851	137 861	134 673	130 606
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger, konsern	14 413	14 544	14 025	13 935	14 415	15 535	12 692	12 617
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten, konsern	3 550	3 635	3 698	3 191	3 188	3 855	2 216	2 383
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten, konsern	26 836	29 236	29 698	28 971	19 902	21 229	15 940	16 198
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år, konsern	1 580	1 558	1 978	2 201	2 527	2 746	3 377	3 243
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten, konsern	4 769	4 843	4 662	6 792	9 458	10 208	8 202	8 331
Netto driftsutgifter, administrasjon og styring, i kr. pr. innb., konsern	6 237	6 546	7 843	4 413	6 379	7 283	3 851	4 266

Det har vore aukande driftsutgifter til barnehagar, men framleis har kommunen lavare utgifter pr innbyggjar 1-5 år. Dette kan mellom anna forklarast av at andelen barn med barnehageplass er lavare i Vaksdal kommune. Netto driftsutgifter til grunnskule er synkande, og er no lavare enn både kommunegruppe 2 og 3. Der relativt høge utgifter, som mellom anna kan forklarast med at det er mange eldre i kommunen. Det er lave, men aukande utgifter til sosialtenesta og barneverntenesta

Dekningsgrader

Dekningsgrad	Vaksdal 2012	Vaksdal 2013	Vaksdal 2014	Vaksdal 2015	KG 02 2015	KG 03 2015	Hordaland 2015	Landet u/Oslo 2015
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	82,9	82	87,3	82,3	90,2	89,8	91,1	91
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	16,7	17,4	10,3	9,1	8,9	10,1	7,6	7,9
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	10,8	10,7	10,8	10,7	12,9	13,8	10,1	10,5
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	8,7	8,7	8,7	9,9	10,5	10,2	8,5	9,1
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	100	100	100	100	96,4	93	93,4	94,7
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	16,2	13,9	16	17,2	13,7	15,5	14,4	13,2
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	3,6	4	3,9	3,9	..	..	..	3,9
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	5,9	4,6	5,2	5,9	:	:	4,2	4,8
Sykkel-, gangveier/turstier mv. m/kom. driftsansvar per 10 000 innb.	:	2	2	2	111	170	29	45
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere	34	27	29	29	25	28	19	21
Årsverk i brann- og ulykkesvern pr. 1000 innbyggere	0,19	0,19	0,24	0,15	..	..	0,71	0,71

Dekningsgraden viser kor stor del av målgruppene som får denne teneste, og korleis kommunen er dekkja innfor ulike tenester.

Produktivitet

Produktivitet/enhetskostnader	Vaksdal 2012	Vaksdal 2013	Vaksdal 2014	Vaksdal 2015	KG 02 2015	KG 03 2015	Hordaland 2015	Landet u/Oslo 2015
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage, konsern	121 637	132 225	146 249	173 844	170 926	183 969	191 060	178 464
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole, skolelokaler og skoleskyss (202, 222, 223), per elev, konsern	121 540	127 244	122 813	122 894	122 845	134 533	109 806	108 046
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 8.-10.årstrinn	12,3	13,4	13,2	13,9	12,5	11,2	14,9	14,1
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner), konsern	199 263	205 748	229 638	219 814	217 241	218 463	247 440	237 965
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass, konsern	898 027	914 662	867 257	1 053 714	..	1 088 334	1 004 436	1 050 987
Årsgebyr for vannforsyning - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1)	2 778	2 778	2 778	3 073	3 811	3 549	3 876	3 381
Årsgebyr for avløpstjenesten - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1)	2 036	2 239	2 402	2 636	4 227	3 513	3 485	3 784
Årsgebyr for avfallstjenesten - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1)	1 840	1 520	1 835	1 760	2 404	2 701	2 380	2 616
Gjennomsnittlig saksbeh.tid for private forslag til detaljreg. Kalenderdager	..	..	70	..	..	..	318	233
Gj.snittlig saksbehandlingstid for opprettelse av grunneiendom. Kalenderdager	68	..	54	44	..	..	45	51
Bto. dr.utg. i kr pr. km kommunal vei og gate, konsern	86 057	83 000	96 455	100 307	78 559	89 852	157 638	127 056
Lovanvendelse	..	..	..	..	..	..	..	..
Andel søknader om motorferdsel i utmark innvilget.	100	..	100	100	97	95	94	95
Andel innvilgede disp.søknader for nybygg i 100-m-beltet langs sjø. Prosent	100	..	..	..	..	..	..	84

Produktivitet viser kostnad pr eining, og viser kor effektivt kommunen driv sine tenester.

Vedlegg 3. Betalingssatsar 2017

Det er ei generell prisauke på 3%

Feie – og tilsynsgebyr

Kr 520,- pr. pipe inkl. mva.

For røykpiper med to pipeløp skal feie- og tilsynsgebyret vera 1,5 gonger gebyret for ei pipe.

Innan tenesta feiing og tilsyn, har kommune opparbeidd eit bunde driftsfond som må nyttast til å redusere gebyret for 2017. Det vil ein gjennomføre komande året ved at ingen abonnentar vert fakturert for tredje termin.

Slamgebyr

Gebyr for tømning av slamavskiljar:

Tank våtvolum	Gebyr inkl. mva
0,1 til 4 m3	Kr 964,-
4,1 til 8,0 m3	Kr 1.630,-
> Større enn 8,0 m3 (pris per m3)	Kr 255,-
Hytter/Fritidshus	Kr 482,-

For bustader - tømmefrekvens: Slamavskiljaren skal tømast annakvart år, medan gebyret vert å krevja innårleg.

For hytter - tømmefrekvens: Slamavskiljaren skal tømast kvart fjerde år, medan gebyret vert å krevja inn årleg

*Vass- og avlaupsgebyr***Abonnementsgebyr**

Abonnements kategori	Vatn Pris/abonnent Eks.mva.	Vatn Pris/abonnent Inkl.mva.	Avlaup Pris/abonnent Eks.mva.	Avlaup Pris/abonnent Inkl.mva.
Bustad				
Frittstående bueiningar < 60 m ²	Kr. 1.242,-	Kr. 1.552,-	Kr. 924,-	Kr. 1.155,-
Bueiningar i fleirbustad/kombinerte bygg	Kr. 1.419,-	Kr. 1.774,-	Kr. 1.056,-	Kr. 1.320,-
Frittstående bueiningar > 60 m ²	Kr. 1.774,-	Kr. 2.218,-	Kr. 1.320,-	Kr. 1.650,-
Næring				
Anna næring/verksemd	Kr. 1.774,-	Kr. 2.218,-	Kr. 1.320,-	Kr. 1.650,-
Offentlege bygg (Adm.bygg, skular, barnehagar)	Kr. 3.548,-	Kr. 4.435,-	Kr. 2.640,-	Kr. 3.300,-
Sevicenæring (overnatting og servering)	Kr. 5.322,-	Kr. 6.653,-	Kr. 3.960,-	Kr. 4.950,-
Institusjonar (sjuke- /pleieheimar, omsorgsenter)	Kr. 7.096,-	Kr. 8.870,-	Kr. 5.280,-	Kr. 6.600,-
Våtnæring (tekstil)	Kr. 8.870,-	Kr. 11.088,-	Kr. 6.600,-	Kr. 8.250,-

Forbruksgebyr

Forbruksgebyret vert utrekna på grunnlag av målt eller stipulert forbruk, begge basert på einingspris, sjå nedanfor.

Einingspris

Forbruksgebyr	Einingspris per/m ³ eks.mva.	Einingspris per/m ³ inkl.mva.
Vatn	9,02	11,28
Avlaup	9,14	11,43

Leige av vassmålar

Årleg leige/gebyr pr. installert målar dim Ø t.o.m 1" (toms):	Eks. mva. Kr. 250,00	Inkl.mva. Kr. 312,50
Årleg leige/gebyr pr. installert målar dim Ø større enn 1" (toms):	Eks.mva. Kr. 500,00	Inkl.mva. Kr 625,00

TILKNYTINGSGEBYR

Ein fast sum vert lagt til grunn for eingongsgebyret.

Tilknytingsgebyr	Gebyr eks. mva	Gebyr inkl. mva
Vatn	Kr. 12.500,00	Kr. 15.625,00
Avlaup	Kr. 12.500,00	Kr. 15.625,00

Barnehage

Barnehagesatsane for 2017 vert justert i samsvar med Statsbudsjettet 2017. For delte plassar er det eit tillegg på kr 50,-

Satsane er pr. mnd – 11 månader i året.

Skulefritidsordning

Foreldrebetaling i skulefritidsordningane for våren 2017:

Timepris kr 29,-

Det er eit tillegg på kr 56,- for delte plassar.

Det kan kome endringar i betalingssatsane frå hausten 2017 (neste skuleår)

Vaksdal kulturskule

Elevplass (pr år)	2 650
Materialkostnadar (pr år)	opptil kr 420
Materialkostnadar visuelle kunstfag (pr år)	745
Søskenmoderasjon	20% rabatt for søsken av fullpriselevar
Rabatt for fleire disiplinar	20% rabatt på tilleggsdisiplinar
Kortkurs 4 veker	530
Kjøp årstimar barn	8485
Kjøp årstimar vaksne	19 300

Folkebadet / Helsebadet

<u>Folkebadet:</u>		
-	Vaksne	85
-	Barn	35
-	Pensjonistar	55
-	Familie	155
<u>Helsebadet:</u>		
-	Vaksne	85
-	Barn	35
-	Pensjonistar	55

Utleige av gymsal, klasserom og samfunnssal

	Dale			Stanghelle	
	Dalehallen	Dalekjellar	Basseng	Samf.sal	U-lokalet
Innanbygds;					
- Private	1325	1325		1325	665
- Lag / org.	665	665	560	665	505
- Lag / org. (aktivitet for born og unge)	320	320	265	320	320
- Innteksgjevande	4245	3195		4245	3195
Utanbygds;					
- Ikkje inntektsgj.	2225	1700	2785	2225	1115
- Innteksgjevande	6370	4245		6370	4245

	Vaksdal		Alle skular		Barnehagar
	Samf.sal	U-lokalet	Klasserom	Gymsal	Fellesrom
Innanbygds;					
- Private	1325	665	115	560	560
- Lag / org.	665	505	115	275	
- Lag / org. (aktivitet for born og unge)	320	265	55	160	
- Innteksgjevande	4245	3195	425	2125	
Utanbygds;					
- Ikkje inntektsgj.	1670	1115	275	850	850
- Innteksgjevande	6370	4245	1065	3195	

Samfunnssalane og Dalehallen vert rekna som gymsal, måndag – fredag for faste leigetakarar – leigetakarar med ein aktivitet på minst 1 tilskiping/møte pr. 14.dag. Dei betaler ½ pris på dei andre lokala utanom klasserom laurdag-sundag.

Bruk av bygga til overnatting: kr 665,- til kr 2 225,- i høve utleigd areal til organisasjonar som driv for born og unge, elles kr 1 670,- til kr 4 455,-

Lag og organisasjonar som driv aktivt med aktivitetar for born og unge betalar redusert leige.

*For Dalekjellaren og hallen må betalast eit depositum på kr 1 000 som vert attendebetalt når nøklane er levert attende og lokala er sjekka.

Utleigearealet på skulane er tilgjengeleg for faste leigetakarar;

- i skuleåret
- i skolens haustferie
- i skolens vinterferie
- på planleggingsdagar

Utleigearealet på skulane er ikkje tilgjengeleg i skulen sin sumarferie, juleferie og påskeferie.

Samfunnssalane kan leigast ut til særskilde arrangement.

Fleirbrukshallen Turbinen

Fleirbrukshallen Turbinen	Pris pr time
Leige av heil hall – vaksne	315
Leige av del av hall - vaksne	160
Leige av heil hall - born og ungdom	105
Leige av del av hall - born og ungdom	50
Leige av Sosialrom	210
Leige av Danserom - vaksne	105
Leige av Danserom - born	50
Leige av Spinningrom	50

Øvrige satsar i Fleirbrukshallen:

Fleirbrukshallen Turnbinen - tilfeldig leige	Innanbygds	Utanbygds
Leige av hallen til tilstelningar som ikkje krev ekstra reinhald	315 pr time hallen vert disponert (halv pris for born)	420 pr time hallen vert disponert
Leige av sosialrom eller kafe m/tilgang til kjøkken (utan alkoholservering)	2 110 pr døgn	3 175 pr døgn
Leige av sosialrom til møter på ettermiddag/kveld	210 pr møte	315 pr møte
Leige av kafe. Tilgang til kjøkken og toalett i ein av garderobane (med alkoholservering)	3 690 pr døgn	5 275 pr døgn
Leige av hallen til dansearrangement (med alkoholservering)	10 550 + 10% av overskot	21 100 + 10% av overskot
Leige av hallen som krev heile hallen over fleire dagar (utan alkoholservering)	2 110 pr døgn + 10% av overskot over 10 550	3 175 pr døgn + 10% av overskot over 10 550

Husleige kommunale bustader

Husleige i kommunale bustader vert justert innafor rammene av husleigelova. Ved oppgradering m.v. vert husleiga fastsett til marknadspris

*Betaling for heimetenester***Tryggleiksalarmar:**

Eigenbetaling for tryggleiksalarmar	kr 296,- pr. mnd.
- for minstepensjonistar, inntekt inntil 2G	kr 196,- pr. mnd.

Betaling for heimehjelp:

G-sats frå 01.05.16	Maks inntekt:	Abonnementspris:	Timepris:
Inntil 2G:	185.152,-	kr 190,-	kr 63,-
2G - 3G:	277.728,-	kr 672,-	kr 112,-
3G - 4G:	370.304,-	kr 1.164,-	kr 194,-
4G - 5G:	462.880,-	kr 1.644,-	kr 274,-
Over 5G:	over 462.880,-	kr 2.040,-	kr 340,-

Det vert krevd kr 20,- i tillegg pr. oppdrag for praktisk bistand til dekning av reingjeringsutstyr og vaskemiddel.

Det er sist tilgjengelege skattelikning basert på huslyden si samla skattbare inntekt før særfrådrag som vert lagt til grunn for utrekning av inntekta. Til inntekta vert og lagt hjelpestønad frå folketrygda til hjelp i heimen. Omsorgsløn skal ikkje takast med i inntektsgrunnlaget. Til huslyden reknar ein berre ektefelle/sambuar og i tillegg born under 18 år dersom hjelpa vert ytt på grunnlag av barnet sitt omsorgs- og/eller pleiebehov.

Abonnementspris pr. mnd. vert nytta når vedtaket gjeld tildeling av tenester på 6 timar eller meir pr. mnd. Timepris vert nytta når det etter vedtak vert tildelt mindre enn 6 timar pr. mnd. For minstepensjonistar med inntekt inntil 2G, vert ab.pris nytta når vedtaket gjeld heimehjelp i 3 timar eller meir pr. mnd. Ved mindre enn 3 t. hjelp pr. mnd., vert prisen kr 67,- pr. time.

Betaling for dagsenter vert som følgjer:

Betaling i dagsenter, utan transport:	kr 138,- pr. dag
Med transport ein veg	kr 158,- pr. dag
Med transport begge vegar	kr 179,- pr. dag

Betaling for mat til heimebuande:

Middagsombringning og middag i kantine	kr 95,- pr. middag
Frokost/kvelds	kr 49,- pr. måltid

Bestilte middagar må avbestillast seinast 14 dagar før siste levering. Det vert ikkje gitt frådrag for korte fråvær som sjukehusopphald og liknande.

Betaling for ambulerande vaktmeisterteneste som ikkje er lovpålagt, inkl. køyring:

kr. 317,- pr. time

Korttidsopphald på tryggleiksplass (ny teneste) :

Leige rom: kr 150,- pr. døgn
Mat: kr 200,- pr. døgn

Svar på spørsmål etter Formannskapet sitt budsjettseminar 24-25.10

Bruk av konsulenttenester

Bruk av konsulenttenester innafor drift er jamnt dei siste åra. I 2014 og 2015 vart det nytta henholdsvis kr 2.639.654,- og kr 2.855.627,-. Pr september-16 er det nytta kr 2.155.271,-, og framskriving av dette vert om lag 2.875.000,- for heile 2016

Forbruk fordelt på ulike tenester viser følgjande:

Teneste	Teneste(T)	2016
244	BARNEVERN TENESTE	539 745
251	BARNEVERNSTILTAK I FAMILIEN	409 165
360	NATURFORVALTNING OG FRILUFTSLIV	365 683
120	ADMINISTRASJON (ADM. STYRING OG LEIING)	316 396
110	KONTROLL OG REVISJON	129 501
252	BARNEVERNSTILTAK UTANFOR FAMILIEN	84 412
202	GRUNNSKULE (OPPLÆRING AV BORN I GRUNNSK.)	48 130
100	POLITISK STYRING OG KONTROLLORGANER	44 075
275	INTRODUKSJONSORDNINGEN	40 766
345	DISTRIBUSJON AV VANN	35 443
353	AVLAUPSNETT/INNSAMLING AV AVLAUPSVANN	29 443
302	BYGGESAKSBEHANDLING OG EIERSEKSJONERING	26 085
242	SOSIAL RÅDGJEVING OG VEGLEIING	25 645
301	PLANSAKSHANDSAMING	15 000
241	DIAGNOSE, BEHANDLING, REHABILITERING	14 255
180	DIVERSE FELLESUTGIFTER	9 000
335	REKREASJON I TETTSTAD	7 613
303	KART OG OPPMÅLING	6 025
383	MUSIKK- OG KULTURSKULE	4 800
234	AKTIVISERING ELDRE OG FUNKSJONSHEMMA	1 990
232	FØREBYGGING, HELSESTASJONS- OG SKULEHELSETENESTE	1 260
201	FØRSKULE (OPPHALD OG STIM. F/FØRSKULEBORN)	840
Totalsum		2 155 271

Følgjande forklarar i overkant av 90% av det som er nytta i 2016:

- Det er nytta kr 1.033.322,- til barnevern, noko som utgjer 48% av totalforbruket. Dette er både kjøp av kompetanse i påvente av rekruttering barnevernsleiar, sakkunnige vurderingar og advokatutgifter i nemnd.
- Til naturforvaltning er det nytta kr 365.683,-, noko som utgjer 17% av totalforbruket. Dette er i hovudsak utgifter til Ekso kalkingsanlegg og Voss-Osterfjord vassområde.
- Til administrasjon er det nytta kr 316.396,-, noko som er 15% av totalforbruk. Dette er i hovudsak forvaltningshonorar til Bergen Capital Management samt rekrutteringsutgifter kr 50.000.
- Det er nytta kr 129.501,- til revisjonstenester, dette er 6% av totalforbruk. Revisjonstenester består av generell revisjon, attestasjonsoppgåver knytt til diverse tilskot/refusjonar og forvaltningsrevisjon.
- Til grunnskule er det nytta kr 48.130,- til PPT, dette er 2% av totalforbruk. Dette er kjøp av psykologtenester knytt til utredningar.
- Det vart nytta kr 44.075,- til innbyggjarundersøking i samband med kommunereforma. Dette er 2% av totalforbruk.
- Til introduksjonsordningar er det tolketenester på kr 40.766,-, noko som er under 2% av totalforbruk.

Post

post@vaksdal.kommune.no
Konsul Jebsensgt. 16, 5722 Dalekvam

Kontakt

www.vaksdal.kommune.no
Telefon +47 56 59 44 00
Telefaks +47 56 59 44 01

Konto

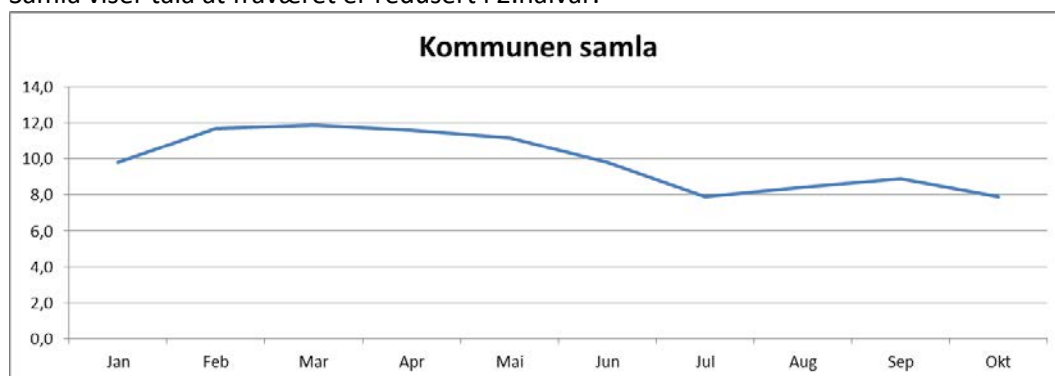
Org.nr. 961 821 967

SJUKEFRÅVÆR – OPPDATERTE TAL OG KOSTNADER

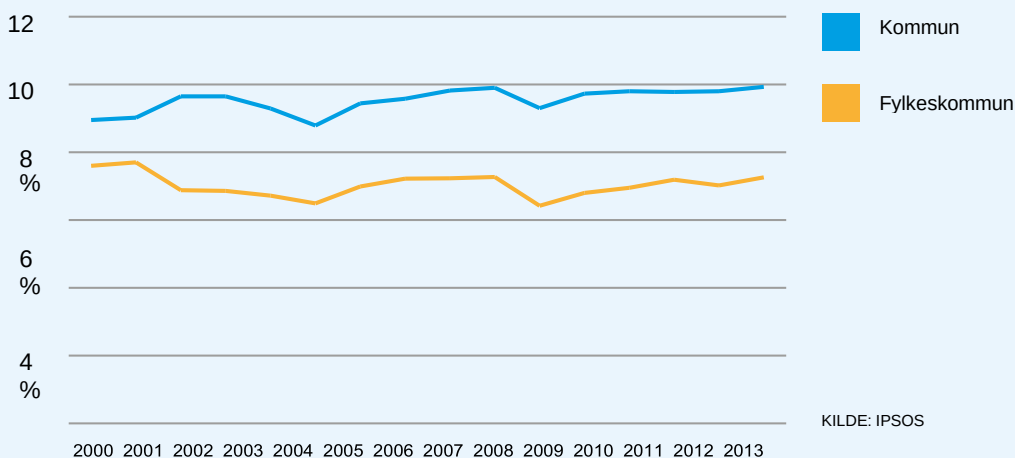
Sjukefråvær pr 31.10.2016 er 10%. Fordelt på måneder er vist under (litt usikre oktober-tal)

	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt
Barnehage	12,1	16,9	10,9	11,3	12,8	12,7	5,9	4,5	4,9	5,8
Skule	7,9	7,7	9,2	11,0	11,4	4,7	2,5	2,0	3,1	2,0
Folkehelse og familie	2,1	5,0	6,7	2,4	5,2	3,8	3,5	3,4	7,6	7,8
Samfunnsutvikling	10,8	11,9	13,0	9,4	7,2	5,1	6,2	8,4	8,5	11,6
Heimeteneste	12,0	14,2	15,0	16,1	14,0	17,2	14,7	15,6	15,2	11,2
Sjukeheimsteneste	12,8	14,1	13,0	15,4	15,0	15,1	12,5	15,7	15,3	12,8
Rådmann *)	5,1	7,9	11,5	7,7	4,8	4,3	5,9	4,7	5,4	3,7

Samla viser tala at fråværet er redusert i 2.halvår.

Utvikling i samlet sykefravær i kommuner og fylkeskommuner, 4. kvartal til 3. kvartal. (KS)

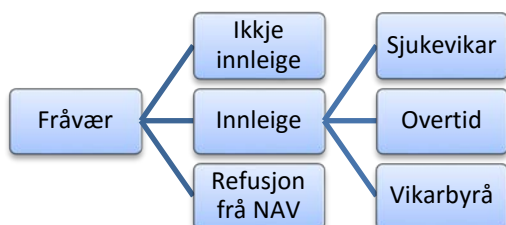
For kommunene i 1.kvartal 2016 var det totale sykefraværet på 10,0 prosent. Det er sykefraværet utenfor arbeidsgiverperioden som øker både i kommuner og fylkeskommuner (KS).

Kva kostar sjukefråværet ?

Eksakt kostnad er vanskeleg å berekne, ulike modeller kan nyttast for å beregne kostnader.

Fråvær dagsverk i 2015 er 9203, tilsvarande tal pr oktober 2106 er 6722. Dersom vi legg til grunn ein snitt årsløn inkl sos.avgifter, er dette omlag kr 600.000,- pr år. Dette vert då kr 2.608,- pr dag. Om me legg til grunn 230 arbeidsdagar blir det $2.608 \times 9203 = 24$ mill. Mottatt refusjon frå NAV var 12,1 mill i 2015. Tilsvarande for 2016 er 17,5 mill pr oktober med regnskapsført refusjon om lag 9 mill.

Kostnaden som er utrekna er ikkje den kostnaden som kjem fram i den kommunale rekneskapen, dette er modellar som ikkje fangar opp alle forhold. Det er t.d ikkje mogeleg på ein enkel måte å avgjere kor stor del av overtid som er knytt til sjukefråvær (på avdelingsnivå er det lettare å kunne analysere dette). Deler av fråværet vert ikkje erstatta av vikar, noko som kan gje produksjonstap. Bruk av sjukevikar kan skje til lavare lønsnivå enn den sjukemeldte, eller bruk av annan kompetanse med lavare lønsnivå. Bruk av overtid eller innleige frå vikarbyrå gir høgare lønskostnader. Bruk av vikar skjer fortrinnsvis på skule, i barnehage, innan pleie- og omsorg og innan delar av samfunnsutvikling.

BRUK AV VIKARBYRÅ INNAN SJUKEHEIMSTENESTA OG HEIMETENESTA I 2016.

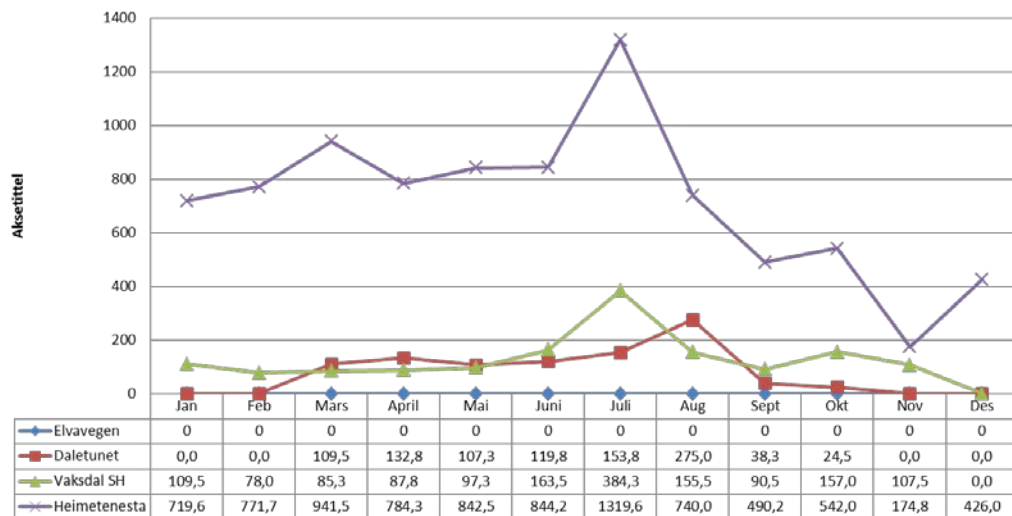
Bruken av vikarbyrå er så langt i 2016 noko lågare enn samanlikna med 2015. Snittet for 2015 var på 922 timar kvar månad. Dette svarer til om lag 6,5 årsverk. Tilsvarande tal for jan-sept 2016 er 640 timar, d.v.s. 4,5 årsverk. Om sommarferien vert holden utanfor, vert snittverdien til no i 2016 på 489 timar, tilsvarande 3,4 årsverk.

Sommarferieavviklinga har historisk bydd på store rekrutteringsutfordringar, og ein har brukt vikarbyrå for å sikra nok bemanning og fagleg forsvarlegheit. Innføring av årsturnus i tenesteområdet i 2017 vil truleg dempa trongen noko, men det vil også i 2017 verta nytta vikarbyrå, særleg kring sommarferieavviklinga. Med halvparten av dei tilsette ute i ferie i tillegg til anna fråvær, permisjonar og sjukefråvær, vert det svært vanskeleg å sikra nok bemanning og fagleg forsvarlegheit utan vikarbyrå. Fråvær på natt, særleg langvarig fråvær, er også vanskeleg å dekkja inn utan byrå. Grunnen til at bruken av vikarbyrå var høg i 2015, var m.a. to ledige sjukepleiarstillingar på natt.

Kostnadmessig ligg vikarbyrå om lag på nivå med 100 % overtid. Fagleg er det ønskjeleg å nytta egne tilsette som kjenner rutiner, brukarar og lokale tilhøve. Byrå vert derfor kun nytta som siste utveg.

Bruken pr. oktober 2016 ligg på litt under 2 årsverk, 1 i heimesjukepleien og 1 på Vaksdal sjukeheim. Det er planar om å få tilsette i kommunen inn i begge desse årsverka i løpet av hausten. Innan heimetenesta har bruken av vikarbyrå vorte mykje redusert i haust p.g.a. at tilsette frå sjukeheimstenesta har gått inn i ledige stillingar.

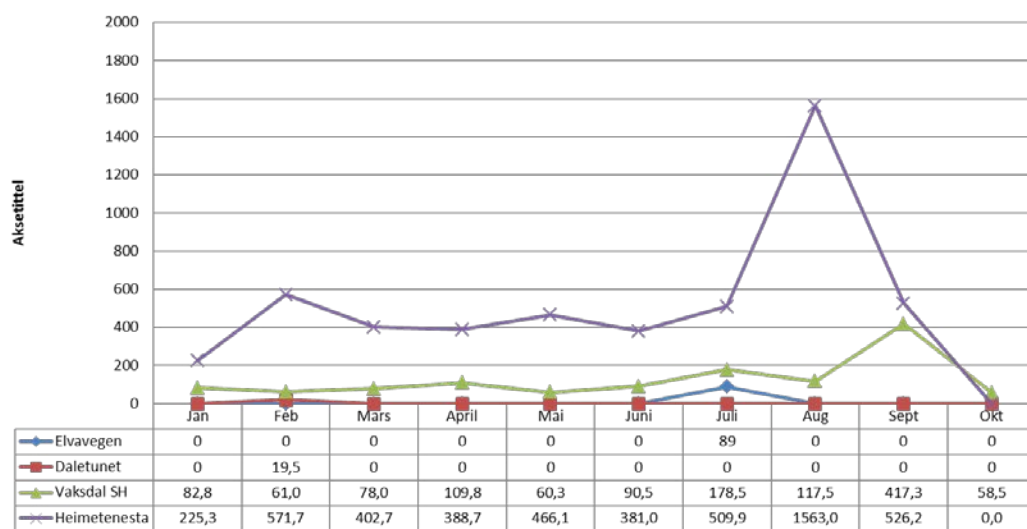
Timar 2015

Økonomi 2015

	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	Sum 2015
Elvevegen													-
Daletunet	-	56 226	61 747	72 282		135 032	131 941	64 578	52 240	22 327	10 611		606 984
Heimesjukepleie	280 050	427 415	184 831	512 682	463 386	623 808	464 055	345 398	332 255	239 216	32 149	355 877	4 261 122
Vaksdal SH	42 594	85 036	18 247	125 130	100 895	95 776	230 909	113 059	117 462	91 446	40 441	92 329	1 153 323
Totalsum	322 644	568 678	264 824	710 093	564 281	854 616	826 904	523 035	501 957	352 989	83 201	448 206	6 021 429

Timar 2016

Økonomi 2016

	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des	Sum 2016
Elvevegen								35 525	34 295				69 820
Daletunet			9 251										9 251
Vaksdal SH	28 960	11 382	31 058	30 776	74 159	72 511	152 714	61 942	7 330	219 603			690 435
Heimesjukepleie	58 720	97 079	228 212	278 101	197 898	229 521	258 883	723 124	202 443	41 763			2 315 742
Totalsum	87 679	108 461	268 522	308 877	272 057	302 031	411 598	820 591	244 068	261 365			3 085 249

OMRÅDEPLANER OG MOGELEGHEITSSTUDIE – BRUK AV NÆRINGSFOND

I budsjett 2017 er det gjort framlegg om å nytte kr 400.000,- til ei mogelegheitsstudie for Bergsdalen. Dette er foreslått finansiert over investeringsbudsjettet, gjennom låneopptak. Bakgrunn for mogelegheitsstudie er vedtak i KST sak 32/2016

Det er i dag i overkant av 14 mill disponibelt på Næringsfondet.

BALANSE PR 31/12-2015	20 510 626,36
Løvytt i budsjett 2016	-1 675 000,00
Budsjettert tilføring av konsesjonsavgifter til fondet i 2016	3 100 000,00
Ikkje brukt eller utbetalt av tidlegare vedtak	-1 973 732,99
Grunnkapital	-5 900 000,00
Netto disponibelt	14 061 893,37

Løyvingar i budsjett 2016 er overføring til Vaksdal Næringssselskap på kr 1.000.000,-, renter/avdrag Daletunet på kr 375.000,- og stimuleringstilskot på kr 300.000,-

Det er fastsett vedtekter for kommunale næringsfond (kraftfond) gjevne i vasskraftsaker i sak 27/99

§ 2 Formål

«Kraftfondet skal i hovedsak nyttast til næringsføremål. Fondet kan også nyttast til kommunale tiltak. Prosjekt som medverkar til betre mogelegheiter for sysselsetting for kvinner og ungdom bør prioriterast.

Følgjande typar av prosjekt vil vere aktuelle å støtte:

- kommunalt tiltaks- og næringsarbeid
- fysisk tilrettelegging for næringsverksemd
- verksemdsutvikling
- investeringar i verksemdar

Løn til næringskonsulent/-sjef kan finansierast av fondet.

Det kan ikkje gjevast stønad til sanering av gjeld eller til løpande drift av verksemdar og kommunen. Det bør heller ikkje gjevast stønad til verksemd som mottek store overføringar over statsbudsjettet. Midlar frå fondet kan kun nyttast til investeringar i varige driftsmidlar.

Gjeldande Strategisk Næringsplan vil vere grunnlag for prioritering av prosjekt.

Næringslivet i kommunen må trekkjast aktivt med i arbeidet ved rullering av næringsplanen.

Næringsplanen skal ha ein strategi for kvinne- og ungdomsretta tiltaksarbeid.»

§6 Forvaltning

«Kommunestyret oppnemner fondsstyre. Det er høve til å delegere avgjerdsmynde frå fondsstyret til administrasjonen innanfor nærare fastsette fullmaktsgrenser. Slikt mynde kan ikkje gå ut over dei avgrensingar som følg av kommunelova sine reglar og dei kommunale og fylkeskommunale budsjett og rekneskapsforskrifter.

Fondsmidlane vert plasserte på rentebærande konto slik at midlane er disponible til ei kvar tid. Renter og avdrag vert attendeført til fondet. Anna plassering av midlane kan berre godtakast dersom dette ikkje er til hinder for at midlane kan disponerast til ei kvar tid.

Budsjettet og rekneskapen (inkl. balanserekneskapen) skal vera integrert i kommunen sitt budsjett og rekneskap i samsvar med gjeldande forskrifter. Det bør også utarbeidast vedlegg til rekneskapen som viser ei samla oppstilling av inntekter og utgifter til fondet.

Når det gjeld klageadgang vert det vist til punkt 4 i rundskriv H-17/98 frå kommunal og regionaldepartementet.»

Det er Kommunestyre som gjennom årlege budsjettvedtak set av konsesjonsavgifta til bundne fond og tilsvarende bruk av bundne avsetjingar. Dette gjeld både det som vert finansiert over driftsbudsjettet og investeringsbudsjettet.

Næringsfondet er eit bunde driftsfond. Bundne driftsfond kan nyttast til både drift og investering. Ei mogelegheitsstudie for Bergsdalen skal sjå på potensialet for Bergsdalen i eit næringsperspektiv, eit folkehelseperspektiv og eit samfunnsperspektiv. Vedtektene gjev vide mogelegheiter for bruk av fondet, og fondet har tidlegare vore nytta til tilsvarende arbeid.

BRUK AV FOND VS LÅN

Ved lav risiko er det generelt slik at rentekostnader ved lån er høgare enn renteinntektene ved plassering. Plasseing i aksjer og obligasjonar kan gje vesentleg høgare avkastning, men også tap.

I den kommunale rekneskapen vert både renter og avdrag for lån ført i driftsrekneskapen. Nedbetalingstida for lån er avhengig av veid levetid på varige driftsmidler, og vi kan legge til grunn at denne er om lag 25 år. Ved lave renter utgjer avdragsdelen relativt større del av lånekostnaden. Ved aukande renter vil rentene utgjere meir av lånekostnaden. Tilsvarende vil sjølvstakt avkastninga stige ved aukane rentenivå.

Avkastning aksjer/obligasjonar siste 3 år har vore hhv 1,85%, -0,26% og 1,92% i 2014, 2015 og 2016. Snitt rente på lån i pr i dag er 1,6%.

Dersom vi legg til grunn eit lån på 5 mill med nedbetaling over 25 år vil gjennomsnittleg årlege renter og avdrag vere kr 242.000,- med ei rente på 1,6%. Dersom vi legg til grunn ei gjennomsnittleg avkastning på 1,9% vil bruk av fond redusere avkastninga med kr 120.000,- i snitt pr år. I denne situasjonen vil det då vere økonomisk gunstig å bruke fond.

Ved aukane rente- og avkastningsnivå vil det kunne vere gunstig å lånefinansiere framfor å redusere avkastninga på plasserte midler. Dersom vi legg til grunn både 4% rente og 4% avkastning vil gjennomsnittlege renter og avdrag i dette eksemplet vere kr 304.000,-, medan avkastning i snitt vil vere kr 333.000,- pr år.

KULTURSKULE

Brukarbetaling kulturskule 2016

- brukarbetaling for enkeltelevar på 2575 kr i året
- For elevar som kjøper plass på ulike disiplinar har me fleirfagsrabatt, og for familiar med fleire born i kulturskulen har me syskenrabatt.
- Elevar på visuelle kunstfag betalar 3300 kr i året for å dekke ein del materialkostnader.
- Vaksdal barne- og ungdomskorps kjøper dirigenttenester for 8240 kr pr årstime.

Elevar i kulturskulen etter disiplin pr.25.10.2016

- piano: 19
- gitar: 16
- treblås (klarinett, saxofon): 15
- messingblås (kornett, trompet, horn, trombone, baryton): 13
- song: 8
- treblås (tverrfløyte): 7
- visuell kunst: 6
- band: 5 faste, 4-5 på veg inn?
- slagverk/trommer: 5
- fiolin: 3

Breidde på tilbod i kulturskulen

- Kulturskulen har **musikk** og **visuell kunst**. Me har og eit samarbeid med **Dalekunst** som går tilbake til starten. Enkelte elevar i kulturskulen er med i ei gruppe kalla **kreativ verkstad**, der dei får lage ting i grenseland mellom produktdesign, kunst og teknologi. Tidlegare har me hatt **dans** og **teater**, men administrasjonen har ikkje hatt kapasitet til å få det i gong att. Spesielt dans ynskjer me oss, og det er ei interesse hjå brukarane for det.
- Skuleåret 2016-17 startar kulturskulen opp med eit **samarbeid med barnehagane**. Kvart år vil me være innoan alle barnehagane og gje førskuleungane ein smak av kulturskulen. Kulturskulelærar Knut Magnus Bøen skal lære dei å spele ukulele, og saman med Sindre Sortland skal han ha **instrumentverkstad** der me lagar eit enkelt, men velklingane rytmeinstrument med kulturskulen sin logo på til bruk i sambatoget under Daledagane.

KOSTNADER REINHOLD KLUBBHUS

- **Vaksdal Klubbhus**
To gonger pr veka i 12 månader/ 2 timar pr gong, 192 timar
- **Dale klubbhus**
To gonger i veka i 6 månader + 1 gong i veka i 1 månad/ 2 timar pr gong, 104timar
Total arbeidstid, 296 timar/år
- I tillegg kjem reingjeringsmateriell, rekvisita og reingjering av moppar og klutar
- Kostnader for reinhold klubbhus Vaksdal og Dale 296 t/år x 480,- 142 080,
- -Reingjeringsmateriell 5 000,-
- Tot kostnad 147 080,-

SØSKENMODERASJON FOR DEI SOM HAR BORN MED 100 % Plass BÅDE I BARNEHAGE OG SFO

Vaksdal kommune har pr. i dag søskenmoderasjon både i SFO og barnehage.

Søskenmoderasjon er mindre brukt i SFO enn i barnehage og det er ulike moderasjonsordningar frå kommune til kommune. Bergen kommune har t.d. 25 % søskenmoderasjon i SFO for 3. barn. I Vaksdal kommune har vi 30 % søskenmoderasjon for 2. barn.

I barnehage er søskenmoderasjon med 30 % for 2. barn og 50 % for 3. barn mykje brukt i andre kommunar. I tillegg er det innført ulike nasjonale ordningar for familiar med låg inntekt; reduksjon i foreldrebetalinga for nokon og gratis kjernetid for andre. I barnehagane i Vaksdal er søskenmoderasjonen 40 % for 2. barn og 65 % for 3. barn.

Vaksdal kommune har pr. i dag ikkje søskenmoderasjon for familiar med eitt eller fleire born i SFO og eitt eller fleire born i barnehage. Ved gjennomgang av born i SFO og barnehage der familien har eitt eller fleire born med 100 % plass i både SFO og barnehage finn vi at dette gjeld 12 familiar i Vaksdal kommune pr. oktober 2016.

Ved innføring av søskenmoderasjon mellom SFO og barnehage der borna har 100 % plass kan ein t.d. gje 30 % moderasjon rekna av den lågaste eigebetalinga. Ved ei slik ordning vil ein familien få reduksjon i betaling på kr. 819,- pr. mnd (kr. 9009,- årleg).

Inntektene til Vaksdal kommune vil ved ein slik søskenmoderasjon verta redusert med kr. 9009,- pr. familie med born som har born med 100 % plass både i SFO og barnehage. Viss dette gjeld 10 familiar vert inntektene redusert med kr. 90 090,- og ved 20 familiar kr. 180 180,- Slik talet er i oktober med 12 familiar vil inntektene for 2017 verta redusert med kr. 108 108,-

REDUKSJON I OPNINGSTIDA I BARNEHAGANE

Barnehagane i Vaksdal har i dag ope inntil 10,25 timar pr. dag. Opningstidene utfordra bemanninga i kjernetida i barnehagen, då barnehagane må strekke bemanninga over 10,25 timar. Gjennom kartlegging av oppmøte og avslutning av dagen for borna, registrera barnehagane at det er få eller ingen barn dei første 45 minuttane av dagen og det same den siste halvtimen av dagen.

Økonomisk vil ein ved ei kortare opningstid kunne redusera variable lønnskostnader (vikarutgifter) noko ved at ein er fleire vaksne i barnehagen og på avdelingane samstundes og då ikkje ha trong for å setje inn vikar ved kortare fråvær. Tiltaket vil òg føre til auka bemanning i kjernetida når det er flest born tilstades på avdelingane. Ved å ta i bruk nytt digitalt verkty som betra kommunikasjonen med foreldre om blant anna borna sitt fråvær, gjer òg barnehagane ei betre oversikt til å planleggja dagane for dei tilsette på dei ulike avdelingane.

Tiltaka skal ivareta best mogeleg kvalitet i kjernetida i barnehagen.

Vedrørande planar om oppveksttun på Stamnes

Innledningsvis vil me seia at me forstår godt at kommunen må spare pengar og halda seg innfor budsjett. Me ynskjer berre det beste for borna innanfor dei økonomiske rammene som er sett. Dersom dette inneber å oppretta eit oppveksttun ynskjer me at dette vert gjort på best mogleg måte. Dette er ei stor avgjersle og me meiner dette krev ein større prosess før ein har nok informasjon til å kunne gjere eit godt vedtak i kommunestyret. Det er viktig å vita kva ein stemmer over.

Noverande Stamnes barnehage er ein barnehage med fantastisk beliggenhet. Barnehagen ligg fint til i enden av ein kommunal veg. Barnehagen brukar området «Tjødne» der Idrettslaget har satt opp ein flott gapahuk med bålpanne. Her er det stiar, steinar og trær som borna nyttar flittig til klatring.

På halvvegen mot gapahuken har dei «Eventyrskogen». Dette er eit område innanfor ein gamal steingarde med gamle tre og ei skorv, flott for både organisert leik og frileik. Svært oversiktleg.

Næraste nabo til barnehagen er ein gard med hestar og sauer. Dette er svært spanande på våren når det er lemming og lamma tek sine første steg på bøane rundt barnehagen. Om Hausten får dei høyre hjorten stå på Halahaugane og brøle!

Alt dette (og mykje til) gjer borna gode opplevingar som dei kjem heim og fortel til oss foreldre med glød i augo. Dette gjer at me føler at borna har det godt der dei er. Desse områda vert mykje vanskelegare å nå for barnehagen om den vert flytta/lagt ned.

Tysdag 25.10 hadde me foreldremøte i Stamnes Barnehage. I den forbindelse var einingsleiar for barnehage tilstades for å informera oss om Administrasjonen sitt framlegg til budsjett, som vil ha innverknad på Stamnes Barnehage.

I framlegget til budsjett er det 2 forslag:

- 1) flytta barnehagen til skulen i sand ved å laga eit oppveksttun
- 2) leggja ned barnehagen for å plassere borna på Stanghelle/Vaksdal

Me som foreldre hadde håpa at me fekk vita meir vedrørande planar om korleis eit oppveksttun vert sjåandes ut med tanke på skule\barnehageområde inne og ute , korleis det trafikale vert løyst og korleis bemanninga er planlagt. Einaste ny informasjon me fekk på møtet var at oppstart skulle være mai 2017. Er det realistisk?

Me var i kontakt med Kommunalsjef oppvekst når dette kom ut for nokre veker sidan og stilte same spørsmål på møtet. Skal det ikkje gjerast ei utgreiing på dette? Skal ikkje foreldre og borna få koma med innspel til saka?

Her fekk me same svar frå begge. Det er ikkje same krav til utreiing i barnehagelova, som til ei skulestruktursak. Men når vedtaket er gjort, så skal de sjølv sagt få komma med innspel i planlegginga

av eit eventuelt oppveksttun. Me som kjenner til dagens situasjon ved skuleområdet stiller spørsmål ved den manglande prosessen i forkant.

Veileder til rundskriv T-2/08 - (regjeringen.no) om retningslinjer for barn og unge gjer oppmerksom på:

Utdrag side 16: Erfaringsmessig er faren for at barn og unges interesser skal tilsidesettes særlig stor i dispensasjonssaker og ved mindre vesentlige reguleringsendringer. I disse saker følger en ikke samme prosedyre mht. offentlighet og samarbeid med andre etater som ved vanlige planer. Det finnes heller ikke klare regler for hva som kan betraktes som en mindre vesentlig endring ut fra hensynet til barn og unge.

Videre:

Barnehagelova seier:

- § 3 Barns rett til medvirkning

Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet.

Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet.

Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

-§ 4. Foreldreråd og samarbeidsutvalg

.....Barnehageeieren skal sørge for at saker av viktighet forelegges foreldrerådet og samarbeidsutvalget.

Barnekonvensjonen, artikkel 3 – Barnets beste

1. Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

I forbindelse med ei tilsvarende nedleggingssak av ein barnehage i Bergen kommune, kom barneombudet med denne uttalelsen:

Barnets beste

Kommunen plikter å ta utgangspunkt i barnet beste i alle avgjørelser som berører barn. Det følger av barnekonvensjonen artikkel 3. Barnekonvensjonen er inkorporert i menneskerettighetsloven og har status som norsk lov. Dersom prinsippet om barnets beste ikke er tilstrekkelig utredet i saksfremlegget, kan det foreligge en saksbehandlingsfeil som kan medføre at vedtaket er ugyldig. Barnets beste forutsetter at det er en fordel for barna at endringer gjøres, eller at situasjonen ikke blir endret negativt. Drøftingen rundt dette må synliggjøres i saksfremlegget, som i dette tilfelle gjelder

nedlegging av en barnehage. Det er ikke tilstrekkelig at det fremgår av saken at barna i barnehagen ikke vil ta skade av endringene.

Rett til å bli hørt

I prosesser som medfører endringer i tilbudet til barn og foreldre, har disse en rett til å bli hørt. Barn har denne retten i barnekonvensjonen artikkel 12. Barn i barnehagealder kan ofte uttale seg om spørsmål som gjelder forhold på avdelingen, aktiviteter, mat, venner osv., men ikke like godt om strukturelle endringer. Foreldrene vil i slike tilfeller være barnas talspersoner og skal høres. Dette kommer også frem av barnehageloven § 3 og § 4. Barneombudet forutsetter at kommunen har lagt opp til en prosess som inviterer foreldre til å delta, og at deres synspunkter gjenspeiles i saksframlegget.

I forhold til disse lovane, er det etter vårt syn, eit alt for lite gjennomtenkt og tynt grunnlag ein ber kommunestyret om å gjera eit vedtak på. Me har fått signal om at kommunen vil kjøre dette som ei byggesak. Me stiller spørsmålsteikn ved at det ikkje vert laga ein reguleringsplan, då det ville løyst mykje av utfordringane med informasjon i forkant av ei slik stor beslutning.

Ein Barnehage er heller Ikkje berre ein utgiftspost for kommunen. Det er også eit tilbod for at me som innbyggjarar skal kunna bu her og gå i arbeid. Det er eit tilbod for at borna ska få positive opplevingar, knytta vennskap , vera sosiale og rusta til livet som dei har framfor seg. Det får dei ikkje om dei skal sitja i ein bil 40 min kvar veg for å komma seg til stanghelle. Om foreldra då arbeidar i modalen, så vil dette i praksis bety at dei må jobbe deltid eller flytte.

Vaksdal kommune er «trafiksikker» kommune. Barnehagen er ein sertifisert «trafiksikker barnehage» av trygg trafikk. Det betyr at borna til dømes ikkje skal fraktast i private bilar. Skulevegen på stamnes er ansett til å vere so farleg å ferdast på til fots, at alle elevar som bur meir enn 200m frå skulen har krav på skuleskyss. Det er ca 1 km på denne vegen barnehageborna må ferdast dersom dei skal kunne nytte turområdet sitt.

Det må også takast høgde for kostnadane det er ved å etablere parkeringsplass for å sikra ein forsvarleg hente\bringe situasjon. Skal dette løysast inne på det som no er skulens område for å sleppa å krysse veg? Slik parkeringa på motsatt side er utforma i dag blir den også brukt som 'møtelomme' for bilistar. Hente / bringe situasjon skal vera fysisk avskjerma for anna trafikk. Dersom ein vel å løysa det inne på skuleområdet meiner me at det utløyser krav om reguleringsplan.

Kva med sikring mot sjø? Det er lavt og dårleg gjerde mot sjø. Det er avslutta uten sikring i enden mot tippet. Det er erosjon inn mot gjerdet, som gjer at sjøen kjem nærare og nærare. Denne delen av fjorden har kraftig straum, og det vil vera ekstra kritisk om ein person fell i sjøen her i forhold til stillestående sjø. Her vil ein verta dradd under og ført bort på sekundar. Barnehageborn kan ikkje forteljast kva som er farleg på same måten som skuleborn.

Det er ein kommunal veg gjennom skuleområdet som må takast omsyn til. Både med tanke på sikring mot trafikk og utforming av området. No må ungane kryssa denne vegen for å koma til leikeplassen.

Den går og direkte forbi fotballbana og ballbingen. Godsbilen rygger også inn på skuleområdet via denne vegen. I tillegg er det heilt ope ut til fv 569.

Kvar i det eksisterande skulebygget er barnehagedelen planlagt? Barnehagedelen må ha direkte tilgang til tilhøyrande uteområde. Den må garderobeanlegg, toalett for born, moglegheit for soving ute og inne, nye leikeapparat, etc. Det er mykje ulike krav til nyetablering av barnehage og det krev planlegging for å få dette til på ein god måte.

Innledningsvis nemnde me dei gode tuområda barnehagen på Stamnes no har. På kva måte er det tenkt at dette skal ivaretakast ved ei eventuell etablering av oppveksttun i sanden? Dersom dette ikkje kan ivaretakast skal det etter loven kompensast med eit ekstra utfordrande uteområde.

På kva måte vil dette påverka skulen, elevane og ansatte der den er i dag? Er det nok plass å ta av, og kva områder må skulen gje frå seg? Er det nok møte og kontorlokaler til både barnehage og skulepersonell? Er det nok areal, eller må det byggjast på? Må det byggjast etter nyaste byggekrav tek 10 ved etablering av ny barnehagedel?

Me stiller og eit stort spørsmålsteikn ved dei totale kostnadane på eit slikt omfattande prosjekt. Er det gjort eit skikkeleg kostnadsoverslag på alt me har nevnt over?

Med alt dette i tankane, klarar ein å behalda kvalitetane ein har i dag med i eit oppveksttun i Sanden? Slik me forstår det føreligg det ingen planar om korleis ein vil løysa alle utfordringane på ein god måte. Verken økonomisk eller planmessig.

Foreldregruppa i Stamnes Barnehage

Kontaktperson: Foreldrerepresentant Rune Langeland, stamnes86@hotmail.com /41041372

Notat

Til Truls Morten Kaland
Kopi til:

Saksbehandlar: Samfunnsutvikling/Willy Andre Gjesdal
Vår referanse: 14/1860 - 16/7232 / FE - 205, FA - L00
Dato: 12.10.2016

Emne: GEBYR FOR HANDSAMING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLPOVA, MATRIKKELLOVA MM. FOR 2017

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Lokal forskrift om gebyr for sakshandsaming vert vedtatt med heimel i plan- og bygningslova § 33-1, matrikkelova § 32, eigarseksjonslova § 7, ureiningslova § 52a, hamne og farvasslova § 6 og forvaltningslova § 27a jf forskrift om gebyr for handsaming av konsesjonssaker. Forskrifta vert å kunngjere lokalt.

Saksopplysningar:

Vaksdal kommune har frå 2014 felles mal for gebyrforskrift for plan- og byggesaker, kart og delingssaker med kommunar i Nordhordlandssamarbeidet.

I følgje regelverket skal kommunen dokumentere om krav til sjølvkost er tilfredsstilt. Det vil mellom anna seie at eit eventuelt overskot skal setjast av i fond til seinare bruk.

Sjølvkostrekneskapen for 2015 viser at Vaksdal kommune tar inn mindre i gebyr for sakshandsaming enn kostnadene våre:

Teneste	Driftskostnader 1000 kr	Driftsinntekter 1000 kr	Subsidiering 1000 kr	Inndekningsgrad
Plansak	224	50	174	22 %
Byggjesak	770	626	144	81 %
Kart- og oppmåling	833	572	261	69 %

Gjennomsnittsgebyr for sakshandsaming i 2016 for 5 av kommunane med felles gebyrmal er:

Kroner	Meland	Lindås	Osterøy	Radøy	Vaksdal	Snitt
	8 149	9 152	8 782	7 021	6 566	7 635
Del av dyraste	89 %	100 %	96 %	77 %	72 %	87 %

Lindås kommune har høgast gebyr med eit gjennomsnittsgebyr på 9 152 kroner, medan Vaksdal har lågast gebyr med kroner 6 566 i gjennomsnitt. Gebyr for sakshandsaming er friteken meirverdavgift.

I forslaget til gebyr for 2017 er gebyrsatsane harmonisert mot dei andre kommunane. Dette betyr at for nokre område er gebyra redusert eller uendra, medan dei er auka for andre område. Vidare så har vi i forslaget for 2017 gebyr lagt oss på nivået i Radøy i 2016.

Gebyra aukast i snitt med 8,5 %, gjennomsnittsgebyret for 2017 vert med dette 7 127 kroner.

Dale 16.09.16

VAKSDAL KOMMUNE
KONSULJEBSSENGATE 16
5722 DALEKVAM

Løyving til Vaksdal kyrkjelege fellesråd for 2017

Vaksdal kyrkjelege fellesråd vil med dette søkje om løyvingar til kyrkjelege føremål i samsvar med vedlagt budsjettframlegg for 2017.

Budsjettet viser at det er trong for rammeløyving på kr 3.702.000,-

Kr 3.502.000,-
Kr 200.000,-
Kr 3.702.000,-

Er budsjetterte driftskostnader i 2017
Løyvde pengar til vedlikehald av kyrkjer (investeringstilskot)
Totalsum drift og investering.

Budsjettframlegget er bygd på føresetnadane i Kyrkelova §15 om kommunen sitt økonomiske ansvar.

Føresetnaden for budsjettarbeidet 2017 er som følgjer:

Vaksdal kyrkjelege fellesråd har tatt inn over seg at kommunen har utfordringar økonomisk, me har difor gjort kutt i budsjettet for 2017. Dette gjeld mellom anna lønnskostnader som er kutta med omlag 200.000 og andre driftskostnader som er kutta med 200.000. Dette gjer at me klarar å ta på oss den kraftige auka me har fått i vedlikehald av gravplassar (om lag 400.000). Denne auka kostanden er ein konsekvens av den nye tenesteytingsavtalen som er inngått med kommunen. Samtidig har me store utfordringar med vedlikehald av kyrkjer og gravplassar. Vedlikehaldsetterslepet er betydeleg, og er ei av dei største bekymringane til fellesrådet

1. Tiltaka som er nemnt ovanfor gjer at me kan levere inn ein budsjettsøknad der dei budsjetterte driftskostnadane har fått ei indeksregulering på 3%
2. Fellesrådet må framleis søkja om midlar til vedlikehaldstiltak som er for store for rammebudsjettet. Fellesrådet vil i 2017 fortsetta arbeidet med å få oversikt over vedlikehaldsetterslepet på kyrkjene. Dette vert gjort mellom annan med tilstandsrapportar for kyrkjene frå Norconsult.
3. Etter forhandlingar mellom KA og tilsetteorganisasjonane i 2017 vil den totale lønnsauken ligga på 3 %. Denne auken er budsjettert inn
4. Forsikringssum på kyrkjebygg er indeksregulert med 3%
5. Summen av kommunen si tenesteyting på gravplassane, reinhald i kyrkjene, og kontorleige er oppgjeve til kr 1.007.925. Talla er indeksregulert med 3%, og justert etter den nye tenesteytingsavtalen mellom Vaksdal kommune og Vaksdal kyrkjelege fellesråd.

På vegner av Vaksdal kyrkjelege fellesråd

Odd Arild Faugstad
Fellesrådsleiar

Bjart-Magnus Ndogo Rosvold
Kyrkjeverje

Vaksdal kyrkjelege fellesråd
e-post: kyrkjeverja@vaksdal.kyrkja.no

DEN NORSKE KYRKJA

Kyrkjevevja i Vaksdal,
Pb 113, 5721 Dalekvam

Tlf 56 59 61 20
Mob. 97 69 75 62

Dale 16.09.16

Vedlegg

1. Utskrift frå møteboka til Vaksdal kyrkjelege fellesråd
2. Budsjettoppsett 2017

Vedlegg 1:

FRsak 39/2016

Budsjett 2017

Kyrkjevevja legg fram budsjett for 2017 til fellesrådet. Budsjettet tar utgangspunkt i at kommunale tilskot vert indeksjustert med 3%. Den største nye posten i budsjettet er vedlikehald av gravplassar. Budsjett vert sendt til rådmannen slik at det kan komma til behandling i kommunestyret den 3. oktober

Vedtak:

Kyrkjevevja ferdigstiller budsjett og sender dette til rådmannen for behandling i kommunestyret innan fristen.

Vaksdal kyrkjelege fellesråd

Budsjettoppstilling alle funksjonar

(Administrasjon, kyrkjer, kyrkjegardar, andre føremål)

Kontonavn	Konto	2015 Funksjon 041	2015 Funksjon 042	2015 Funksjon 043	2015 Funksjon 044	Budsjett 2017
INNETEKTER						
Brukarbetaling ved kyrkjelege tenester	3 600		-5 000	0		-5 000
Betaling frå deltakarar	3 610				-31 500	-31 500
Festeavgift	3 630			-160 000		-160 000
Utleige av kyrkje	3 631		-5 000			-5 000
Avgiftspliktig salg av varer og tenester	3 650		0	-65 000		-65 000
Annonseinntekt	3 653				-22 000	-22 000
Sum salg, egenbetalinger og avgifter		0	-10 000	-225 000	-53 500	-288 500
Refusjoner fra trygdeetaten	3 710					0
Refusjon MVA - påløpt driftsregnskap	3 729	-103 000	-130 150	-78 316	-44 300	-355 766
Refusjon frå kommunen	3 730					0
Refusjon frå sokneråd	3 750				-20 000	-20 000
Refusjon frå andre	3 770					0
Kalkulatoriske inntekter	3 790	-42 000	-196 000	-769 925		-1 007 925
Sum refusjoner (inntekter)		-145 000	-326 150	-848 241	-64 300	-1 383 691
Tilskot frå staten/statlege	3 800				-337 580	-337 580
TILSKOT FRÅ KOMMUNEN	3 830	-1 133 291	-2 213 299	-52 075	-103 335	-3 502 000
Tilskot frå kommunen	3 830		-200 000			-200 000
Underskotsdekning	3 830					
Tilskot frå menighetsråd	3 850					0
Offer/innsamling/gjevarteneste	3 860					0
Tilskot/gaver frå andre/gjevarteneste	3 870				-10 000	-10 000
Bladpenger	3 874				-50 000	-50 000
Fordelte inntekter	3 879					0
Overføring mellom funksjonar	3 880	-228 770	393 603	-174 529	9 695	-1
Sum tilskot/gaver frå andre		-1 362 061	-2 019 696	-226 604	-491 220	-4 099 581
Sum driftsinntekter		-1 507 061	-2 355 846	-1 299 844	-609 020	-5 771 772
UTGIFTER						
Fastlønn	3 011	515 000	649 000			1 164 000
Fastlønn	3 011				217 845	217 845
Timelønn	3 013		226 600	30 900		257 500
T-Trinn, faste tillegg	3 014		30 000			30 000
Påløpte feriepengar	3 018	61 800	108 672	3 708	26 141	200 321
Vikarløn	3 020		10 000			10 000
Tillegg lør,søn,kveld,helligdag	3 023		70 000		0	70 000
Ekstrahjelp /vikar	3 030		5000			5 000
Sesonghjelp	3 050					0
Trekkpliktige godgjersler	3 060	12 000	12 000		6 000	30 000
Honorar (lønn)	3 061		0	18 000	18 000	36 000
Trekkpliktig telefongodtgjersle	3 065	4 500	9 000	0	4 500	18 000
Godtgjersle folkevalgt	3 080	64 000				64 000
Pensjonsinnskott og trekkplikt	3 090	66 950	88 270	0	28 320	183 540
Trekkpliktige forsikringer	3 095	12 000				12 000
Arbeidsgjevaravgift	3 099	103 811	170 404	7 418	42 414	324 047
Sum lønn inkl. sos.utgifter		840 061	1 378 946	60 026	343 220	2 622 253
Kontormateriell	3 100	50 000				50 000
Aktivitetsrelaterte utgifter	3 110		15 000		7 000	22 000
Leker og materiell Trusoppl	3 121				10 000	10 000
Matvarer og kioskutgifter	3 122	25 000			25 000	50 000
Gåver	3 126	5 000				5 000
Innkjøp av planter og blomster	3 127		1 000	27 000		28 000
Post,banktenester,telefon,data	3 130	51 000			28 000	79 000
Bankomkostninger	3 135	8 000				8 000

Annonse reklame informasjon	3 140	10 000	18 000		69 000	97 000
Opplæring kurs	3 150	15 000	5 000		6 000	26 000
Kilometergodtgjersle	3 162	15 000	25 000		6 000	46 000
Reiseutgifte/drift av egne transp.midl.	3 170				20 000	20 000
Reiseutg. tenestereiser ikke oppg.pl.	3 171	10 000	3 000		5 000	18 000
Energi	3 180	30 000	210 000			240 000
Forsikringer	3 185		128 750			128 750
Leige av lokaler og grunn	3 190	10 000			18 000	28 000
Avgifter gebyrer	3 195	160 000	25 000			185 000
Inventar og utstyr	3 200	10 000	3 000			13 000
Vedlikehold byggetenester	3 230		200 000	239 578		439 578
Service og vedlikehaldsavt.	3 240	5 000	5 000			10 000
Materialer til vedlikehold	3 250		7 000	5 000		12 000
Brøyting, vaktmeistertenester	3 260		5 000	120 000		125 000
Konsulenttenester/ mentor	3 270				12 500	12 500
Kjøp av diverse tenester (honorar)	3 272	20 000			15 000	35 000
Rekneskapstenester	3 274	75 000				75 000
Revisjonstenester	3 275	16 000				16 000
Sum varer og tenester		515 000	650 750	391 578	221 500	1 778 828

Vaksdal kyrkjelege fellesråd

Budsjettoppstilling alle funksjonar

(Administrasjon, kyrkjer, kyrkjegardar, andre føremål)

Kontonavn	Konto	Funksjon 041	Funksjon 042	Funksjon 043	Funksjon 044	Budsjett 2017
Refusjon til kommunen	3 330	-				0
Refusjon til andre fellesråd	3 340					0
Overføring mellom funksjonar	3 380					0
Kalkulatoriske utgifter	3 390	42 000	196 000	769 925		1 007 925
Sum refusjoner		42 000	196 000	769 925	-	1 007 925
Betalt MVA - Generell kompensasjon	3 429	103 000	130 150	78 316	44 300	355 766
Tilskot og gaver til andre	3 470					
Sum tilskot og gaver		103 000	130 150	78 316	44 300	355 766
Sum driftsutgifter		1 500 061	2 355 846	1 299 844	609 020	5 764 772
Brutto driftsresultat		-7 000	0	-0	-0	-7 000
Renteutgifter, låneomkostn.	3 500					0
Avdrag	3 510					0
Pensjonsfondet	3 522	7 000				7 000
Sum finansutgifter		7 000	0	0	0	7 000
Dekning av tidlegare års neg.	3 530	-				0
Sum dekning tidlegare års neg.		-	-	-	-	0
Renteinntekter	3 900		-			0
Bruk av fond/overskudd	3 930	-	-			0
Sum renterinntekter		0	0	0	0	0
Sum finansinnt./utgifter		7 000	0	0	0	7 000
Netto driftsresultat		0	0	0	0	0